

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ
ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΩΝ**

**ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ**

**ΘΕΜΑ: <<ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ
ΦΟΡΟΥ
ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΦΥΣΙΚΩΝ
ΠΡΟΣΩΠΩΝ>>**

Εισηγητής: κ. Κ.ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΠΑΛΗ ΣΤΥΛΙΑΝΗ Α.Μ 5587

ΜΠΡΗ ΒΑΣΙΛΙΚΗ Α.Μ 5730

ΠΑΥΛΙΔΗ ΜΑΡΙΑ Α.Μ 5629

ΠΑΤΡΑ 2003

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

<u>ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ</u>	σελ. 1-6
<u>ΕΙΣΑΓΩΓΗ</u>	σελ. 7
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο</u> <u>ΣΥΣΤΗΜΑ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΦΟΡΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ</u> <u>ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΝΟΜΟ 1914/90</u>	σελ. 9
1.1 Υπολογισμός και καταβολή του φόρου	σελ. 10
1.2 Πως λειτουργεί η κλίμακα υπολογισμού του φόρου	σελ. 15
1.3 Πως εφαρμόζεται το σύστημα έκπτωσης φόρου από φόρο	σελ. 16
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο</u> <u>ΤΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΑΓΩΓΗ</u> <u>ΦΟΡΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ</u> <u>ΝΟΜΟ 2238/94</u>	σελ. 19
2.1 Αντικείμενο του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων	σελ. 20
2.2 Υποκείμενα στο φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων	σελ. 20
2.3 Χρόνος υποβολής φόρου	σελ. 21
2.4 Έννοια εισοδήματος-Ακαθάριστο και καθαρό εισόδημα	σελ. 21
2.5 Διάκριση του εισοδήματος	σελ. 22
2.5.1 Εισόδημα από ακίνητα	σελ. 22
2.5.1.1 Εισόδημα και απόκτηση του	σελ. 22
2.5.1.2 Ακαθάριστο εισόδημα	σελ. 24
2.5.1.3 Καθαρό εισόδημα	σελ. 26
2.5.2 Εισόδημα από κινητές αξίες	σελ. 28
2.5.2.1 Εισόδημα και απόκτησή του	σελ. 28
2.5.2.2 Χρόνος απόκτησης εισοδήματος	σελ. 29
2.5.2.3 Ακαθάριστο εισόδημα	σελ. 30

2.5.2.4 Καθαρό εισόδημα	σελ. 30
2.5.3 Εισόδημα από εμπορικές επιχειρήσεις	σελ. 30
2.5.3.1 Εισόδημα και απόκτησή του	σελ. 30
2.5.3.2 Διαχειριστική περίοδος	σελ. 32
2.5.3.3 Ακαθάριστο εισόδημα	σελ. 32
2.5.3.4 Καθαρό εισόδημα	σελ. 33
2.5.4 Εισόδημα από γεωργικές επιχειρήσεις	σελ. 35
2.5.4.1 Εισόδημα και απόκτησή του	σελ. 35
2.5.4.2 Ακαθάριστο και καθαρό εισόδημα	σελ. 36
2.5.4.3 Προσδιορισμός του καθαρού γεωργικού εισοδήματος με βάση την αντικειμενική μέθοδο	σελ. 37
2.5.5 Εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες	σελ. 38
2.5.5.1 Εισόδημα και απόκτησή του	σελ. 38
2.5.5.2 Χρόνος απόκτησης εισοδήματος	σελ. 39
2.5.5.3 Ακαθάριστο εισόδημα	σελ. 40
2.5.5.4 Καθαρό εισόδημα	σελ. 40
2.5.6 Εισόδημα από ελεύθερα επαγγέλματα και από κάθε άλλη πηγή	σελ. 41
2.5.6.1 Εισόδημα και απόκτησή του	σελ. 41
2.5.6.2 Χρόνος απόκτησης εισοδήματος	σελ. 42
2.5.6.3 Ακαθάριστο και καθαρό εισόδημα	σελ. 42
2.5.6.4 Τεκμαρτός προσδιορισμός εισοδήματος	σελ. 43
2.6 Προσδιορισμός της φορολογητέας ύλης με βάση τις δαπάνες	σελ. 44
2.6.1 Τεκμαρτός προσδιορισμός εισοδήματος με βάση τις δαπάνες	σελ. 44
2.6.2 Τεκμήρια δαπανών διαβίωσης	σελ. 45

2.6.2.1 Το ετήσιο τεκμαρτό ή καταβαλλόμενο μίσθωμα για δευτερεύουσα κατοικία	σελ. 45
2.6.2.2 Ετήσια τεκμαρτή δαπάνη των επιβατηγών Ι.Χ. αυτοκινήτων	σελ. 46
2.6.2.3 Ετήσια δαπάνη δίτροχων ή τρίτροχων Ι.Χ. αυτοκινούμενων οχημάτων	σελ. 48
2.6.2.4 Ετήσια τεκμαρτή δαπάνη Ι.Χ. σκαφών αναψυχής	σελ. 48
2.6.2.5 Ετήσια τεκμαρτή δαπάνη για αεροσκάφη ελικόπτερα και ανεμόπτερα	σελ. 51
2.6.2.6 Ετήσια δαπάνη για δεξαμενές κολύμβησης	σελ. 51
2.6.3 Αμφισβήτηση ποσού τεκμαρτής δαπάνης διαβίωσης	σελ. 52
2.6.4 Τεκμήριο απόκτησης περιουσιακών στοιχείων	σελ. 53
2.6.5 Περιπτώσεις που δεν εφαρμόζεται το τεκμήριο	σελ. 54
2.7 Προσδιορισμός του συνολικού καθαρού εισοδήματος και των εκπτώσεων του φόρου	σελ. 56
2.7.1 Εισόδημα της συζύγου και των ανήλικων τέκνων	σελ. 56
2.7.2 Πρόσωπα που βαρύνουν τον φορολογούμενο	σελ. 57
2.7.3 Εκπτώσεις δαπανών από το συνολικό καθαρό εισόδημα	σελ. 58
2.7.4 Υπολογισμός φόρου	σελ. 62
2.7.5 Συμπληρωματικός φόρος	σελ. 64
2.7.6 Προκαταβολή φόρου για το επόμενο έτος	σελ. 65
2.7.7 Εκπτώσεις από το φόρο και προθεσμία καταβολής του	σελ. 65
<u>ΕΚΦΩΝΗΣΗ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΟΣ ΕΞΑΓΩΓΗΣ ΦΟΡΟΥ</u>	σελ. 67
<u>ΛΥΣΗ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΟΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΝΟΜΟ 2238/94</u>	σελ. 69

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο

ΤΙ ΙΣΧΥΕΙ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΙΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ 3091/02 ΠΟΥ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΟΥΝ ΤΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΕΞΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΦΟΡΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ	σελ. 74
Εισαγωγικό σημείωμα	σελ. 75
3.1 Φορολογία επιχειρήσεων-Έκπτωση δαπανών από τα ακαθάριστα έσοδα	σελ. 76
3.2 Προσδιορισμός καθαρού εισοδήματος ορισμένων επιχειρήσεων	σελ. 78
3.3 Κατάργηση επιχειρηματικής αμοιβής εταίρων-Διαχειριστών Ε.Π.Ε και συναφείς διατάξεις	σελ. 82
3.4 Τεκμήρια δαπανών διαβίωσης	σελ. 82
3.5 Τεκμήριο απόκτησης περιουσιακών στοιχείων	σελ. 87
3.6 Μη εφαρμογή του τεκμηρίου	σελ. 88
3.7 Κλίμακες υπολογισμού του φόρου	σελ. 91
3.7.1 Φορολογικές κλίμακες για φορολογούμενους χωρίς τέκνα	σελ. 91
3.7.2 Φορολογικές κλίμακες για φορολογούμενους με τέκνα	σελ. 93
3.8 Μειώσεις φόρου με ορισμένες δαπάνες	σελ. 97
3.8.1 Μειώσεις φόρου για νοσήλια	σελ. 98
3.8.2 Μείωση φόρου για μισθώματα κύριας κατοικίας και κατοικίας τέκνων που σπουδάζουν	σελ. 99
3.8.2.1 Προϋποθέσεις αναγνώρισης έκπτωσης	σελ. 100
3.8.3 Μείωση φόρου για φροντιστήρια και ξένες γλώσσες	σελ. 101
3.8.4 Μείωση φόρου για τόκους δανείων και απόκτηση πρώτης κατοικίας	σελ. 101
3.8.4.1 Αναστήλωση-Επισκευή διατηρητέων κτισμάτων	σελ. 103
3.8.5 Μείωση φόρου για δαπάνες αγοράς αγαθών και υπηρεσιών από μισθωτούς και συνταξιούχους	σελ. 104
3.8.6 Μείωση φόρου μισθωτών παραμεθόριων περιοχών	σελ. 105
3.8.7 Συγκεντρωτικός πίνακας	σελ. 106

3.9 Απαλλαγές από το φόρο-Εκπτώση δαπανών	σελ. 107
<u>ΛΥΣΗ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΟΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΝΟΜΟ 3091/02</u>	σελ. 109
<u>ΕΠΙΛΟΓΟΣ</u>	σελ. 114
<u>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ</u>	σελ. 116

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η φορολογία εισοδήματος εισήχθη για πρώτη φορά στη χώρα μας με το Ν. 1640/1919 «Περί φορολογίας εισοδήματος καθαρών προσόδων». Με το νόμο αυτό ίσχυε ο μικτός τύπος φορολογίας του εισοδήματος, επιβάλλονταν δηλαδή, φόρος με σταθερό συντελεστή στα επιμέρους εισοδήματα, ανάλογα με την πηγή προέλευσης τους.

Τριανταπέντε χρόνια αργότερα, ο νόμος αυτός καταργήθηκε και την θέση του πήρε για τα φυσικά πρόσωπα το Ν.Δ.3323/1955. Στο νομοθέτημα αυτό δεν χρησιμοποιείται πια ο όρος «Πρόσοδος», όπως στον Ν.1640/1919, αλλά ο όρος «εισόδημα». Με τον όρο «Εισόδημα» εννοούμε το άθροισμα των κάθε πηγής «Προσόδων», που έχει ένα φυσικό πρόσωπο και για τις οποίες φορολογείται συνολικά.

Στη συνέχεια το Ν. Δ. 3323/1955 διαμορφώθηκε από το Ν.1828/1989 και τους Ν. 2063/1992, Ν. 2093/1992 και Ν.2238/1994 κώδικα φορολογίας Εισοδήματος. Με τον νόμο αυτό κωδικοποιήθηκαν σε ενιαίο κείμενο οι διατάξεις της νομοθεσίας, που κάλυπτε τα πεδία της Φορολογίας Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων (3323/1955), με τα βασικά καθώς και τα συναφή νομοθετήματα.

Το 2002 και οκτώ χρόνια μετά τις αλλαγές του Ν. 2238/1994 ψηφίστηκε ο Νέος Φορολογικός Νόμος Ν. 3091/2002 ο οποίος έφερε σοβαρές αλλαγές στο σύστημα του φόρου οι οποίες θα αναφερθούν σε επόμενο κεφάλαιο.

Σε γενικά πλαίσια το φορολογικό μας σύστημα και ιδιαίτερα στο φόρο εισοδήματος των φυσικών προσώπων, βασίζεται σε μια κατάταξη και κατανομή των εισοδημάτων στις λεγόμενες πηγές εισοδήματος:

A. Από ακίνητα

B. Από κινητές αξίες

Γ. Από εμπορικές επιχειρήσεις

Δ. Από γεωργικές επιχειρήσεις

Ε. Από μισθωτές υπηρεσίες

ΣΤ. Από ελεύθερα επαγγέλματα.

Ο υπολογισμός όμως του φόρου βασίζεται κυρίως στην εξαγωγή της φορολογητέας ύλης και των μειώσεων φόρου. Το φορολογητέο εισόδημα διαφοροποιείται σε σχέση με τις δαπάνες φορολογούμενου, οι οποίες χωρίζονται σε δύο κατηγορίες:

1. Δαπάνες που μειώνουν το εισόδημα ή τον φόρο (π.χ. ασφαλιστικά ταμεία, φροντιστήρια κλπ)
2. Δαπάνες που μπορεί να αυξήσουν το εισόδημα του φορολογούμενου.

Όπως διαπιστώνεται μέσα από τη σύντομη αναδρομή, η τύχη των φορολογικών νομοθετημάτων είναι γνωστή στη χώρα μας. Κανένας φορολογικός νόμος δεν μπορεί να παραμείνει σταθερός για αρκετά μακρύ χρονικό διάστημα. Τροποποιείται σχεδόν κάθε χρόνο δύο και τρεις φορές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο :
ΣΥΣΤΗΜΑ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΦΟΡΟΥ
ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟΝ Ν.1914/90.

1.1. Υπολογισμός και καταβολή φόρου

Η φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων είναι προοδευτική. Επιβάλλεται στο συνολικό, από όλες τις πηγές, φορολογούμενο εισόδημα με μεταβλητό συντελεστή φόρου.

Για τον σκοπό αυτόν επινοήθηκε η κλίμακα υπολογισμού του φόρου εισοδήματος, η οποία αποτελείται από ορισμένα κλιμάκια φόρου και το κάθε κλιμάκιο έχει διαφορετικό συντελεστή φόρου και πάντοτε το επόμενο κλιμάκιο έχει μεγαλύτερο συντελεστή από το προηγούμενο.

Για την ιστορία, αναφέρεται ότι η φορολογική κλίμακα που ίσχυε για τα εισοδήματα του 1987 είχε κλιμάκια. Το πρώτο χωρίς φόρο ήταν 104.000 δραχμές, το δεύτερο ήταν 47.000 δραχμές, με συντελεστή φόρου 10%. Το 18^ο ήταν 1.620.000 δραχμές και με συντελεστή φόρου 61% και το 19^ο, που ήταν το υπερβάλλον κλιμάκιο για συνολικό εισόδημα μετά τις 4.673.000 δραχμές, είχε συντελεστή φόρου 63%. Είχε δε καθιερωθεί άλλη κλίμακα με τα ίδια κλιμάκια, αλλά με μικρότερους συντελεστές φόρου στα χαμηλά κλιμάκια, για τα εισοδήματα από μισθούς και συντάξεις. Έτσι ο φόρος για το συνολικό εισόδημα που είχε μέσα του μισθούς και συντάξεις, υπολογίζονταν, όλο μαζί, με τη γενική κλίμακα. Στη συνέχεια υπολογίζονταν μόνο το εισόδημα των μισθών με την ειδική αυτή κλίμακα το οποίο φυσικά έδινε μικρότερο φόρο. Η διαφορά του φόρου της γενικής κλίμακας από τον φόρο της ειδικής κλίμακας επιμεριζόταν ανάλογα με το εισόδημα από μισθούς και συντάξεις και το εισόδημα από όλες τις άλλες πηγές και το επιμεριζόμενο ποσό στις άλλες πηγές προστίθεντο στον φόρο εισοδήματος της ειδικής κλίμακας των μισθωτών και συνταξιούχων για να βρεθεί ο τελικός φόρος εισοδήματος που αναλογούσε στον φορολογούμενο.

Με τον φορολογικό νόμο 1828/89, ο οποίος άλλαξε και το σύστημα υπολογισμού του αναλογούντος φόρου, αφού καθιέρωσε το σύστημα έκπτωσης φόρου από φόρο, άλλαξε και την φορολογική κλίμακα για τα εισοδήματα του 1988, καθιερώνοντας 9 κλιμάκια. Το πρώτο ήταν 300.000 δραχμές και είχε συντελεστή φόρου 18%. Το 8^ο ήταν 1.300.000 δραχμές και με συντελεστή φόρου 49%. Ενώ το υπερβάλλον για συνολικό εισόδημα μετά τις 4.700.000 δραχμές είχε συντελεστή φόρου 50%. Η κλίμακα αυτή ίσχυσε για τα εισοδήματα του 1989 και 1990 αφού τιμαριθμοποιήθηκε με αντίστοιχους συντελεστές 14,1% και 14% του δείκτη τιμών καταναλωτή.

Με το νέο φορολογικό νόμο 1914/90, παραμένει το σύστημα έκπτωσης φόρου από φόρο ενώ αναπροσαρμόζεται η κλίμακα υπολογισμού του φόρου και περιορίζονται τα κλιμάκια του φόρου από 9 σε 4. το πρώτο για εισόδημα 1.200.000 δραχμές έχει συντελεστή φόρου 18%. Το δεύτερο για το επόμενο εισόδημα των 1.800.000 δραχμών έχει συντελεστή φόρου 30%. Το 3^ο κλιμάκιο με το επόμενο εισόδημα των 4.500.000 δραχμών έχει συντελεστή φόρου 43%. Ενώ το υπερβάλλον, που είναι για εισόδημα πάνω από τις 7.500.000 δραχμές έχει συντελεστή φόρου 50%. Η κλίμακα αυτή ισχύει για τα εισοδήματα που θα αποκτηθούν το 1991.

Με τον Ν.1914/90 καταργήθηκε η παράγραφος 14 του άρθρου 8 του Ν. 3323/55 η οποία προέβλεπε την τιμαριθμοποίηση των αφορολόγητων ποσών, ενώ καθιέρωνε νέα, μεγαλύτερα, αλλά μη αναπροσαρμοζόμενα τιμαριθμικά, αφορολόγητα ποσά. Καταργήθηκε ακόμη η παράγραφος 1 του άρθρου 9 του Ν. 3323/55, αφού ο Ν.1914/90 αντικατέστησε όλη την παράγραφο 1 του άρθρου 9 του Ν. 3323/55, που περιείχε την κλίμακα φόρου εισοδήματος, χωρίς να επαναλαμβάνει το εδάφιο το οποίο προέβλεπε την αναπροσαρμογή της φορολογικής κλίμακας σύμφωνα με τον δείκτη τιμών καταναλωτή.

Δίνονται οι παρακάτω φορολογικές κλίμακες. Αυτές που ίσχυσαν για τα εισοδήματα που αποκτήθηκαν τα οικονομικά έτη 1987,1988,1989,1990 και αυτή που θα ισχύσει για τα εισοδήματα εκείνα που θα αποκτηθούν το 1991.

Πίνακας 1 : Γενική φορολογική κλίμακα για τα εισοδήματα του 1987.

Κλιμάκιο εισοδήματος	Φορολογικός συντελεστής(%)	Φόρος κλιμακίου	Σύνολο	
			Εισοδήματος	Φόρου
104.000	-	-	104.000	-
47.000	10	4.700	151.000	4.700
52.000	12	6.240	203.000	10.940
58.000	14	8.120	261.000	19.060
64.000	16	10.240	325.000	29.300
70.000	18	12.600	395.000	41.900
93.000	20	18.600	488.000	60.500
116.000	23	26.680	604.000	87.180
116.000	26	30.160	720.000	117.340
116.000	29	33.640	836.000	150.980
139.000	33	45.870	975.000	196.850
139.000	37	51.430	1.114.000	248.280
139.000	41	56.990	1.253.000	305.270
174.000	45	78.300	1.427.000	383.570
232.000	49	113.680	1.659.000	497.250
464.000	53	245.920	2.123.000	743.170
930.000	57	530.100	3.053.000	1.273.270
1.620.000	61	988.200	4.673.000	2.261.470
Υπερβάλλον	63			

Πίνακας 2: Φορολογική κλίμακα για τα εισοδήματα του 1989

Κλιμάκιο εισοδήματος	Φορολογικός συντελεστής(%)	Φόρος κλιμακίου	Σύνολο	
			Εισοδήματος	Φόρου
342.000	18	61.560	342.000	61.560
456.000	21	95.760	798.000	157.320
456.000	24	109.440	1.254.000	266.670
456.000	28	127.680	1.710.000	394.440
571.000	33	188.430	2.281.000	582.870
571.000	38	216.980	2.852.000	799.850
1.027.000	43	441.610	3.879.000	1.241.460
1.483.000	49	726.670	5.362.000	1.968.130
Υπερβάλλον	50	-	-	-

Πίνακας 3: Φορολογική κλίμακα για τα εισοδήματα του 1990

Κλιμάκιο εισοδήματος	Φορολογικός συντελεστής(%)	Φόρος κλιμακίου	Σύνολο	
			Εισοδήματος	Φόρου
390.000	18	70.200	390.000	70.200
520.000	21	109.200	910.000	179.400
520.000	24	124.800	1.430.000	304.200
520.000	28	145.600	1.950.000	449.800
650.000	33	214.500	2.600.000	664.300
650.000	38	247.000	3.250.000	911.300
1.170.000	43	503.100	4.420.000	1.414.400
1.689.000	49	827.610	6.109.000	2.242.010
Υπερβάλλον	50	-	-	-

Πίνακας 4: Φορολογική κλίμακα για τα εισοδήματα του 1991

Κλιμάκιο εισοδήματος	Φορολογικός συντελεστής(%)	Φόρος κλιμακίου	Σύνολο	
			Εισοδήματος	Φόρου
1.200.000	18	216.000	1.200.000	216.000
1.800.000	30	540.000	3.000.000	756.000
4.500.000	43	1.935.000	7.500.000	2.691.000
Υπερβάλλον	50	-	-	-

1.2 Πως λειτουργεί η κλίμακα υπολογισμού του φόρου εισοδήματος

Η κλίμακα υπολογισμού του φόρου εφαρμόζεται ως εξής:

1. Συναθροίζεται το συνολικό καθαρό εισόδημα του φορολογούμενου από κάθε πηγή χωριστά
2. Στην 4^η από αριστερά στήλη, του συνολικού εισοδήματος βρίσκεται το πλησιέστερο μικρότερο εισόδημα και ο αντίστοιχος φόρος του στην 5^η και τελευταία στήλη
3. Η διαφορά του εισοδήματος της 4^{ης} στήλης από το συνολικό εισόδημα του φορολογούμενου, πολλαπλασιάζεται με τον συντελεστή φόρου του επόμενου κλιμακίου που τον βρίσκουμε στην επόμενη σειρά της 2^{ης} στήλης της κλίμακας
4. Αθροίζονται οι προηγούμενοι φόροι και βρίσκεται ο συνολικός φόρος εισοδήματος.

Παράδειγμα:

Έστω ότι ο φορολογούμενος παρουσιάζει τα παρακάτω κατά πηγή εισοδήματα για το διαχειριστικό έτος 1990:

- Καθαρό εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες	1.350.000 δρχ.
- Καθαρό εισόδημα από κινητές αξίες	470.000 δρχ.
- Καθαρό εισόδημα από ελεύθερα επαγγέλματα	<u>815.000 δρχ.</u>
Συνολικό καθαρό εισόδημα διαχειριστικής χρήσης 1990:	2.635.000 δρχ.

Ο φόρος που αναλογεί στο παραπάνω συνολικό εισόδημα υπολογίζεται ως εξής:

α. Το πλησιέστερο, μικρότερο εισόδημα στην 4^η στήλη είναι 2.600.000δρχ.

Συνολικό καθαρό εισόδημα 2.635.000 δρχ

Μείον πλησιέστερο εισόδημα 2.600.000 δρχ. αντίστοιχος φόρος 664.300 δρχ.

β. Επόμενος συντελεστής φόρου: 38% X 35.000 δρχ αντίστοιχος φόρος 13.300 δρχ.

γ. Συνολικός φόρος εισοδήματος 677.600 δρχ.

Το παραπάνω εισόδημα για την διαχειριστική χρήση του 1991 θα έχει συνολικό φόρο:

Συνολικό καθαρό εισόδημα 2.635.000 δρχ

Μείον πλησιέστερο εισόδημα 1.200.000 δρχ. αντίστοιχος φόρος 216.000 δρχ.

β. Επόμενος συντελεστής φόρου: 30% X 1.435.000δρχ αντίστοιχος φόρος 430.500 δρχ

γ. Συνολικός φόρος εισοδήματος 646.500 δρχ.

1.3. Πως εφαρμόζεται το σύστημα έκπτωσης φόρου από φόρο

Με τον φορολογικό νόμο 1828/89, οι διατάξεις του οποίου ίσχυσαν για τα εισοδήματα που αποκτήθηκαν το 1988 και μετά, άλλαξε το προϊσχύον σύστημα υπολογισμού του φόρου και καθιερώθηκε νέο σύστημα. Με το σύστημα αυτό υπολογίζεται ο συνολικός φόρος εισοδήματος. Αλλά αυτός δεν είναι και ο τελικός φόρος που θα αποδοθεί. Γιατί από τον φόρο αυτό θα αφαιρεθεί ο φόρος που αναλογεί στα αφορολόγητα ποσά του φορολογούμενου.

Παράδειγμα:

Έστω ο φορολογούμενος μισθωτός του προηγούμενου παραδείγματος με συνολικό καθαρό ετήσιο εισόδημα, όπως αναλύθηκε, 2.635.000 δραχμές για το διαχειριστικό έτος 1990.

Ο φορολογούμενος αυτός έχει σύζυγο χωρίς εισόδημα και ένα ανήλικο παιδί. Έχει δικαίωμα και έχει συγκεντρώσει και όλα τα απαιτούμενα δικαιολογητικά για αφορολόγητα ποσά:

– Αφορολόγητα ποσά χωρίς δικαιολογητικά:

Προσωπικά: Φορολογούμενος	390.000	δρχ.	
Σύζυγος	130.000	δρχ.	
Παιδί	130.000	δρχ.	
Πρόσθετο Ε' πηγής: $1.040.000 \times 50\%$	520.000	δρχ.	1.170.000 δρχ.

– Αφορολόγητα ποσά με δικαιολογητικά οικογενειακών δαπανών :

Ανώτατο όριο: Φορολογούμενος με σύζυγο	390.000	δρχ.	
Παιδί	130.000	δρχ.	520.000 δρχ.

– Αφορολόγητα ποσά με δικαιολογητικά προσωπικών δαπανών:

Του φορολογούμενου: έξοδα ιατρικής &

Νοσοκ/κής περ/ψης:	50.000	δρχ.	
Συνδρομές κλπ:	15.000	δρχ.	<u>65.000</u> δρχ.
Σύνολο αφορολόγητων ποσών:			1.755.000 δρχ.

Για να βρεθεί ο φόρος που αναλογεί στον φορολογούμενο, θα πρέπει να υπολογιστεί ο φόρος που αντιστοιχεί στο σύνολο των αφορολόγητων ποσών για να αφαιρεθεί από τον φόρο του συνολικού εισοδήματος, ο οποίος έχει ήδη προηγουμένως υπολογιστεί και είναι 677.600 δρχ.

Ο φόρος που αντιστοιχεί, με την κλίμακα υπολογισμού του φόρου, στα αφορολόγητα ποσά είναι:

Συνολικά αφορολόγητα ποσά 1.755.000 δρχ.

Μείον πλησιέστερο μικρότερο εισόδημα 1.430.000δρχ αντίστοιχος φόρος 304.200 δρχ.

Επόμενος συντ/στής φόρου 28%x 325.000 δρχ αντίστοιχος φόρος 91.000 δρχ.

Συνολικός φόρος που αντιστοιχεί στα αφορολόγητα ποσά: 395.200 δρχ.

Ο φόρος που αναλογεί στον φορολογούμενο είναι :

Φόρος εισοδήματος: 677.600 δρχ.

Μείον φόρος αφορολόγητων ποσών: 395.200 δρχ.

282.400 δρχ.

Είναι βέβαιο ότι του φορολογούμενου του έχει γίνει παρακράτηση Φόρου Μισθωτών Υπηρεσιών (Φ.Μ.Υ.) στην πηγή. (Δηλαδή στην ιδιωτική επιχείρηση ή το Δημόσιο όπου εργάζεται). Έστω ότι του παρακρατήθηκε Φ.Μ.Υ. 36.720 δραχμών. Θα πρέπει να του έχει ακόμη παρακρατηθεί φόρος κινητών αξιών και ελευθερίων επαγγελματιών. Έστω ότι του έχει παρακρατηθεί συνολικό ποσό και για αυτούς τους φόρους 70.000 δραχμών.

Ο φόρος που οφείλεται είναι:

Φόρος που αναλογεί: 282.400 δρχ.

Μείον φόροι που παρακρατήθηκαν (36.720+70.000) 106.720 δρχ.

175.680 δρχ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο :
ΤΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΑΓΩΓΗ
ΦΟΡΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟΝ
Ν.2238/1994.

2. Αντικείμενο και υποκείμενα του Φ.Ε.Φ.Π.

Έννοια και κατηγορίες Εισοδήματος

2.1. Αντικείμενο του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων

Ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων επιβάλλεται πάνω στο συνολικό καθαρό εισόδημα που αποκτάται από κάθε φυσικό πρόσωπο για εργασία του στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό μέσα σε μια ορισμένη χρονική περίοδο. Η χρονική περίοδος αυτή κατά κανόνα αναφέρεται στο προηγούμενο από τη φορολογία οικονομικό έτος.

2.2. Υποκείμενα στο φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων.

Υποκείμενα φόρου είναι τα φυσικά πρόσωπα, ανεξαρτήτως φύλλου ή ηλικίας για τα εισοδήματα που αποκτώνται:

α. Στην Ελλάδα, ανεξάρτητα από την ιθαγένεια και τον τόπο κατοικίας ή διαμονής του φυσικού προσώπου που τα αποκτά.

β. Στο εξωτερικό, αν αποκτώνται από φυσικό πρόσωπο, που κατοικεί στην Ελλάδα.

γ. Από Έλληνες δημόσιους υπάλληλους που υπηρετούν στο εξωτερικό για το σύνολο των εισοδημάτων τους, ανεξάρτητα αν αυτά προέκυψαν στο εσωτερικό ή στο εξωτερικό.

δ. Από σχολάζουσα κληρονομιά, δηλαδή τα εισοδήματα που προέρχονται από κληρονομική περιουσία, της οποίας οι δικαιούχοι είναι άγνωστοι ή δεν είναι βέβαιο ότι δεν έχουν αποδεχθεί την κληρονομιά.

ε. Υποκείμενα του φόρου είναι επίσης, και τα νομικά πρόσωπα των Ομόρρυθμων, Ετερόρρυθμων εταιρειών, οι ενώσεις προσώπων και η κοινωνία, που ασκεί επιχείρηση ή επάγγελμα, ή κοινοπραξία και η αφανής εταιρεία.

2.3. Χρόνος επιβολής φόρου

Ο φόρος επιβάλλεται κάθε οικονομικό έτος στο εισόδημα που αποκτάται μέσα αμέσως προηγούμενο οικονομικό έτος, κατά τις διακρίσεις που ορίζει αυτός ο νόμος. Η χρονική διάρκεια του οικονομικού έτους αρχίζει από την 1^η Ιανουαρίου και λήγει την 31^η Δεκεμβρίου του ίδιου έτους.

2.4. Έννοια εισοδήματος. Ακαθάριστο και καθαρό εισόδημα

Με τον όρο εισόδημα, από φορολογικής πλευράς, εννοούμε κάθε έσοδο που προέρχεται περιοδικά στο φορολογούμενο από μια σταθερή πηγή, που ο φορολογούμενος εκμεταλλεύεται για την απόκτηση αυτού του εσόδου. Το παραπάνω εισόδημα ονομάζεται ακαθάριστο.

Αν από το εισόδημα αυτό αφαιρεθούν οι δαπάνες απόκτησης του, προκύπτει το καθαρό εισόδημα. Ως δαπάνες απόκτησης, μπορούν να θεωρηθούν όλες αυτές που συνέλαβαν στη δημιουργία του εισοδήματος, όπως οι αποσβέσεις, οι τόκοι, τα έξοδα διαχείρισης κλπ. Ο φόρος εισοδήματος, τα πρόστιμα και οι πρόσθετοι φόροι δεν αποτελούν δαπάνες απόκτησης και επομένως δεν εκπίπτουν από το εισόδημα.

2.5. Διάκριση του εισοδήματος

Το εισόδημα, ανάλογα με την πηγή από την οποία προέρχεται, διακρίνεται σε ορισμένες κατηγορίες. Αυτές είναι:

A-B. Εισόδημα από ακίνητα

Γ. Εισόδημα από κινητές αξίες

Δ. Εισόδημα από εμπορικές επιχειρήσεις

Ε. Εισόδημα από γεωργικές επιχειρήσεις

ΣΤ. Εισόδημα από μισθωτές επιχειρήσεις

Z. Εισόδημα από υπηρεσίες ελεύθερων επαγγελματιών και από κάθε άλλη πηγή.

2.5.1. Εισόδημα από ακίνητα

2.5.1.1. Εισόδημα και απόκτησή του

Εισόδημα από ακίνητα θεωρείται το ποσό που εισπράττει κάθε χρόνο ο φορολογούμενος από ενοίκια, εξαιτίας εκμίσθωσης οικοδομών και γαιών.

Με τον όρο «γαίες» εννοούμε τις καλλιεργήσιμες εκτάσεις, τα δάση, τα λιβάδια, τα ιχθυοτροφεία, τα μεταλλεία και το λατομεία, τις λίμνες, τα ποτάμια, τις πηγές κλπ.

Επίσης εισόδημα από ακίνητα θεωρείται και το τεκμαρτό εισόδημα από ιδιόχρηση ή ιδιοκατοίκηση δηλαδή το ενοίκιο που θα πλήρωνε ο εκμισθωτής, αν νοίκιαζε το ιδιοχρησιμοποιούμενο ή ιδιοκατοικημένο ακίνητο του σε κάποιον άλλο.

Ως εισόδημα από οικοδομές και γαίες θεωρούνται και τα παρακάτω:

-
1. Το εισόδημα από εκμίσθωση γηπέδων που χρησιμοποιούνται ως αποθήκες, εργοστάσια, χώροι στάθμευσης αυτοκινήτων, καφενεία γυμναστήρια, κλπ.
 2. Το ποσό που εισπράττει ο φορολογούμενος, για την παραχώρηση χώρου, για την τοποθέτηση φωτεινών επιγραφών και κάθε είδους διαφημίσεων.
 3. Η αξία της οικοδομής, που ανεγέρθηκε με δαπάνες του μισθωτή (ενοικιαστή) σε έδαφος του οποίου την κυριότητα έχει ο εκμισθωτής, αν έχει συμφωνηθεί, ότι μετά την λήξη της μίσθωσης, η οικοδομή θα περιέχεται στην ιδιοκτησία του εκμισθωτή.
 4. Το ποσοστό της δασικής παραγωγής, που εισπράττει ο ιδιοκτήτης, νομέας κλπ., του δάσους ως αντάλλαγμα για την παραχώρηση της εκμετάλλευσής του
 5. Το ποσοστό από τα προϊόντα της παραγωγής που εισπράττει ο ιδιοκτήτης, νομέας κλπ., των αγροτικών εκτάσεων, ως αντικατάσταση για την παραχώρηση της εκμετάλλευσής τους, με την προϋπόθεση ότι αυτός δεν συμμετέχει στις δαπάνες καλλιέργειας ή συγκομιδής των γεωργικών προϊόντων.
 6. Το εισόδημα από υπεκμίσθωση ακινήτων. Υπεκμίσθωση έχουμε όταν ενοικιαστής του ακινήτου νοικιάζει αυτό στη συνέχεια ολικά ή μερικά σε άλλο.
 7. Το εισόδημα που αποκτά ο μισθωτής ή επιφανειούχος ή εμφυτευτής ή αυτός που ανεγείρει οικοδομή σε έδαφος, που η κυριότητα ανήκει σε τρίτον είτε άμεσα από εκμίσθωση είτε έμμεσα από ιδιοχρησιμοποίηση και η μίσθωση είναι διάρκειας μεγαλύτερης των εννέα ετών, καθώς επίσης και το εισόδημα που αποκτά κάποιος από οικοδομή που έχει ανεγείρει σε έδαφος κυριότητας τρίτου.

8. Το εισόδημα που αποκτά ο κύριος ή ο επικαρπώτης ακινήτου από την μεταβίβαση για ορισμένο χρόνο της επικαρπίας του ακινήτου σε ημεδαπά ή αλλοδαπά νομικά πρόσωπα.

Δεν θεωρείται εισόδημα από ακίνητα αυτό που προκύπτει από ιδιοχρησιμοποίηση (τεκμαρτό ενοίκιο) βιομηχανοστασίων καθώς και από οικοδομήματα που βρίσκονται μέσα σε αγροτικά κτήματα ή έξω από αυτά και χρησιμοποιούνται για την πραγματοποίηση των εργασιών της αγροτικής επιχείρησης.

2.5.1.2. Ακαθάριστο εισόδημα

Ως ακαθάριστο εισόδημα από οικοδομές λαμβάνεται:

1. Για τις εκμισθευμένες, το ενοίκιο που συμφωνήθηκε μεταξύ εκμισθωτή και μισθωτή. Όταν δεν υπάρχει συμφωνητικό ή εκείνο που υπάρχει, εμφανίζει ενοίκιο δυσανάλογα μικρότερο σε σχέση με την μισθωτική αξία της οικοδομής τότε το ενοίκιο προσδιορίζεται από τη ΔΟΥ με σύγκριση της μισθωμένης οικοδομής με άλλες παρόμοιες της ίδιας περιοχής.

Θεωρείται ότι υπάρχει δυσαναλογία μεταξύ του ενοικίου της οικοδομής και της μισθωτικής του αξίας, όταν αυτό είναι 15% μικρότερο από το ενοίκιο που έπρεπε να δηλωθεί, το ενοίκιο αυτό που δηλώνεται δεν μπορεί να είναι μικρότερο από το 3,5% της αντικειμενικής αξίας του ακινήτου που εκμισθώνεται και χρησιμοποιείται ως κατοικία.

2. Για τις οικοδομές, που ιδιοχρησιμοποιήθηκαν ή ιδιοκατοικήθηκαν ή παραχωρήθηκαν δωρεάν για την χρήση από τρίτους, ακαθάριστο εισόδημα λαμβάνεται το τεκμαρτό εισόδημα. Αν η οικοδομή κατοικήθηκε από τον

ιδιοκτήτη (ιδιοκατοίκηση) το ακαθάριστο εισόδημα της δεν μπορεί να είναι μικρότερο από το 3,5% της αντικειμενικής της αξίας.

Το τεκμαρτό εισόδημα των παραπάνω ιδιοκατοικούμενων κατοικιών υπολογίζεται πλέον με το αντικειμενικό σύστημα, πολλαπλασιάζοντας το εμβαδόν (προσαυξανόμενο με το 20% των τ.μ. των αποθηκευτικών χώρων και των χώρων στάθμευσης, αν υπάρχουν) επί την τιμή ζώνης, επί τον συντελεστή παλαιότητας επί τον διορθωτικό συντελεστή και το γινόμενο με τον σταθερό συντελεστή 3,5%, ως ο παρακάτω πίνακας:

Πίνακας 5: Υπολογισμός τεκμαρτού εισοδήματος ιδιοκατοικούμενων κατοικιών

ΤΙΜΗ ΖΩΝΗΣ (Ε)	ΔΙΟΡΘΩΤΙΚΟΣ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ	ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ ΠΑΛΑΙΟΤΗΤΑΣ	
Έως 440	1,10	Από 1-5 χρόνια	0,90
440-734	1,20	Από 6-10 χρόνια	0,80
734-1174	1,30	Από 16-20 χρόνια	0,70
1174 και άνω	1,40	Από 21-25 χρόνια	0,65
		Από 26 χρόνια και άνω	0,60

Αν η κατοικία βρίσκεται σε περιοχή εκτός αντικειμενικού συστήματος, ο προσδιορισμός του τεκμαρτού εισοδήματος θα γίνει επίσης με το αντικειμενικό σύστημα. Στην περίπτωση αυτή όμως, για τον προσδιορισμό του ελάχιστου κόστους κατασκευής θα χρησιμοποιηθεί αντί της τιμής ζώνης η τιμή εκκίνησης που ισχύει σε κάθε Νόμο. Αυτό θα συμβεί κατά κύριο λόγο για τις εξοχικές κατοικίες. Για τις κατοικίες αυτές, ως εισόδημα λαμβάνεται το τεκμαρτό μίσθωμα τριών μηνών.

3. Για τις εκμισθούμενες γαίες, το μίσθωμα που συμφωνήθηκε μεταξύ εκμισθωτή και μισθωτή. Σε περίπτωση που το μίσθωμα έχει συμφωνηθεί σε είδος ή σε ποσοστό επί της παραγωγής, θα αποτιμηθεί η αξία του είδους σε χρήμα με βάση την μέση τιμή χονδρικής πώλησης στον τόπο παραγωγής κατά τον ίδιο χρόνο.

Αν δεν υπάρχει συμφωνητικό της μίσθωσης ή άλλο αποδεικτικό στοιχείο της συμφωνίας ή αν το μίσθωμα που συμφωνήθηκε είναι δυσανάλογα κατώτερο από την μισθωτική αξία των γαιών ή όταν η εκμετάλλευση των γαιών παραχωρήθηκε δωρεάν σε τρίτο άτομο, τότε το ακαθάριστο εισόδημα βρίσκεται με σύγκριση προς άλλες ενοικιαζόμενες αγροτικές εκτάσεις. Θεωρείται δυσανάλογο μίσθωμα, όταν η μισθωτική αξία των γαιών είναι μεγαλύτερη από το συμφωνημένο μίσθωμα, σε ποσοστό 25% αυτού του μισθώματος.

Μετά τη εφαρμογή του αντικειμενικού συστήματος προσδιορισμού του ακαθάριστου γεωργικού εισοδήματος, λαμβάνεται υπόψη αυτό, εφόσον είναι μεγαλύτερο, από το συμφωνημένο και δηλούμενο μίσθωμα.

Σημειώνεται ότι σε κάθε περίπτωση που η μισθωτική αξία υπολογίζεται με «αντικειμενικό τρόπο», ο φορολογούμενος, εφόσον υπάρχουν εξαιρετικοί λόγοι, μπορεί να αμφισβητήσει το τεκμαρτό μίσθωμα.

2.5.1.3. Καθαρό Εισόδημα

Για τον προσδιορισμό του καθαρού εισοδήματος, από το ακαθάριστο εισόδημα εκπίπτουν οι εξής δαπάνες:

1. Ποσοστό 10% για αποσβέσεις και ποσοστό μέχρι 15% για ασφάλιστρα κατά του κινδύνου πυρκαγιάς ή άλλων κινδύνων, για έξοδα επισκευής και συντήρησης, καθώς και για αμοιβή δικηγόρου. Τα ποσοστά αυτά αναφέρονται

σε οικοδομές που χρησιμοποιούνται ως κατοικίες, οικοτροφεία, σχολεία, φροντιστήρια, ξενοδοχεία, αίθουσες κινηματογράφων ή θεάτρων, κλινικές και σανατόρια. Το παραπάνω ποσοστό έκπτωσης 10% και 15% περιορίζεται:

- Σε 5% και 5% αντίστοιχα, όταν πρόκειται για οικοδομές που χρησιμοποιούνται ως γραφεία, αποθήκες, βιομηχανοστάσια κλπ.
- Σε 5% συνολικά, όταν πρόκειται για εκμισθούμενα γήπεδα ή για παραχώρηση χώρων τοποθέτησης επιγραφής ή κάθε είδους διαφημίσεων.

2. Το δικαίωμα που παρέχεται κάθε χρόνο στον ιδιοκτήτη της γης, καθώς και η αξία της οικοδομής που ανεγέρθηκε σε έδαφος κυριότητας τρίτου και υπολογίζεται ως εισόδημα, στις περιπτώσεις υπεκμίσθωσης ή ιδιοχρησιμοποίησης οικοδομών που έχουν ανεγερθεί σε έδαφος τρίτου.

3. Το μίσθωμα ή το δικαίωμα που καταβάλλει σε περίπτωση υπεκμίσθωσης πολυετούς μίσθωσης.

4. Κάθε φόρος, τέλος ή δικαίωμα υπέρ του Δημοσίου ή άλλου τρίτου που βαρύνει τις γαίες.

5. Ποσοστό 5% για αποσβέσεις και έξοδα συντήρησης των γαιών.

6. Ποσοστό 10% των δαπανών για απόσβεση αντιπλημμυρικών και αποξηραντικών έργων, όχι όμως για τα έξοδα βελτίωσης και επέκτασης γαιών.

7. Το ποσό της αποζημίωσης που καταβάλλει σύμφωνα με το νόμο, ο εκμισθωτής για την απόδοση του μισθίου από τον μισθωτή.

Το ποσό που απομένει αποτελεί το καθαρό εισόδημα από ακίνητα.

2.5.2. Εισόδημα από κινητές αξίες

2.5.2.1. Εισόδημα και απόκτησή του

Εισόδημα από κινητές αξίες είναι εκείνο που προκύπτει κάθε χρόνο :

1. Από μερίσματα και τόκους ιδρυτικών τίτλων και μετοχών Ελληνικών Ανώνυμων Εταιρειών. Από τόκους ομολογιών και χρεογράφων του Ελληνικού Δημοσίου ή Ελληνικών νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου ή Ελληνικών επιχειρήσεων κάθε είδους. Επίσης από αμοιβές και ποσοστά των διοικητικών συμβούλων, καθώς και των εκτός του μισθού αμοιβών και ποσοστών των διευθυντών και διαχειριστών των ανώνυμων εταιρειών.
2. Από μερίσματα και τόκους ιδρυτικών τίτλων και μετοχών αλλοδαπών ανώνυμων εταιρειών που αναφέρονται στην πιο πάνω περίπτωση.
3. Από τόκους κάθε έντοκου τίτλου τοις μετρητοίς κατάθεσης ή εγγύησης. Επίσης από κάθε χρεωστικό τίτλο, εξασφαλισμένο με υποθήκη ή ενέχυρο ή χωρίς τέτοια εξασφάλιση, ο οποίος δεν περιλαμβάνεται στις δύο προηγούμενες περιπτώσεις.
4. Από κέρδη αμοιβαίων κεφαλαίων.
5. Από κέρδη Α.Ε., τα οποία διανέμονται με τη μορφή μετρητών στο εργατοϋπαλληλικό προσωπικό τους.
6. Από την υπερπαραδότηση επενδύσεων των μαθηματικών αποθεμάτων των ασφαλιστικών επιχειρήσεων, που σχηματίζονται στην περίπτωση των ασφαλίσεων ζωής.
7. Από την διαφορά μεταξύ του αντίτιμου των μετοχών, που μοιράζεται στους μετόχους σε περίπτωση διάλυσης Α.Ε. και του ποσού που είχε καταβληθεί από τους μετόχους για την απόκτηση αυτών των μετοχών, με την προϋπόθεση ότι το ποσό αυτό δεν θα τους επιστραφεί.

8. Ομοίως από τη διαφορά μεταξύ του αντίτιμου των μετοχών που καταβάλλεται στους μετόχους, σε περίπτωση αγοράς δικών της μετοχών από Α.Ε. που μειώνει ή αποσβένει το κεφάλαιο της.

9. Από παροχές σε είδος ή σε χρήμα, που δόθηκαν από Α.Ε., χωρίς νόμιμη ή συμβατική υποχρέωση στους διευθύνοντες ή εντεταλμένους συμβούλους ή προέδρους ή μέλη του ΔΣ ή Διευθυντές και γενικά σε εκπροσώπους της εταιρείας με την προϋπόθεση ότι έχουν βαρύνει τα αποτελέσματα χρήσεως της διαχειριστικής περιόδου.

10. Από Αποθεματικά Α.Ε. που διανέμονται ή κεφαλοποιούνται με οποιονδήποτε τρόπο.

2.5.2.2. Χρόνος απόκτησης εισοδήματος

Χρόνος απόκτησης εισοδήματος από κινητές αξίες θεωρείται:

1. Για μερίσματα καθώς και για ποσοστά και αμοιβές διοικητικών συμβουλών ο χρόνος έγκρισης του ισολογισμού από τη γενική συνέλευση των μετόχων. Όταν πρόκειται για τοκομερίδια και προμερίσματα ο χρόνος που ορίστηκε για την έναρξη της εξαργύρωσής τους.
2. Για τόκους και μερίσματα καθώς και άλλους τίτλους αλλοδαπής προέλευσης, ο χρόνος της εξαργύρωσης ή είσπραξης αυτών.
3. Για εισόδημα από τόκους κάθε τίτλου εντόκου από κατάθεση σε μετρητά ή εγγύησης, καθώς και από κάθε τίτλο χρεωστικό σε υποθήκη, ενέχυρο ή όχι που δεν περιλαμβάνεται στις παραπάνω περιπτώσεις, ο χρόνος κατά τον οποίο οι τόκοι καθίσταται ληξιπρόθεσμοι και απαιτητοί.
4. Για τα κέρδη από ημεδαπά αμοιβαία κεφάλαια, ο χρόνος έγκρισης τους από την «Α.Ε. Διαχειρίσεις» και για εκείνα της αλλοδαπής, ο χρόνος είσπραξης αυτών.

5. Για τα κέρδη Α.Ε. που διανέμονται με τη μορφή μετρητών στο εργατοϋπαλληλικό προσωπικό της, ο χρόνος έγκρισης του ισολογισμού από την γενική συνέλευση των μετόχων.

6. Για τα εισοδήματα που προκύπτουν από αποθεματικά, πρόσθετα μερίσματα και παροχές Ελληνικών Α.Ε. , ο χρόνος που εγκρίθηκαν από την γενική συνέλευση των μετόχων.

2.5.2.3. Ακαθάριστο εισόδημα

Το ακαθάριστο εισόδημα από κινητές αξίες αποτελείται από το σύνολο των εισοδημάτων κάθε περίπτωσης, που αποκτήθηκαν από αιτιή τη πηγή.

2.5.2.4. Καθαρό εισόδημα

Για τον προσδιορισμό του καθαρού εισοδήματος από το παραπάνω ακαθάριστο εισόδημα αφαιρούνται οι φόροι (εκτός του φόρου εισοδήματος), τα κάθε φύσεως τέλη και δικαιώματα υπέρ του Δημοσίου και τρίτων, που βαρύνουν το εισόδημα αυτό.

Το ποσό που απομένει μετά τις εκπτώσεις στην προηγούμενη παράγραφο αποτελεί το καθαρό εισόδημα από κινητές αξίες.

2.5.3. Εισόδημα από εμπορικές επιχειρήσεις

2.5.3.1. Εισόδημα και απόκτησή του

Εισόδημα από εμπορικές επιχειρήσεις είναι το συνολικό κέρδος που προκύπτει κάθε οικονομικό έτος από την άσκηση μια ή περισσότερων

ατομικών ή εταιρικών εμπορικών, βιοτεχνικών, βιομηχανικών επιχειρήσεων, καθώς και από την άσκηση κάθε κερδοσκοπικού επαγγέλματος εκτός από τα θεωρούμενα ελεύθερα επαγγέλματα.

Με την έννοια επιχείρηση, θεωρούμε κάθε μεμονωμένη ή συμπτωματική πράξη, που αποβλέπει στην επίτευξη κέρδους. Ως εισόδημα από εμπορικές επιχειρήσεις θεωρείται και:

1. Το κέρδος από την άσκηση επιχείρησης αγοραπωλησίας ακινήτων
2. Η ωφέλεια που πραγματοποιεί επιχείρηση πώλησης εντός σχεδίου πόλεως οικοπέδων και εκτός σχεδίου αγροτεμαχίων
3. Τα ποσά που καταβάλλονται στα μέλη των συνεταιρισμών με τη μορφή μερισμάτων ή αμοιβών
4. Τα κέρδη από τις παρεπόμενες εργασίες, που πραγματοποιούνται από την επιχείρηση παράλληλα με τον κύριο σκοπό τους.
5. Η επιχειρηματική αμοιβή του ομόρρυθμου εταίρου και του εταίρου διαχειριστή της ΕΠΕ.
6. Ο μισθός που καταβάλλεται από Α.Ε. στα μέλη του ΔΣ της για τις υπηρεσίες που παρέχουν βάση ειδικής σύμβασης μίσθωσης εργασίας ή εντολής, εφόσον για τις υπηρεσίες αυτές τα μέλη του ΔΣ είναι ασφαλισμένα σε οποιοδήποτε ασφαλιστικό οργανισμό εκτός του ΙΚΑ.
7. Η πραγματοποιηθείσα αυτόματα υπερτίμηση του πάγιου κεφαλαίου που δεν χρησιμοποιείται στην επιχείρηση καθώς και η υπερτίμηση που δεν πραγματοποιήθηκε, αν αυτή έχει περιληφθεί στην απογραφή.

2.5.3.2. Διαχειριστική περίοδος

Η διαχειριστική περίοδος για τον προσδιορισμό του ακαθάριστου εισοδήματος και του καθαρού κέρδους περιλαμβάνει δωδεκάμηνο χρονικό διάστημα. Η διαχειριστική περίοδος μπορεί να αναφέρεται:

1. Στην έναρξη των εργασιών της Επιχείρησης, σε χρονικό διάστημα μικρότερο ή μεγαλύτερο του δωδεκάμηνου. Το διάστημα αυτό όμως σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερο από 24 μήνες.
2. Για επιχειρήσεις που τηρούν βιβλία τρίτης κατηγορίας του ΚΒΣ η διαχείριση κλείνει την 30^η Ιουνίου ή την 31^η Δεκεμβρίου κάθε χρόνο.
3. Στην περίπτωση που υπάρχουν σοβαροί λόγοι, που οφείλονται σε ουσιαστική μεταβολή του αντικείμενου των εργασιών της επιχείρησης τηρεί βιβλία τρίτης κατηγορίας του ΚΒΣ, επιτρέπεται η μετάθεση του χρόνου λήξης της διαχειριστικής περιόδου, ύστερα από έγκριση του προϊστάμενου της ΔΟΥ.
4. Τα υποκαταστήματα, πρακτορεία ή άλλες εγκαταστάσεις αλλοδαπών επιχειρήσεων στην Ελλάδα κλείνουν την διαχείριση, όταν κλείνει και το κεντρικό κατάστημα.
5. Όταν η αλλοδαπή επιχείρηση συμμετέχει με ποσοστό εφ'αλαίσιου 50% τουλάχιστον σε ημεδαπή επιχείρηση, διαχείριση κλείνει στο χρόνο που κλείνει διαχείριση η αλλοδαπή επιχείρηση.

2.5.3.3. Ακαθάριστο Εισόδημα

Ως ακαθάριστο εισόδημα από εμπορικές επιχειρήσεις λαμβάνεται το σύνολο των ακαθάριστων εσόδων των επιχειρήσεων αυτών από τις εμπορικές συναλλαγές τους κάθε μορφής.

Ο προσδιορισμός των ακαθάριστων εσόδων γίνεται ως εξής:

1. Για τις επιχειρήσεις που τηρούν επαρκή και ακριβή βιβλία δεύτερης ή τρίτης κατηγορίας του ΚΒΣ, με βάση τα δεδομένα των βιβλίων
2. Για τις επιχειρήσεις που τηρούν ακριβή βιβλία και στοιχεία πρώτης κατηγορίας του ΚΒΣ, με τη προσθήκη του μεικτού κέρδους στο συνολικό κόστος των εμπορεύσιμων αγαθών, χωρίς ΦΠΑ ή των έτοιμων προϊόντων που έχουν παραχθεί από τις πρώτες και βοηθητικές ύλες. Τα προϊόντα αυτά θεωρείται ότι πωλήθηκαν μέσα στη χρήση όλων των εμπορευμάτων που αγοράστηκαν ή των έτοιμων που παράχθηκαν.
3. Για τις επιχειρήσεις που δεν τηρούν βιβλία και στοιχεία του ΚΒΣ, ή τηρούν ανακριβή ή ανεπαρκή ή κατώτερης της προβλεπόμενης κατηγορίας, εξωλογιστικά.

Ο εξωλογιστικός αυτός προσδιορισμός γίνεται με βάση τα στοιχεία και τις πληροφορίες που έχει ο προϊστάμενος ΔΟΥ για τη γενική επαγγελματική δράση της επιχείρησης και τα οικονομικά δεδομένα, όπως το ύψος αγορών και πωλήσεων, το μεικτό κέρδος, τα κεφάλαια, τα έξοδα, το προσωπικό κλπ.

2.5.3.4. Καθαρό Εισόδημα

Ο προσδιορισμός του καθαρού εισοδήματος των επιχειρήσεων μπορεί να γίνει λογιστικά ή εξωλογιστικά.

Λογιστικός προσδιορισμός γίνεται στις επιχειρήσεις που τηρούν επαρκή και ακριβή βιβλία και στοιχεία τρίτης και δεύτερης κατηγορίας του ΚΒΣ. Από τις παραπάνω επιχειρήσεις, όσες τηρούν βιβλία δεύτερης κατηγορίας θα πρέπει να παρέχουν αποκλειστικά υπηρεσίες και να στερούνται αξιόλογων αποθεμάτων κατά τη λήξη της διαχειριστικής περιόδου.

Το καθαρό εισόδημα στην περίπτωση αυτή προκύπτει, αν από το ακαθάριστο εισόδημα αφαιρεθούν διάφορα έξοδα. Τέτοια είναι τα γενικά έξοδα διαχείρισης, οι δαπάνες συντήρησης και επισκευής μηχανημάτων, η αξία των χρησιμοποιούμενων πρώτων υλών, οι δεδουλευμένοι κάθε μορφής ή δικαιώματα που βαρύνουν την επιχείρηση, οι αποσβέσεις επισφαλών απαιτήσεων, η ζημιά από φθορά, απώλεια ή υποτίμηση του κεφαλαίου που έγινε και τα διάφορα μικροέξοδα κοινωνικής παράστασης της επιχείρησης.

Ο εξωλογιστικός προσδιορισμός γίνεται στις επιχειρήσεις που τηρούν βιβλία και στοιχεία πρώτης ή δεύτερης κατηγορίας του ΚΒΣ καθώς και των επιχειρήσεων που δεν τηρούν βιβλία και στοιχεία ή τηρούν βιβλία και στοιχεία κατώτερης κατηγορίας από εκείνη που ορίζουν οι σχετικές διατάξεις ή τηρούν ανακριβή ή ανεπαρκή βιβλία και στοιχεία. Το καθαρό εισόδημα στην περίπτωση αυτή προσδιορίζεται εξωλογιστικά με πολλαπλασιασμό των ακαθάριστων εσόδων της επιχείρησης με ειδικούς συντελεστές καθαρού κέρδους, ανάλογα με την κατηγορία της επιχείρησης.

Στα ακαθάριστα έσοδα, στον εξωλογιστικό προσδιορισμό δεν συμπεριλαμβάνονται τα ποσά που προέρχονται από :

- Τόκους συναλλακτικών πράξεων
- Αυτόματη υπερτίμηση του κεφαλαίου της επιχείρησης
- Εισπράξεις ποσών έναντι επισφαλών απαιτήσεων, που έχουν αποσβεσθεί
- Εισπράξεις ποσών από φόρους, τέλη και εισφορές, εφόσον είχαν καταβληθεί και είχαν γίνει δεκτά από τον αρμόδιο προϊστάμενο της δημόσιας οικονομικής Υπηρεσίας κατά τον προσδιορισμό του φορολογούμενου εισοδήματος. Τα παραπάνω ποσά προσθέτονται όπως είναι, στα καθαρά κέρδη της επιχείρησης, τα οποία προκύπτουν από την εφαρμογή του συντελεστή καθαρού κέρδους.

Στην περίπτωση των επιχειρήσεων που τα καθαρά τους κέρδη προσδιορίζονται εξωλογιστικά, ως συντελεστής καθαρού κέρδους λαμβάνεται αυτός που προκύπτει από το λογιστικό προσδιορισμό του καθαρού εισοδήματος τους, εφόσον είναι μεγαλύτερος από τον αντίστοιχο συντελεστή του πίνακα και δεν μπορεί να είναι ανώτερος από 85%.

Για τις επιχειρήσεις που δεν τηρούν τα βιβλία και στοιχεία που προβλέπονται από τις διατάξεις του ΚΒΣ ή διαπιστώθηκε:

- Έκδοση πλαστών ή εικονικών τιμολογίων
- Τήρηση ανεπίσημων βιβλίων παράλληλα με τα επίσημα
- Μη έκδοση φορολογικού στοιχείου ή ανακριβούς για την πώληση ή διακίνηση αγαθών ή παροχή υπηρεσιών
- Άσκηση επαγγέλματος ή επιχείρησης χωρίς άδεια της αρμόδιας φορολογικής αρχής
- Αλλοίωση δεδομένων φορολογικής ταμειακής μηχανής, ο συντελεστής καθαρού κέρδους που εφαρμόζεται, προσαυξάνεται κατά 100%. Στις περιπτώσεις που τα βιβλία και στοιχεία κρίνονται ανακριβή, ο συντελεστής καθαρού κέρδους προσαυξάνεται κατά 50%.

2.5.4 Εισόδημα από γεωργικές επιχειρήσεις

2.5.4.1. Εισόδημα και απόκτησή του

Εισόδημα από γεωργικές επιχειρήσεις είναι το κέρδος που προέρχεται κάθε οικονομικό ή γεωργικό έτος από την εκμετάλλευση μιας ή περισσότερων γεωργικών επιχειρήσεων. Τέτοιες επιχειρήσεις είναι οι αγροτικές κτηνοτροφικές, πτηνοτροφικές, μελισσοκομικές, σιτηροτροφικές, δασικές, αλιευτικές κλπ.

2.5.4.2. Ακαθάριστο και καθαρό εισόδημα

Για τον προσδιορισμό του εισοδήματος των γεωργικών επιχειρήσεων εφαρμόζονται οι αντίστοιχες διατάξεις που ισχύουν για τις εμπορικές επιχειρήσεις.

Ειδικά στην περίπτωση που το καθαρό εισόδημα δεν μπορεί να προσδιορισθεί λογιστικά τότε προσδιορίζεται τεκμαρτά με πολλαπλασιασμό των ακαθάριστων εσόδων της επιχείρησης με ειδικούς συντελεστές καθαρού εισοδήματος ανάλογα με τον κλάδο εκμετάλλευσης.

Ως ακαθάριστο εισόδημα λαμβάνεται η αξία των προϊόντων που παράγονται.

Για να προσδιορισθεί η αξία των προϊόντων γίνεται η αποτίμηση τους σε ευρώ σύμφωνα με τη μέση τιμή χονδρικής πώλησης τους στον χρόνο και τον τόπο παραγωγής τους. Σε αυτά τα ακαθάριστα έξοδα δεν συμπεριλαμβάνονται τα ποσά:

1. Οι τόκοι από συναλλακτικές πράξεις
2. Η αυτόματη υπερτίμηση κεφαλαίου της επιχείρησης
3. Τα ποσά που έχουν εισπραχθεί από επισφαλής απαιτήσεις που έχουν αποσβεστεί εφόσον είχαν γίνει δεκτές από τον προϊστάμενο του ΔΟΥ κατά τον προσδιορισμό του φορολογούμενου εισοδήματος
4. Του ποσού που έχουν εισπραχθεί από φόρους, τέλη και εισφορές της επιχείρησης, εφόσον έχουν καταβληθεί αχρεώστητα και είχαν γίνει δεκτά από τον προϊστάμενο ΔΟΥ κατά τον προσδιορισμό του φορολογούμενου εισοδήματος. Τα ποσά των παραπάνω περιπτώσεων προστίθενται στο καθαρό εισόδημα της επιχείρησης, το οποίο προκύπτει από την εφαρμογή του συντελεστή καθαρού εισοδήματος. Για κάθε κλάδο γεωργικών εκμεταλλεύσεων προβλέπεται ένας μοναδικός συντελεστής καθαρού

εισοδήματος ο οποίος εφαρμόζεται στα ακαθάριστα έσοδα. Οι μοναδικοί συντελεστές καθαρού εισοδήματος περιλαμβάνονται σε ειδικό πίνακα, ο οποίος καταρτίζεται με αποφάσεις του υπουργού Οικονομικών και δημοσιεύεται στην εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Όταν ο φορολογούμενος προσκομίζει στοιχεία που αποδεικνύουν ότι το εισόδημα του από τη γεωργική εκμετάλλευση μειώθηκε εξαιτίας ζημιών ή απρόβλεπτων γεγονότων, το καθαρό εισόδημα του μπορεί να προσδιορισθεί με τη χρήση συντελεστή κατώτερου από εκείνον που του αναλογεί.

2.5.4.3. Προσδιορισμός του καθαρού γεωργικού εισοδήματος με βάση την αντικειμενική μέθοδο

Ο υπολογισμός του καθαρού γεωργικού εισοδήματος γίνεται με αντικειμενική μέθοδο με βάση τις καθιερωμένες και δεκτές αρχές της γεωργικής λογιστικής και εφαρμόζεται από όλες τις υπηρεσίες γεωργίας των νομών της χώρας. Λαμβάνεται κατά μονάδα, ήτοι ανά στρέμμα καλλιεργούμενης έκτασης και είδος προϊόντος, ή κατά κεφαλή και είδος εκτρεφόμενου ζώου ή άλλη μονάδα στις περιπτώσεις δασικής, αλιευτικής, μελισσοκομικής ή άλλης παραγωγής. Το ανά μονάδα (προϊόν, ζώο κλπ) ποσό που προκύπτει σύμφωνα με τα παραπάνω, πολλαπλασιάζεται με τον αριθμό των στρεμμάτων ή των εκτρεφόμενων ζώων ή των άλλων μονάδων παραγωγής και το γινόμενο αυτού του πολλαπλασιασμού αποτελεί το καθαρό εισόδημα, που πρέπει να δηλωθεί από αυτόν που ασκεί τη γεωργική δραστηριότητα.

2.5.5. Εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες

2.5.5.1. Εισόδημα και απόκτησή του

Ως εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες θεωρείται αυτό που προκύπτει από μισθούς, ημερομίσθια, επιχορηγήσεις, επιδόματα, συντάξεις, βοηθήματα και γενικά από κάθε παροχή σε χρήμα ή σε είδος, που δίνεται σε αντάλλαγμα παροχής εξαρτημένης εργασίας ή καταβάλλεται σε συνταξιούχους. Ειδικότερα εισοδήματα από μισθωτές υπηρεσίες θεωρούνται:

1. Οι αποδοχές όλων των μισθωτών, δηλαδή των δημόσιων υπαλλήλων (πολιτικών και στρατιωτικών) των υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ. και των ιδιωτικών υπαλλήλων και εργατών
2. Οι συντάξεις, τα βοηθήματα και τα μερίσματα των συνταξιούχων

Εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες θεωρείται και το εισόδημα που αποκτούν οι δικηγόροι από την παροχή νομικών υπηρεσιών με πάγια περιοδική αμοιβή καθώς και οι ξεναγοί, για τις αμοιβές που αποκτούν από την παροχή υπηρεσιών στα μέλη της Ένωσης Ελλήνων Εφοπλιστών και σε τουριστικά γραφεία.

Δεν θεωρείται εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες και δεν φορολογείται:

1. Η αποζημίωση που παρέχεται σε υπαλλήλους επιχειρήσεων και ελευθέρων επαγγελματιών για δαπάνες υπηρεσίας, εφόσον αποδεικνύεται η καταβολή τους από τα σχετικά παραστατικά στοιχεία, που προβλέπονται από τις διατάξεις του ΚΒΣ.
2. Οι δαπάνες που καταβάλλονται σε πρόσωπα που μετακινούνται με εντολή του Δημοσίου, η οποία καταβάλλεται σε δημόσιους υπαλλήλους.

-
3. Η εφάπαξ παροχή που καταβάλλεται από τα ταμεία πρόνοιας και τους άλλους ασφαλιστικούς οργανισμούς στους ασφαλισμένους και τις οικογένειές τους.
 4. Το εφάπαξ βοήθημα που καταβάλλεται σε δημόσιους υπαλλήλους και βοηθητικό προσωπικό λόγω εθελούσιας εξόδου από την υπηρεσία με παραίτηση.
 5. Ποσοστό 20% από τις κάθε είδους καθαρές αποδοχές, πρόσθετες αμοιβές, αποζημιώσεις και συντάξεις, που καταβάλλονται αναδρομικώς σε μισθωτούς ή συνταξιούχους, με βάση νόμο, δικαστική απόφαση ή συλλογική σύμβαση. Επίσης δεν φορολογούνται, οι δεδουλευμένες καθαρές αποδοχές που εισπράττει καθυστερημένα ο δικαιούχος, λόγω έκδηλης οικονομικής αδυναμίας του εργοδότη του και εφόσον έγινε επίσχεση της εργασίας ή αν ο εργοδότης κηρύχθηκε σε κατάσταση πτώχευσης.
 6. Οι παρεχόμενες από αθλητικά σωματεία ή ενώσεις αυτών αποζημιώσεις οδοιπορικών και λοιπών εξόδων ταξιδιών, καθώς και οι παροχές διατροφής σε ερασιτέχνες αθλητές, μέσα στα πλαίσια των διατάξεων περί φίλαθλου ιδιότητας, μέχρι το ποσό των 3520^E ετησίως.

2.5.5.2. Χρόνος απόκτησης εισοδήματος

Χρόνος απόκτησης του εισοδήματος από μισθωτές υπηρεσίες είναι ο χρόνος, κατά τον οποίο ο δικαιούχος απόκτησε δικαίωμα είσπραξης του. Προκειμένου για τις πρόσθετες αμοιβές και τις αποζημιώσεις, που καταβάλλονται από το Δημόσιο και Ν.Π.Δ.Δ., χρόνος απόκτησης είναι ο χρόνος είσπραξης αυτών από τους δικαιούχους.

Ειδικά προκειμένου για αποδοχές και συντάξεις που καταβάλλονται αναδρομικώς, σε μισθωτούς ή συνταξιούχους με βάση νόμο, δικαστική απόφαση ή συλλογική σύμβαση, χρόνος απόκτησης των τακτικών ή των πρόσθετων αμοιβών ή των συντάξεων των δικαιούχων, είναι ο χρόνος είσπραξης τους από τους δικαιούχους.

Ο ίδιος χρόνος απόκτησης ισχύει για τις αποδοχές που καταβάλλονται καθυστερημένα στους δικαιούχους, όταν ο εργοδότης τους κηρύχθηκε σε κατάσταση πτώχευσης ή οι μισθωτοί είχαν κηρύξει επίσχεση εργασίας.

2.5.5.3. Ακαθάριστο εισόδημα

Το ακαθάριστο εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες είναι το σύνολο των μισθών, ημερομισθίων, επιχορηγήσεων, επιδομάτων, συντάξεων κλπ, πριν από κάθε κράτηση.

2.5.5.4. Καθαρό εισόδημα

Για τον προσδιορισμό του καθαρού εισοδήματος από μισθωτές υπηρεσίες από το ακαθάριστο εισόδημα αφαιρούνται:

1. Κάθε φόρος, τέλος χαρτοσήμου ή δικαίωμα υπέρ του δημοσίου ή τρίτου, που βαρύνει το εισόδημα, εκτός από το φόρο εισοδήματος.
2. Οι κρατήσεις των ασφαλιστικών ταμείων, που είναι υποχρεωτικές (επιβάλλονται με νόμο).

Για τους υπηρετούντες στο εξωτερικό δημόσιους υπαλλήλους, πολιτικούς και στρατιωτικούς, λαμβάνεται ως καθαρό εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες, ποσό ίσο με το καθαρό ποσό των αποδοχών που θα έπαιρναν αν υπηρετούσαν στο εσωτερικό.

2.5.6. Εισόδημα από ελεύθερα επαγγέλματα και από κάθε άλλη πηγή

2.5.6.1. Εισόδημα και απόκτησή του

Εισοδήματα από υπηρεσίες ελεύθερων επαγγελματιών θεωρούνται:

1. Οι αμοιβές από την άσκηση του επαγγέλματος

- Γιατρού, οδοντιάτρου, κτηνιάτρου, μαίας, φυσιοθεραπευτή, ψυχολόγου, βιολόγου, κοινωνιολόγου
- Καθηγητή ή δασκάλου
- Αρχιτέκτονα, μηχανικού, τοπογράφου, χημικού σχεδιαστή
- Δημοσιογράφου, συγγραφέα
- Δικηγόρου, δικολάβου, συμβολαιογράφου, άμισθου υποθηκοφύλακα, δικαστικού επιμελητή
- Διερμηνέα, ξεναγού
- Ηθοποιού, καλλιτέχνη γλύπτη ή ζωγράφου ή σκιτσογράφου ή χαράκτη
- Εκτελεστή μουσικών έργων ή μουσουργού
- Αναλυτή προγραμματιστή
- Οικονομολόγου, ερευνητή ή σύμβουλου επιχειρήσεων, ιδιοκτήτη ή διευθυντή φορολογικού ή λογιστικού γραφείου και εμπειρογνώμονα
- Καλλιτεχνών των κέντρων διασκέδασης, χορευτή, χορογράφου. Σκηνοθέτη, σκηνογράφου, ενδυματολόγου, διακοσμητή

2. Οι αμοιβές που καταβάλλονται:

- Σε συγγραφείς, μουσουργούς από συγγραφικά δικαιώματα
- Σε πραγματογνώμονες, διαιτητές, εκκαθαριστές, ελεγκτές Ανώνυμων Εταιρειών, εκτελεστές διαθηκών, εκτελεστές κληρονομιών και κηδεμόνες σχολάζουσας κληρονομιάς

- Σε αντιπροσώπους επαγγελματικών οργανώσεων και ιδιώτες για τη συμμετοχή σε κάθε φύσεως επιτροπές και συμβούλια του Δημοσίου, Νομικών προσώπων Δημοσίου ή Ιδιωτικού Δικαίου, σωματείων, ιδρυμάτων, συνεταιρισμών και γενικά οργανισμών.

- Στη σύζυγο ή στο σύζυγο και τα τέκνα, από διατροφή, η οποία επιδικάστηκε σε αυτούς ή συμφωνήθηκε με συμβολαιογραφική πράξη. Το πόσο διατροφής που καταβάλλεται στα παιδιά επί οποιαδήποτε αιτία δε θεωρείται εισόδημά τους.

3. Εισόδημα από την άσκηση ελεύθερου επαγγέλματος, θεωρείται και κάθε εισόδημα που δεν μπορεί να υπαχθεί σε μια από τις κατηγορίες Α ως Ζ.

2.5.6.2. Χρόνος απόκτησης του εισοδήματος

Χρόνος απόκτησης εισοδήματος από ελεύθερα επαγγέλματα, θεωρείται ο χρόνος που ο δικαιούχος εισέπραξε την αμοιβή του. Στην περίπτωση που ο δικαιούχος πιστώθηκε για την αμοιβή στα βιβλία του οφειλέτη, ο χρόνος αυτός θεωρείται χρόνος απόκτησης του εισοδήματός του, αν έγινε αναγγελία με απόδειξη στο δικαιούχο.

2.5.6.3. Ακαθάριστο και καθαρό εισόδημα

Ως ακαθάριστο εισόδημα ελεύθερων επαγγελματιών λαμβάνεται το σύνολο των αμοιβών που εισπράττονται, όπως προκύπτουν από ειλικρινή βιβλία του φορολογούμενου, καθώς και οι αμοιβές που φαίνονται πιστωμένες στα βιβλία του υπόχρεου για την καταβολή τους.

Το καθαρό εισόδημα προσδιορίζεται, αν από το ακαθάριστο εισόδημα αφαιρεθούν:

-
- Κάθε φύσεως επαγγελματικά έξοδα
 - Οι νόμιμες αποσβέσεις και οι επισφαλείς απαιτήσεις, εφόσον κρίθηκαν νόμιμα τα λογιστικά βιβλία και οι προβλεπόμενες προϋποθέσεις ή διαδικασίες.

Προκειμένου για συγγραφείς, οι νόμιμες επαγγελματικές δαπάνες που επιβαρύνουν το κόστος των έργων τους, ανεξάρτητα από το χρόνο που πραγματοποιήθηκαν, κατανέμονται σε ίσα μέρη στο πρώτο έτος απόκτησης του εισοδήματος και στα αμέσως επόμενα τρία έτη.

2.5.6.4. Τεκμαρτός προσδιορισμός του εισοδήματος

Στην περίπτωση που δεν τηρούνται βιβλία και στοιχεία του ΚΒΣ ή τα τηρούμενα είναι ανειλικρινή ή κατώτερης κατηγορίας από την προβλεπόμενη από τον ΚΒΣ, τα εισοδήματα που προέρχονται από ελεύθερα επαγγέλματα προσδιορίζονται τεκμαρτά (εξωλογιστικά).

Για τον τεκμαρτό προσδιορισμό λαμβάνονται υπόψη ο χρόνος, ο τόπος, ο τρόπος άσκησης του επαγγέλματος, η ειδικότητα, ο κύκλος εργασιών, το ύψος της αμοιβής που εισπράττεται, το προσωπικό που απασχολείται, τα μέσα που διατίθενται, η πελατεία, το ύψος των επαγγελματικών δαπανών κλπ.

Για τον προσδιορισμό των καθαρών αμοιβών, οι ακαθάριστες αμοιβές πολλαπλασιάζονται με ειδικούς συντελεστές ανάλογα με την κατηγορία του επαγγέλματος.

Τεκμαρτά επίσης, είναι δυνατόν να προσδιοριστεί το καθαρό εισόδημα αν με αιτιολογημένη απόφαση του προϊστάμενου ΔΟΥ προκύψει εισόδημα μεγαλύτερο από αυτό που δηλώθηκε, ως προς τα τεκμήρια αυτοκινήτου, ενοικίου, κότερου κλπ. Αν το εισόδημα που προσδιορίζεται με τον τρόπο αυτό

υπερβαίνει τα 2950^E και είναι ανώτερο από εκείνο που δηλώθηκε σε ποσοστό 20%, η υπόθεση παραπέμπεται σε τριμελή επιτροπή.

2.6. Προσδιορισμός της φορολογούμενης ύλης με βάση τις δαπάνες

2.6.1. Τεκμαρτός προσδιορισμός εισοδήματος με βάση τις δαπάνες

Το εισόδημα που προκύπτει από καθεμία κατηγορία (Α μέχρι Ζ), είναι το πραγματικό εισόδημα των φορολογούμενων που αποκτούν μέσα σε μια χρονική περίοδο. Το πραγματικό αυτό εισόδημα αποτελεί συνήθως τη βάση του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων. Σε μερικές όμως περιπτώσεις που το σύνολο ορισμένων δαπανών του φορολογούμενου είναι μεγαλύτερο από το συνολικό πραγματικό του εισόδημα, που προκύπτει από την φορολογική του δήλωση, τότε το εισόδημα που θα φορολογηθεί, προσδιορίζεται με ειδικό τρόπο σύμφωνα με το μέγεθος των δαπανών αυτών. Στις περιπτώσεις αυτές δηλαδή, υποβάλλεται στο φόρο το τεκμαρτό και όχι το πραγματικό εισόδημα των φορολογούμενων.

Τα τεκμήρια που λαμβάνονται υπόψη, σήμερα για τον προσδιορισμό του συνολικού καθαρού εισοδήματος του φορολογούμενου είναι :

- Οι δαπάνες διαβίωσης
- Οι δαπάνες για την απόκτηση περιουσιακών στοιχείων

2.6.2. Τεκμήρια δαπανών διαβίωσης

Για τον προσδιορισμό της συνολικής ετήσιας τεκμαρτής δαπάνης διαβίωσης του φορολογούμενου, της συζύγου του και των προσώπων που συνοικούν με αυτούς και τους βαρύνουν, λαμβάνοντας υπόψη αθροιστικά:

1. Το ετήσιο τεκμαρτό ή καταβαλλόμενο μίσθωμα για δευτερεύουσα κατοικία
2. η ετήσια τεκμαρτή δαπάνη των επιβατικών ΙΧ αυτοκινήτων
3. Η ετήσια τεκμαρτή δαπάνη των δίτροχων και τρίτροχων αυτοκινούμενων ΙΧ οχημάτων.
4. Η ετήσια τεκμαρτή δαπάνη των ΙΧ αεροσκαφών, ελικοπτέρων και ανεμόπτερων ΙΧ
5. Η ετήσια τεκμαρτή δαπάνη των ΙΧ σκαφών αναψυχής και οι αμοιβές πληρωμάτων σκαφών αναψυχής
6. Η ετήσια τεκμαρτή δαπάνη των δεξαμενών κολύμβησης (πισίνα)

2.6.2.1. Το ετήσιο τεκμαρτό ή καταβαλλόμενο μίσθωμα για δευτερεύουσα κατοικία

Το ετήσιο τεκμαρτό ή καταβαλλόμενο μίσθωμα για δευτερεύουσα κατοικία λαμβάνεται υπόψη , όταν πρόκειται για κατοικία τείνω από εκατό (100) τετραγωνικά μέτρα. Το μίσθωμα αυτό πολλαπλασιάζεται με συντελεστή δύο (2).

Εξαιρετικά δεν λαμβάνεται υπόψη η τεκμαρτή δαπάνη για δευτερεύουσα κατοικία, όταν βρίσκεται σε πόλη ή χωριό με πληθυσμό κάτω από πέντε χιλιάδες (5000) κατοίκους και η οποία προήλθε από κληρονομιά, προίκα ή γονική παροχή. Η εξαίρεση αυτή δεν ισχύει για κατοικίες που

βρίσκονται σε περιοχές, οι οποίες χαρακτηρίζονται από την ισχύουσα νομοθεσία ως τουριστικές.

2.6.2.2. Η ετήσια τεκμαρτή δαπάνη των επιβατικών ΙΧ αυτοκινήτων

Η ετήσια τεκμαρτή δαπάνη των επιβατικών ΙΧ αυτοκινήτων υπολογίζεται ανάλογα με τους φορολογήσιμους ίππους, τα έτη κυκλοφορίας κλπ, σύμφωνα με την κλίμακα που ακολουθεί στον πίνακα 6.

Πίνακας 6: Κλίμακα τεκμαρτής δαπάνης επιβατικών ΙΧ αυτοκινήτων

Φορολογήσιμοι Ίππτοι	Μέχρι και 5 έτη	Πάνω από 5 έτη, μέχρι 10 έτη (Μείωση 15%)	Πάνω από 10 έτη, μέχρι 15 έτη (Μείωση 25%)	Πάνω από 15 έτη Από ΟΔΔΥ (Μείωση 40%)	Συνταξιούχου ηλικίας άνω των 60 ετών με κυριότητα του οχήματος πάνω από 10 έτη (μείωση 50%)
Μέχρι 7	4.800	4.080	3.600	2.880	2.400
Μέχρι 8	6.100	5.185	4.575	3.660	3.050
Μέχρι 9	8.000	6.800	6.000	4.800	4.000
Μέχρι 10	9.900	8.415	7.650	5.940	4.950
Μέχρι 11	11.800	10.030	8.850	7.080	5.900
Μέχρι 12	14.200	12070	10.650	8.520	7.100
Μέχρι 13	16.700	14.195	12.525	10.020	8.350
Μέχρι 14	20.500	17.425	15.375	12.300	10.250
Μέχρι 15	26.500	22.525	19.875	15.900	13.250
Μέχρι 16	33.600	28.560	25.200	20.160	16.800
Μέχρι 17	41.300	35.105	30.975	24.780	20.650
Μέχρι 18	49.500	42.075	37.125	29.700	24.750
Μέχρι 19	57.800	49130	43.350	34.680	28.900
Μέχρι 20	66.600	56610	49.950	39.960	33.300
Μέχρι 21	75.700	64345	56.775	45.420	37.850
Μέχρι 22-23	85.300	72505	63.975	51.180	42.650
Μέχρι 24-25	95.900	81515	71.925	57.540	47.950
Μέχρι 26-27	107.900	91715	80.925	64.740	53.950
28 και άνω	112.900	95965	84.675	67.740	56.450

Παρατηρούμε ότι η τεκμαρτή δαπάνη μειώνεται ανάλογα με τα τέλη κυκλοφορίας, την αγορά του από τον Ο.Δ.Δ.Υ. και την χρήση του από συνταξιούχο.

Αν ο φορολογούμενος ή η σύζυγος του και τα προστατευόμενα μέλη τους είναι κάτοχοι και άλλων επιβατικών ΙΧ αυτοκινήτων, η τεκμαρτή δαπάνη που προκύπτει για τα αυτοκίνητα αυτά λαμβάνονται υπόψη για τον προσδιορισμό της συνολικής τεκμαρτής δαπάνης.

Αν το αυτοκίνητο αγοραστεί ή πουληθεί ή τεθεί σε ακινησία ή ακινησία ή καταστραφεί τελείως από την τεκμαρτή ετήσια δαπάνη που αντιστοιχεί σε αυτό λαμβάνονται υπόψη τόσα δωδέκατα όσοι οι μήνες της κυριότητας ή της κατοχής του.

2.6.2.3. Η ετήσια τεκμαρτή δαπάνη των δίτροχων και τρίτροχων ΙΧ αυτοκινούμενων οχημάτων

Η ετήσια τεκμαρτή δαπάνη των δίτροχων αυτοκινούμενων ΙΧ οχημάτων προκύπτει από τον κυβισμό τους ως εξής:

1. Για οχήματα μέχρι πεντακόσια (500) κυβικά εκατοστά, ανέρχεται στο ύψος των δύο χιλιάδων εννιακοσίων ευρώ (2.900 Ε).
2. Για κάθε εκατό (100) κυβικά εκατοστά μετά τα πεντακόσια (500), προσυξάνεται με το ποσό των πεντακοσίων ογδόντα ευρώ (580 Ε).

2.6.2.4. Η ετήσια δαπάνη ΙΧ σκαφών αναψυχής

Η ετήσια τεκμαρτή δαπάνη για ΙΧ σκάφη αναψυχής, τα οποία έχει στην κυριότητα ή την κατοχή του ο φορολογούμενος, η σύζυγος του και τα

προστατευόμενα μέλη τους ορίζεται ανάλογα με την κατηγορία του σκάφους, ως εξής:

1. Για μηχανοκίνητα σκάφη ανοικτού τύπου ταχύπλοα και μη με μήκος μέχρι τρία (3) μέτρα, το ποσό των χιλίων διακοσίων ενενήντα ευρώ (1.290). Το ποσό αυτό προσαυξάνεται κατά εξακόσια σαράντα (640) ευρώ για κάθε μέτρο μήκους πάνω από τρία μέτρα.
2. Για ιστιοφόρα ή μηχανοκίνητα ή μεικτά σκάφη με χώρο ενδιαίτησης, σύμφωνα με τα μέτρα ολικού μήκους του σκάφους ως εξής: (όπως φαίνεται στον πίνακα 7)

Πίνακας 7: Κλίμακα τεκμαρτής δαπάνης σκαφών

Μήκος σκάφους	Μέχρι και 5 έτη	Πάνω από 5 και μέχρι 10 έτη (Μείωση 10%)	Πάνω από 10 έτη (Μείωση 20%)
Μέχρι 8 μέτρα	10.500	3.450	8.400
Πάνω από 8 και μέχρι 10	19.000	17.100	15.200
Πάνω από 10 και μέχρι 12	27.800	25.020	22.240
Πάνω από 12 και μέχρι 14	37.200	33.480	29.760
Πάνω από 14 και μέχρι 16	47.500	42.750	38.000
Πάνω από 16 και μέχρι 18	58.900	53.010	47.120
Πάνω από 18 και μέχρι 20	72.100	64.890	57.680
Πάνω από 20 και μέχρι 22	87.400	78.660	69.920
Πάνω από 22 και μέχρι 24	105.000	94.500	84.000
Πάνω από 24 και μέχρι 26	125000	112.500	100.000
Πάνω από 26 και μέχρι 28	147.900	133.110	118.320
Πάνω από 28 και μέχρι 30	174.000	156.600	139200
Πάνω από 30 και μέχρι 32	203.600	183.240	162.880
Πάνω από 32	227.700	204.930	182.160

Αν τα σκάφη έχουν μόνιμο πλήρωμα ναυτολογημένο για ολόκληρο ή μέρος του έτους στην παραπάνω δαπάνη προστίθεται και η αμοιβή του πληρώματος.

Θα πρέπει να αναφερθεί ότι τα σκάφη επαγγελματικής χρήσης δεν λαμβάνεται υπόψη για το τεκμαρτό της δαπάνης.

2.6.2.5. Η ετήσια τεκμαρτή δαπάνη για αεροσκάφη, ελικόπτερα και ανεμόπτερα

Η ετήσια τεκμαρτή δαπάνη για αεροσκάφη, ελικόπτερα και ανεμόπτερα που έχει στην κυριότητα ή στην κατοχή του ο φορολογούμενος, η σύζυγός του ή τα πρόσωπα που μένουν μαζί τους και τους βαρύνουν, ορίζεται ως εξής:

1. Για αεροσκάφη με κινητήρα κοινό, εσωτερικής καύσης και στρόβιλο-ελικοφόρα, καθώς και ελικόπτερα, στο ποσό των τριάντα δύο χιλιάδων διακοσίων (32.200) ευρώ για τους πρώτους εκατόν πενήντα (150) ίππους. Το ποσό αυτό προσαυξάνεται με διακόσια εξήντα (260) ευρώ για κάθε ίππο πάνω από τους 150.
2. Για αεροσκάφη αεριοπρωθούμενα (Jets) το ποσό των ενενήντα πέντε (95) ευρώ για κάθε λίμπρα ώθησης.
3. Για ανεμόπτερα, το ποσό των έξι χιλιάδων τετρακοσίων πενήντα (6.450) ευρώ.

2.6.2.6. Η ετήσια δαπάνη για δεξαμενές κολύμβησης (πισίνες)

Η ετήσια τεκμαρτή δαπάνη για κάθε πισίνα που έχει συνολική επιφάνεια 25 τετραγωνικά μέτρα και πάνω, καθορίζεται με βάση τον αριθμό των τετραγωνικών μέτρων της επιφάνειας της και ανάλογα με το αν είναι εξωτερική ή εσωτερική, ως εξής:

Πίνακας 8: Κλίμακα τεκμαρτής δαπάνης δεξαμενών κολύμβησης

Επιφάνεια της πισίνας (σε τμ)	Εξωτερική πισίνα	Εσωτερική πισίνα
Από 25 μέχρι και 60	5.800	8.700
Πάνω από 60 μέχρι και 120	14.600	21.900
Πάνω από 120	23.400	35.100

2.6.3. Αμφισβήτηση ποσού τεκμαρτής δαπάνης διαβίωσης

Ο φορολογούμενος μπορεί να αμφισβητήσει σε ορισμένες περιπτώσεις το ετήσιο συνολικό ποσό τεκμαρτής δαπάνης διαβίωσης. Οι περιπτώσεις αυτές είναι:

1. Όταν έχει γίνει λανθασμένος υπολογισμός της τεκμαρτής δαπάνης
2. Όταν η πραγματική δαπάνη του φορολογούμενου και των μελών που τον βαρύνουν είναι μικρότερη από την τεκμαρτή δαπάνη και αυτό αποδεικνύεται από πραγματικά παραστατικά. Στην περίπτωση αυτή εντάσσονται οι φορολογούμενοι που:
 - Υπηρετούν τη στρατιωτική τους θητεία
 - Είναι φυλακισμένοι
 - Νοσηλεύονται σε νοσοκομείο ή κλινική
 - Κατοικούν μόνιμα στην Ελλάδα και ήταν μετανάστες ή πολιτικοί πρόσφυγες στο εξωτερικό και μετέφεραν επιβατικό ΙΧ αυτοκίνητο κατά την εισαγωγή του οποίου κατέβαλαν μειωμένους δασμούς
 - Είναι άνεργοι και για το χρονικό διάστημα που δικαιούνται επίδομα ανεργίας

-
- Είναι ορφανοί ανήλικοι και έχουν στην κυριότητα τους επιβατικό ΙΧ αυτοκίνητο από κληρονομιά του πατέρα ή της μητέρας τους
 - Από γεγονός ανώτερης βίας πραγματοποίησαν μικρότερη δαπάνη από την τεκμαρτή
 - Συγκατοικούν με συγγενείς πρώτου βαθμού και έχουν μειωμένες δαπάνες διαβίωσης, γιατί αποδεικνύεται ότι στις δαπάνες συμβάλλουν οι συγγενείς αυτοί, οι οποίοι αποκτούν εισόδημα από εμφανείς πηγές.
 - Ο φορολογούμενος που επικαλείται τα πιο άνω, έχει υποχρέωση να υποβάλλει μαζί με την δήλωσή του και τα αναγκαία δικαιολογητικά, καθώς και δικαιολογητικά που αποδεικνύουν ότι πραγματοποίησε δαπάνη μικρότερη από την τεκμαρτή.

2.6.4. Τεκμήριο απόκτησης περιουσιακών στοιχείων

Ως ετήσια τεκμαρτή δαπάνη του φορολογούμενου, της συζύγου του και των προσώπων που τους βαρύνουν θεωρούνται τα χρηματικά ποσά που καταβάλλονται για :

1. αγορά αυτοκινήτων, δίτροχων και τρίτροχων αυτοκινούμενων οχημάτων, πλοίων αναψυχής, αεροσκαφών και κινητών πραγμάτων μεγάλης αξίας για άσκηση εμπορικής δραστηριότητας και τα αυτοκίνητα ΔΧ
2. αγορά επιχειρήσεων, εταιρικών μεριδίων και χρεογράφων γενικά. Εξαιρείται η αγορά ομολόγων του Δημοσίου, μετοχών που έχουν εισαχθεί στο Χρηματιστήριο, εντόκων γραμματίων του δημοσίου, αμοιβαίων κεφαλαίων REPOS και κάθε τίτλου, που είναι διαπραγματεύσιμος στο Χρηματιστήριο.

-
3. αγορά ακινήτων ή ανέγερση οικοδομών. Εξαιρείται η δαπάνη για αγορά, ανέγερση πρώτης κατοικίας εφόσον το εμβαδόν της δεν ξεπερνά τα 120 τετραγωνικά μέτρα.
 4. χορήγηση δανείων στις εταιρείες που μετέχουν ως εταίροι ή και στην ατομική επιχείρηση με τη μορφή προσωρινών καταθέσεων
 5. κατασκευή δεξαμενών κολύμβησης
 6. δωρεές ή γονικές παροχές ή χορηγίες χρηματικών ποσών (εκτός από το Δημόσιο, Δήμους κλπ) εφόσον αυτά υπερβαίνουν τα 300 ευρώ
 7. τοκοχρεολυτικές αποσβέσεις δανείων ή πιστώσεων μέσω πιστωτικών καρτών για αγορά μη καταναλωτικών αγαθών
 8. την τοκοχρεολυτική απόσβεση χρεώσεων μέσω πιστωτικών καρτών για αγορά καταναλωτικών αγαθών

Όσοι δεν αναφέρουν στη δήλωση τους τα χρηματικά ποσά, που κατέβαλλαν για την απόκτηση των παραπάνω περιουσιακών στοιχείων, υπόκειται σε κυρώσεις που προβλέπονται από τις σχετικές διατάξεις.

2.6.5. Περιπτώσεις που δεν εφαρμόζεται το τεκμήριο

Το τεκμήριο προσδιορισμού της ετήσιας δαπάνης δεν εφαρμόζεται:

1. Όταν πρόκειται για τεκμαρτή δαπάνη, η οποία προκύπτει σύμφωνα με τη χρήση ενός επιβατικού αυτοκινήτου ΙΧ μέχρι και δεκατέσσερις (14) φορολογήσιμους ίππους. Αυτό θα πρέπει να ανήκει σε φορολογούμενο με τρία (3) τουλάχιστον παιδιά που τον βαρύνουν ή στη σύζυγο του και τα πρόσωπα που συνοικούν μαζί τους και τους βαρύνουν.
2. Όταν πρόκειται για αλλοδαπό προσωπικό, που δεν διαμένει μόνιμα στην Ελλάδα ή ημεδαπό προσωπικό, που διαμένει μόνιμα στο εξωτερικό και απασχολείται αποκλειστικά σε επιχειρήσεις, που υπάγονται σε ειδικούς

νόμους. Το τεκμήριο δεν εφαρμόζεται για το ποσό της ετήσιας τεκμαρτής δαπάνης, η οποία προκύπτει βάσει του επιβατικού αυτοκινήτου ΙΧ ή του ενοικίου.

3. Όταν πρόκειται για τεκμαρτή δαπάνη, η οποία προκύπτει βάσει επιβατικού αυτοκινήτου ΙΧ αναπήρου, το οποίο απαλλάσσεται από τα τέλη κυκλοφορίας.
4. Όταν πρόκειται για τεκμαρτή δαπάνη, η οποία προκύπτει βάσει ενός επιβατικού αυτοκινήτου ΙΧ ιδιοκτησίας προσώπου που το εισήγαγε με μειωμένους δασμούς, φόρους ή τέλη λόγω μετοικεσίας του από την αλλοδαπή για το έτος εκτελωνισμού του αυτοκινήτου και τα δύο επόμενα έτη. Στην περίπτωση αυτή ο δικαιούχος της απαλλαγής θα πρέπει να εξακολουθεί και κατά τα έτη αυτά να κατοικεί στην Ελλάδα.
5. Όταν πρόκειται για τη δαπάνη που καταβάλλεται για αγορά ορισμένων τίτλων (π.χ. ομολόγων του Δημοσίου κλπ) με ποσοστό τουλάχιστον πενήντα (50%) τοις εκατό.
6. Όταν η διαφορά μεταξύ του εισοδήματος που δηλώθηκε από τον φορολογούμενο, της συζύγου του και τα πρόσωπα που τους βαρύνουν και της συνολικής ετήσιας δαπάνης αυτών είναι μικρότερη από ποσοστό είκοσι τοις εκατό (20%) του εισοδήματος που δηλώθηκε με την αρχική εμπρόθεσμη δήλωση τους το ίδιο έτος. Κατά τον υπολογισμό αυτής της διαφοράς δεν λαμβάνεται υπόψη τα εισοδήματα που απαλλάσσονται από τη φορολογία ή φορολογούνται αυτοτελώς ή με ειδικό τρόπο.

2.7. Προσδιορισμός του συνολικού καθαρού εισοδήματος και των εκπτώσεων του φόρου

2.7.1. Εισόδημα της συζύγου και των ανήλικων τέκνων

Οι σύζυγοι υποχρεούνται να υποβάλλουν κοινή δήλωση των εισοδημάτων τους, ο δε φόρος, τα τέλη και οι εισφορές, που αναλογούν, υπολογίζονται χωριστά στο εισόδημα του καθενός συζύγου.

Το εισόδημα του ενός συζύγου μπορεί να προστεθεί στο εισόδημα του άλλου και να φορολογηθεί μαζί, όταν προέρχεται από επιχείρηση που εξαρτάται οικονομικά από τον άλλο σύζυγο.

Το εισόδημα των ανήλικων παιδιών δηλώνεται και φορολογείται στο όνομα του γονέα, που έχει το μεγαλύτερο συνολικό εισόδημα εκτός αν αυτός έχει χάσει τη γονική μέριμνα, οπότε προστίθεται και φορολογείται στο όνομα του άλλου γονέα. Όταν και οι δύο γονείς έχουν το ίδιο ποσό συνολικού εισοδήματος, τότε το εισόδημα του ανήλικου παιδιού προστίθεται στο εισόδημα του πατέρα του. Αν η σύζυγος έχει ανήλικο παιδί από προηγούμενο γάμο τότε το τυχόν εισόδημά του θα προστεθεί στο εισόδημα της μητέρας, ανεξάρτητα αν αυτή έχει εισόδημα μικρότερο από εκείνο τον άνδρα της.

Ο ανήλικος υποβάλλει χωριστή, δική του φορολογική δήλωση, όταν πρόκειται για εισοδήματα που προέρχονται:

1. Από την προσωπική του εργασία
2. Από σύνταξη, που απονεμήθηκε στο ανήλικο παιδί, λόγω θανάτου του πατέρα του ή της μητέρας του.
3. Από περιουσιακά στοιχεία, που απέκτησαν από κληρονομιά ή από δωρεά εκτός από τις γονικές παροχές, που έγιναν στον ανήλικο από τους γονείς του.

4. Από περιουσιακά στοιχεία, που περιήλθαν στο ανήλικο παιδί από δωρεές ή γονικές παροχές, που έγιναν σε αυτό από το γονέα του, ο οποίος έχει αποβιώσει κατά το χρόνο που προκύπτει το εισόδημα από αυτά τα περιουσιακά στοιχεία. Σημειώνεται ότι δε θεωρείται εισόδημα το ποσό της διατροφής, που επιδικάζεται ή συμφωνείται με συμβολαιογραφικό έγγραφο και καταβάλλεται σε ανήλικο τέκνο. Αντίθετα, το ποσό της διατροφής, που επιδικάστηκε ή συμφωνήθηκε και καταβάλλεται σε σύζυγο, αποτελεί εισόδημα του /της.

2.7.2. Πρόσωπα που βαρύνουν τον φορολογούμενο

Θεωρείται ότι βαρύνουν το φορολογούμενο τα εξής πρόσωπα:

1. Ο ή η σύζυγος, που δεν έχει φορολογούμενο εισόδημα
2. Τα ανήλικα άγαμα παιδιά του, δηλαδή τα παιδιά του που δεν έχουν υπερβεί την ηλικία των 18 ετών
3. Τα ενήλικα άγαμα παιδιά, που δεν έχουν υπερβεί το εικοστό πέμπτο έτος της ηλικίας τους και σπουδάζουν σε αναγνωρισμένες σχολές ή σχολεία του εσωτερικού ή του εξωτερικού
4. Τα άγαμα παιδιά που δεν σπουδάζουν, αλλά υπηρετούν τη στρατιωτική τους θητεία
5. Οι ανιόντες (γονείς κλπ) των συζύγων
6. Τα άγαμα ή διαζευγμένα ή τελούντα σε χηρεία παιδιά, αν παρουσιάζουν αναπηρία 67% και πάνω από διανοητική καθυστέρηση ή φυσική αναπηρία
7. Οι αδερφοί και οι αδερφές των δύο συζύγων, όταν είναι άγαμοι ή διαζευγμένοι ή τελούν σε χηρεία και παρουσιάζουν αναπηρία 67% και πάνω από διανοητική καθυστέρηση ή φυσική αναπηρία.

8. Οι ανήλικοι ορφανοί από μητέρα και πατέρα συγγενείς μέχρι τον τρίτο βαθμό οποιουδήποτε από τους συζύγους

Τα παραπάνω πρόσωπα (1-8) θεωρείται ότι βαρύνουν το φορολογούμενο, αν συνοικούν με αυτόν και το ετήσιο φορολογούμενο και απαλλασσόμενο εισόδημά τους δεν ξεπερνά το ποσό των 880 Ε.

Στην περίπτωση που τα πρόσωπα παρουσιάζουν αναπηρία 67% και πάνω από διανοητική καθυστέρηση ή φυσική αναπηρία, το προηγούμενο εισόδημα δεν πρέπει να ξεπερνά το ποσό των 1760 Ε.

2.7.3. Εκπτώσεις δαπανών από το συνολικό καθαρό εισόδημα

Από το συνολικό εισόδημα του φορολογούμενου αφαιρούνται κατά περίπτωση τα παρακάτω ποσά:

1. α) Ποσοστό 10% της δαπάνης του ενοικίου, που καταβάλλεται ετησίως για κύρια κατοικία του φορολογούμενου και της οικογένειάς του και μέχρι ποσοστό 15% του εισοδήματος, που δηλώνεται με την αρχική εμπρόθεσμη δήλωση. Το ποσό που εκπίπτει δεν μπορεί να ξεπερνά τα 705 Ε και δεν το δικαιούνται οι φορολογούμενοι που παίρνουν στεγαστικό επίδομα.

β) Ποσοστό 10% της δαπάνης του ενοικίου που καταβάλλει ετησίως ο φορολογούμενος για την ικανοποίηση στεγαστικών αναγκών των παιδιών του, τα οποία σπουδάζουν σε αναγνωρισμένα σχολεία ή σχολές του εσωτερικού, εφόσον αυτά τον βαρύνουν και εφόσον οι κατοικίες που μισθώνονται βρίσκονται στην περιοχή που έχει την έδρα της η σχολή ή το σχολείο που φοιτούν και δεν διαθέτουν άλλη κατοικία στην περιοχή αυτή. Αν το ποσό δαπάνης είναι μέχρι 440 Ε τότε η δαπάνη εκπίπτει στο σύνολό της. Αν υπερβαίνει τα 440 Ε τότε η δαπάνη εκπίπτει με ποσοστό 40% της δαπάνης και δεν μπορεί να υπερβεί τα 740 Ε.

2. Το ποσό της ετήσιας δαπάνης που καταβάλλει ο φορολογούμενος για ασφάλιστρα ζωής ή θανάτου, ασφαλίσεων προσωπικών ατυχημάτων, καθώς και των ασφαλίσεων για ασφαλιστήρια ασθένειας που αφορούν την ασφάλιση του υπόχρεου, του άλλου συζύγου και των παιδιών που τους βαρύνουν. Το ποσό αυτής της δαπάνης δεν μπορεί να υπερβεί το ποσοστό 10% του συνολικού οικογενειακού εισοδήματος, που δηλώνεται με την αρχική εμπρόθεσμη δήλωση μέχρι ποσό ύψους 740 Ε αθροιστικά και για τους δύο συζύγους αλλά όχι μικρότερο των 440 Ε.

3. Ποσό της δαπάνης για παράδοση στο σπίτι ιδιαίτερων μαθημάτων ή φροντιστηρίων οποιασδήποτε εκπαιδευτικής βαθμίδας ή ξένων γλωσσών, που καταβάλλει ετήσια ο φορολογούμενος για κάθε παιδί που τον βαρύνει ή για τον ίδιο και μέχρι ποσού 440 Ε για κάθε ένα από τα πρόσωπα αυτά. Αν τα υπερβαίνει εκπίπτει ποσοστό 40% της δαπάνης και δεν μπορεί να υπερβεί τα 740 Ε.

4. Το ίδιο ακριβώς ισχύει για αγορά Η/Υ, περιφερειακών, εκπαιδευτικού λογισμικού και πρόσβαση στο Internet.

5. Το συνολικό ποσό των εισφορών, που καταβάλλονται από το φορολογούμενο σε ταμεία ασφάλισης του εφόσον η καταβολή τους είναι υποχρεωτική από το νόμο. Το ίδιο ισχύει και για το ποσό των καταβαλλόμενων εισφορών στις περιπτώσεις προαιρετικής ασφάλισης του σε ταμεία, που έχουν συσταθεί με νόμο.

6. Το συνολικό ποσό των εξόδων ιατρικής και νοσοκομειακής περίθαλψης του φορολογούμενου και των λοιπών προσώπων, που συνοικούν με αυτόν και τον βαρύνουν.

7. Το ποσό των δεδουλευμένων τόκων μέσα στο κρίσιμο οικονομικό έτος που καταβάλλονται από το φορολογούμενο για:

-
- Στεγαστικά δάνεια που έχουν χορηγηθεί στο φορολογούμενο με υποθήκη ή με προσημείωση από τράπεζες το ταμείο παρακαταθηκών και δανείων, τα ταχυδρομικά ταμειυτήρια και άλλους πιστωτικούς οργανισμούς
 - Χρέη προς το Δημόσιο από Φόρο κληρονομιάς, δωρεάς και γονικής παροχής που οφείλονται από αυτόν
 - Προκαταβολές που χορηγούνται από τα ταμεία Αλληλοβοήθειας Στρατού, Ναυτικού και Αεροπορίας για απόκτηση στέγης από τους βοηθηματούχους.

Το συνολικό αφαιρούμενο ποσό για τους τόκους, που καταβάλλονται από το φορολογούμενο, δε μπορεί σε καμία περίπτωση να είναι μεγαλύτερο από το 30% του συνολικού οικογενειακού εισοδήματος, που δηλώθηκε εμπρόθεσμα. Αυτός ο περιορισμός δεν ισχύει μόνο στην περίπτωση που οι τόκοι αναφέρονται σε δάνεια για την απόκτηση πρώτης κατοικίας.

8. Δαπάνη για συστήματα χρήσης φυσικού αερίου ή για ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Αφαιρείται ποσοστό 75% της δαπάνης για την αγορά οικιακών συσκευών που λειτουργούν με φυσικό αέριο ή άλλες ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (αιολικής, ηλιακής, γεωθερμικής κλπ), καθώς και το ποσό της δαπάνης για την αγορά και την εγκατάσταση αυτών.

9. Από το συνολικό εισόδημα του φορολογούμενου αφαιρείται ποσοστό 30% του συνολικού ετήσιου ποσού των οικογενειακών του δαπανών, για την αγορά αγαθών (επίπλων, ενδυμάτων, υποδημάτων, βιβλίων κλπ), ή υπηρεσιών (π.χ. εγκατάσταση και επισκευή οικιακών συσκευών, αυτοκινήτων, ενοίκιο θερινής κατοικίας, δαπάνης σε εστιατόρια, κομμωτήρια κ.α.).

Δεν περιλαμβάνονται στις οικογενειακές δαπάνες:

-
- Δαπάνες για ασφάλιστρα πυρκαγιάς ή άλλων κινδύνων, οικοδομών, έξοδα επισκευής και συντήρησης αυτών καθώς και αμοιβές δικηγόρων για δίκες σε διαφορές για απόδοση ενοικίου.
 - Δαπάνες για αγορά αυτοκινήτου, πλοίων αναψυχής, αεροσκαφών και κινητών πραγμάτων μεγάλης αξίας.
 - Δαπάνες για αγορές τροφίμων και ποτών, εφόσον αυτά καταναλώνονται ή σερβίρονται στα καταστήματα πώλησης, καθώς και η αγορά καυσίμων (βενζίνη, πετρέλαιο).
 - Δαπάνες για νερό- τηλέφωνο- ηλεκτρικό ρεύμα, ασφάλιστρα και τέλη κυκλοφορίας αυτοκινήτων
 - Δαπάνες για δίδακτρα σε ιδιωτικά σχολεία (δημοτικό- γυμνάσιο- λύκειο). Το ποσό που αφαιρείται συνολικά και από τους δύο συζύγους, δεν μπορεί να ξεπεράσει το ποσό των 900 Ε το οποίο μερίζεται μεταξύ τους ανάλογα με το εισόδημα του καθενός.

10. Από το συνολικό εισόδημα αφαιρούνται επίσης οι έκτακτες εισφορές που έχουν επιβληθεί με διάφορους νόμους

11. Χωρίς δικαιολογητικά εκπίπτει ως δαπάνη ύψους 1470 Ε για τον ίδιο τον φορολογούμενο ή για καθένα από τα πρόσωπα που συνοικούν με αυτόν και τον βαρύνουν όταν:

- Παρουσιάζουν αναπηρία 67% και πάνω από νοητική καθυστέρηση, φυσική αναπηρία ή ψυχική πάθηση, σύμφωνα με την γνωμάτευση της οικείας πρωτοβάθμιας υγειονομικής επιτροπής, που εδρεύει σε κάθε νόμο
- Είναι τυφλοί, που είναι γραμμένοι στο γενικό ταμείο τυφλών που τηρείται στην οικεία νομαρχία
- Είναι νεφροπαθείς ή πρόσωπα που πάσχουν από μεσογειακή αναιμία και κάνουν μεταγγίσεις αίματος
- Είναι ανάπηροι αξιωματικού ή οπλίτες

- Είναι θύματα πολέμου

Στην περίπτωση που η σύζυγος έχει εισόδημα, οι δαπάνες που αφορούν τόσο την ίδια, όσο και τα παιδιά της από προηγούμενο γάμο, τους γονείς της κλπ αφαιρούνται από το δικό της εισόδημα.

Όταν ο ένας σύζυγος δεν έχει φορολογούμενο εισόδημα ή αυτό που έχει είναι κατώτερο από τα ποσά των δαπανών που αναφέρονται σε έξοδα ιατρικής και νοσοκομειακής περίθαλψης καθώς και εκείνων που εκπίπτουν ως δαπάνη για τα πρόσωπα που συνοικούν και τον βαρύνουν που παρουσιάζουν αναπηρία 67% κλπ, τότε ολόκληρο το ποσό των δαπανών ή η διαφορά προστίθεται στις δαπάνες του άλλου συζύγου.

2.7.4. Υπολογισμός του φόρου

Το εισόδημα που απομένει μετά την αφαίρεση των ποσών των μειώσεων των δαπανών από το συνολικό καθαρό εισόδημα του φορολογούμενου υποβάλλεται σε φόρο σύμφωνα με την ισχύουσα κάθε φορά φορολογική κλίμακα. Η κλίμακα που ισχύει για τα εισοδήματα που αποκτήθηκαν το 2003 είναι η εξής:

Πίνακας 9: Φορολογική κλίμακα οικονομικού έτους 2003 (σε ευρώ)

Κλιμάκιο εισοδήματος	Φορολογικός συντελεστής	Φόρος κλιμακίου	Σύνολο εισοδήματος	Σύνολο φόρου
7400	0	0	7.400	0
1000	5	50	8.400	50
5000	15	750	13.400	800
10000	30	3.000	23.400	3.800
Υπερβάλλον	40			

Για το φορολογούμενο τον οποίο βαρύνουν παιδιά, το ποσό του φόρου που προκύπτει σύμφωνα με την παραπάνω κλίμακα, μειώνεται ως εξής:

α) Για το φορολογούμενο, που είναι έγγαμος ή άγαμος ή χήρος ή διαζευγμένος, στον οποίο έχει ανατεθεί η επιμέλεια των παιδιών, με τα ακόλουθα ποσά:

- 90 Ε για κάθε παιδί του, όταν έχει ένα παιδί που τον βαρύνει
- 105 Ε για κάθε παιδί του, όταν έχει δύο παιδιά που τον βαρύνουν
- 205 Ε για κάθε παιδί του, όταν έχει τρία παιδιά που τον βαρύνουν
- 240 Ε για κάθε παιδί του, όταν έχει τέσσερα παιδιά που τον βαρύνουν
- Για παραπάνω από τέσσερα παιδιά προστίθεται 30 Ε για κάθε ένα επιπλέον, δηλαδή για πέντε παιδιά το ποσό είναι 270 Ε κλπ.

Ειδικά για τον φορολογούμενο, που αποκτά εισόδημα από μισθούς ή συντάξεις εφαρμόζεται η πιο κάτω κλίμακα:

Πίνακας 10: Κλίμακα υπολογισμού φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων για μισθούς και συντάξεις οικονομικού έτους 2003 (σε ευρώ).

Κλιμάκιο εισοδήματος	Φορολογικός συντελεστής	Φόρος κλιμακίου	Σύνολο εισοδήματος	Σύνολο φόρου
8.400	0	0	8.400	0
5.000	15	750	13.400	750
10.000	30	3.000	23.400	3.750
Υπερβάλλον	40			

Για τον φορολογούμενο που αποκτά εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες και προσφέρει υπηρεσίες ή κατοικεί για 9 τουλάχιστον μήνες μέσα

στο έτος που απέκτησε αυτό το εισόδημα στους νομούς Ξάνθης, Ροδόπης, Έβρου, Λέσβου, Χίου, Σάμου και Δωδεκανήσου καθώς και σε περιοχή των νομών Θεσπρωτίας, Ιωαννίνων, Καστοριάς, Φλώρινας, Πέλλης, Κιλκίς, Σερρών και Δράμας, που περιλαμβάνεται σε ζώνη βάθους 20 χιλιομέτρων από τη μεθοριακή γραμμή, τα ποσά μείωσης φόρου, που προαναφέρθηκε προσαυξάνονται κατά 30 Ε για κάθε παιδί που βαρύνει τον φορολογούμενο.

Αν από την αφαίρεση των ποσών αυτών προκύπτει πιστωτικό υπόλοιπο αυτό δεν επιστρέφεται ούτε συμψηφίζεται με την οφειλή από τυχόν άλλα εισοδήματα του υπόχρεου ούτε μεταφέρεται για να συμψηφισθεί με την οφειλή που προκύπτει στα εισοδήματα του άλλου συζύγου.

Το ποσό που απομένει ύστερα από τις ανωτέρω μειώσεις, αποτελεί το φόρο που αναλογεί στο συνολικό καθαρό εισόδημα του φορολογούμενου.

2.7.5. Συμπληρωματικός φόρος

Όταν στο συνολικό εισόδημα του υπόχρεου περιλαμβάνεται και εισόδημα από ακίνητα (εκτός από το ποσό του τεκμαρτού απαλλασσόμενου εισοδήματος από ιδιοκατοίκηση κύριας και δευτερεύουσας κατοικίας) το ακάθαρμο ποσό αυτού του εισοδήματος υποβάλλεται και σε συμπληρωματικό φόρο, ο οποίος υπολογίζεται με αναλογικό συντελεστή ενάμισι τοις εκατό (1,5%). Ειδικά ο συντελεστής αυτός αυξάνεται σε 3% και επιβάλλεται στο ακαθάριστο εισόδημα από ιδιοκατοίκηση, εκμίσθωση κλπ κατοικιών με επιφάνεια κάθε μίας από αυτές πάνω από 300 τ.μ.

Το ποσό του συμπληρωματικού φόρου δεν μπορεί να υπερβαίνει το ποσό του κύριου φόρου, που αναλογεί στο συνολικό εισόδημα του φορολογούμενου.

2.7.6. Προκαταβολή φόρου για το επόμενο έτος

1. Υπολογίζεται με βάση ποσοστό 55% στο ποσό του κύριου και του συμπληρωματικού φόρου. Από αυτό το γινόμενο αφαιρούνται τα ποσά των φόρων, που κατακρατήθηκαν κατά την απόκτηση του εισοδήματος.
2. Δεν βεβαιώνεται προκαταβολή αν δηλώνονται εισοδήματα από μισθωτές υπηρεσίες και από ιδιοκατοίκηση κύριας κατοικίας καθώς και όταν το ποσό της δεν υπερβαίνει τα 15 Ε.

2.7.7. Εκπτώσεις από το φόρο και προθεσμία καταβολής του

Από το φόρο που αναλογεί στο συνολικό καθαρό εισόδημα, εκπίπτουν οι παρακάτω φόροι:

- A) Ο φόρος που προκαταβλήθηκε από τον φορολογούμενο
- B) Ο φόρος που προκαταβλήθηκε στην πηγή από ορισμένα εισοδήματα (π.χ. μισθωτών υπηρεσιών, κινητών αξιών κλπ).

Ο φόρος που αποδεδειγμένα καταβλήθηκε στην αλλοδαπή, για τα εισοδήματα που αποκτήθηκαν εκεί και τα οποία φορολογούνται και στην Ελλάδα επειδή ο φορολογούμενος κατοικεί εδώ. Ο φόρος αυτός δεν πρέπει να ξεπερνά το ποσό του φόρου που αναλογεί στην Ελλάδα για το αλλοδαπό εισόδημα.

Στην περίπτωση που το ποσό του φόρου που προκαταβλήθηκε ή παρακρατήθηκε είναι μεγαλύτερο από τον οφειλόμενο φόρο, η επιπλέον διαφορά επιστρέφεται.

Ο φόρος που αναλογεί στο συνολικό καθαρό εισόδημα ή στο υπόλοιπο που απομένει μετά τις εκπτώσεις που προαναφέρθηκαν, καταβάλλεται σε τρεις (3) ίσες δόσεις. Η πρώτη δόση καταβάλλεται μέχρι την τελευταία

εργάσιμη μέρα του επόμενου μήνα από τη βεβαίωση του φόρου και η καθεμία από τις επόμενες την τελευταία εργάσιμη μέρα του τρίτου και πέμπτου μήνα αντίστοιχα από την βεβαίωση του φόρου.

Αν το συνολικό ποσό οφειλής για τον φορολογούμενο και τη σύζυγο του αθροιστικά είναι μέχρι το ποσό των 90 Ε, αυτό μπορεί να καταβληθεί μέχρι την τελευταία εργάσιμη ημέρα του μεθεπόμενου μήνα από τη βεβαίωση του φόρου.

Αν το ποσό του φόρου καταβληθεί εφάπαξ μέσα στην προθεσμία καταβολής της πρώτης δόσης από τον οφειλέτη του, παρέχεται έκπτωση 2,5% στο οφειλόμενο ποσό.

Όταν η δήλωση υποβάλλεται ηλεκτρονικά μέσω διαδικτύου παρέχεται έκπτωση 2,5% και μέχρι του ποσού των 118 Ε ανεξάρτητα από τον αριθμό των δόσεων.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

1. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΥΠΟΧΡΕΟΥ

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ: ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ του ΑΝΤΡΕΑ

Α.Α.Τ.: Ζ 006438

Α.Φ.Μ.: 146222502

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΟΙΚΙΑΣ: ΑΙΓΙΟΥ 38, ΑΘΗΝΑ Τ.Κ. 32525

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ: ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ 48 Γ' ΔΟΥ ΑΘΗΝΑΣ

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ: ΛΟΓΙΣΤΗΣ- ΕΛΕΥΘ. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΑΣ

2. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΥΖΥΓΟΥ

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ: ΦΡΑΓΚΟΥ ΕΛΕΝΗ του ΝΙΚΟΛΑΟΥ

Α.Α.Τ.: Κ 007224

Α.Φ.Μ.: 0996972525

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ: ΤΡΙΚΑΛΙΝΙΑΣ 73 Β' ΔΟΥ ΑΘΗΝΑΣ

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ: ΤΑΜΙΑΣ SUPER MARKET

3. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Οι φορολογούμενοι έχουν 2 παιδιά: τον Μιχάλη, έτος γέννησης 1982, σπουδαστής ΤΕΣ Αθήνας και την Μαρία, έτος γέννησης 1988, μαθήτρια Λυκείου. Τα παιδιά δεν αποκτούν εισόδημα.

Η οικογένεια διαμένει σε ιδιόκτητη κατοικία 180τ.μ., από 1/11 έως 31/12, ιδιοκτησίας 100% του συζύγου, με Τ.Ζ. 750,00 Ε και άδεια οικοδομής 1978.

4. ΛΟΙΠΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΟΥ

Ο φορολογούμενος έχει ΙΧ αυτοκίνητο με ΑΚ: ΥΜΒ 5248, 10 φορολογήσιμων ίππων, α' κυκλοφορίας 1999 από 1/1 έως 31/12.

5. ΔΑΠΑΝΕΣ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ

A) ΤΟΥ ΣΥΖΥΓΟΥ: Έξοδα ιατρικής περίθαλψης 1.300 Ε

ΤΕΒΕ: 900 Ε

Τόκοι για στεγαστικό δάνειο: 850 Ε

Ασφάλιστρα ζωής: 950 Ε

B) ΤΗΣ ΣΥΖΥΓΟΥ: Δίδακτρά φροντιστηρίου 1.600 Ε

6. ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ

A) ΤΟΥ ΣΥΖΥΓΟΥ: Από ελεύθερα επαγγέλματα καθαρά κέρδη 12.325 Ε

Ακαθάριστα έσοδα 18.300 Ε

Παρακρατηθείς φόρος 1.300 Ε

Έσοδα από ακίνητα: Εκμίσθωσης γκαρσονιέρας 55 τ.μ.
έναντι 280 Ε μηνιαίως από 1/1 έως 31/12.

B) ΤΗΣ ΣΥΖΥΓΟΥ : Από μισθωτές υπηρεσίες:

Καθαρές αποδοχές 5.760 Ε

Παρακρατηθείς φόρος 671,79 Ε.

ΛΥΣΗ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΟΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟΝ Ν. 2238/1994

Α. ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΣΥΖΥΓΟΥ

1. Υπολογισμού δηλούμενου εισοδήματος

Από ελεύθερα επαγγέλματα 12.325,00

Από ακίνητα (280x12) + 3.360,00

15.685,00

Ο φορολογούμενος επειδή έχει δύο παιδιά, έχει συνολικά αντίστοιχη απαλλαγή από ιδιοκατοίκηση κύριας κατοικίας 150 τ.μ., επίσης 20 τ.μ. για το πρώτο παιδί και 20 τ.μ. για το δεύτερο παιδί. Συνολικά έχει $150+20+20=190$ τ.μ. απαλλαγής. Επομένως απαλλάσσεται εξ' ολοκλήρου για τα 150τ.μ. της κύριας κατοικίας και κατά συνέπεια δεν θα προστεθεί η ιδιοκατοίκηση στο συνολικό δηλούμενο εισόδημά του.

2. Υπολογισμός καθαρού εισοδήματος

Μείωση από εκμίσθωση κατοικίας $3.360,00 \times 10\% = 336,00$.

Αρα καθαρό εισόδημα $= 15.685,00 - 336,00 = 15.349,00$

3. Σύγκριση δηλούμενου με τεκμαρτή δαπάνη

Η τεκμαρτή δαπάνη συγκρίνεται με το δηλούμενο εισόδημα του φορολογούμενου προσαυξημένο κατά 20% και αν η διαφορά είναι μεγαλύτερη προστίθεται ολόκληρη στο δηλούμενο εισόδημα. Επομένως:
 $15.349,00 \times 1,20 = 18.418,80 > 9.900,00$.

Επειδή η διαφορά είναι μικρότερη του 20% θα λάβουμε ως εισόδημα προς φορολόγηση το δηλούμενο καθαρό εισόδημα δηλαδή τα 15.349,00 ευρώ.

Επιμερισμός: Οι δαπάνες για φροντιστήρια και ασφάλιστρα ζωής επιμερίζονται ανάλογα με τη συμμετοχή των δύο συζύγων στο οικογενειακό εισόδημα.

$$\text{Συμμετοχή της συζύγου: } \frac{5.760,00}{5.760,00 + 15.685,00} = 0,27 \text{ ή } 27\%$$

Άρα η συμμετοχή του συζύγου είναι 73%

Ασφάλιστρα: Το ποσό των 950,00 υπερβαίνει τα 440,00 ευρώ επομένως εκπίπτει ποσοστό 40% της δαπάνης αυτής $950,00 \times 40\% = 380,00$

Το ποσό αυτό δεν μπορεί να είναι μικρότερο από 440,00 ευρώ. Άρα το ποσό που θα επιμεριστεί για τα ασφάλιστρα θα είναι 440,00 ευρώ.

$$\text{Αναλογία του συζύγου: } 440,00 \times 73\% = 321,20$$

$$\text{Αναλογία της συζύγου: } 440,00 \times 27\% = 118,20$$

Φροντιστήρια: το ποσό των 1.600,00 ευρώ υπερβαίνει τα 440,00 ευρώ επομένως εκπίπτει ποσοστό 40% της δαπάνης αυτής $1.600,00 \times 40\% = 640,00$.

Το ποσό αυτό επιμερίζεται ως έχει εφόσον είναι μεγαλύτερο από 440,00 ευρώ και μικρότερο από 740,00 ευρώ, όπως ορίζει ο νόμος.

$$\text{Αναλογία του συζύγου: } 640,00 \times 73\% = 467,20$$

$$\text{Αναλογία της συζύγου: } 640,00 \times 27\% = 172,80$$

Τέλος τα έσοδα ιατρικής περίθαλψης, οι εισφορές στα ταμεία και οι τόκοι δανείων δεν επιμερίζονται.

4. Υπολογισμός φορολογητέου εισοδήματος

Ποσά δαπανών που αφαιρούνται από το εισόδημα:

- Έξοδα ιατρικής περίθαλψης	1.300,00
- Εισφορές σε ταμεία	900,00
- Τόκοι δανείων	850,00
- Φροντιστήρια	467,20
- Ασφάλιστρα ζωής	<u>+321,20</u>
Σύνολο :	3.838,40

Αρα φορολογητέο εισόδημα: $15.349,00 - 3.838,40 = 11.510,60$

5. Υπολογισμός αναλογούντος φόρου

<u>ΕΙΣΟΔΗΜΑ</u>	<u>ΦΟΡΟΣ</u>
8400,00	50,00
<u>311,60x15%</u>	<u>+466,59</u>
11.510,60	516,59

Μείωση λόγω 2 τέκνων 105 ευρώ για κάθε τέκνο

Αρα $516,59 - 210,00 = 306,59$ (φόρος)

6. Υπολογισμός τελικού φόρου

Ο φορολογούμενος επειδή έχει εισόδημα από ακίνητα υπολογίζεται συμπληρωματικός φόρος 1,5%.

Επομένως $3.360,00 \times 1,5\% = 50,40$

Οπότε τελικός φόρος συζύγου $= 306,59 + 50,40 = 356,99$

Β. ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΦΟΡΟΥ ΤΗΣ ΣΥΖΥΓΟΥ

1. Υπολογισμού δηλούμενου εισοδήματος

Από μισθωτές Υπηρεσίες 5.760,00

Δηλούμενο: 5.760,00

2. Υπολογισμός καθαρού εισοδήματος

Δεν υπάρχουν μειώσεις επομένως:

Καθαρό εισόδημα 5.760,00

3. Σύγκριση δηλούμενου με τεκμαρτή δαπάνη

Η φορολογούμενη δεν έχει τεκμαρτές δαπάνες οπότε ως εισόδημα προς φορολόγηση θα πάρουμε το δηλούμενο καθαρό εισόδημα δηλαδή τα 5.760,00 ευρώ.

4. Υπολογισμός φορολογητέου εισοδήματος

Ποσά δαπανών που αφαιρούνται από το εισόδημα:

- Ασφάλιστρα ζωής	118,80
- Φροντιστήρια	<u>+172,80</u>
Σύνολο :	291,60

Συνεπώς φορολογητέο εισόδημα: $5.760,00 - 291,60 = 5.468,40$

5. Υπολογισμός αναλογούντος φόρου

Βάση του νόμου φορολογούμενος που αποκτά εισοδήματα από μισθωτές υπηρεσίες απαλλάσσεται από το φόρο μέχρι το ποσό των 8.400,00 ευρώ. Η φορολογούμενη έχει φορολογητέο εισόδημα 5.468,40 ευρώ οπότε ο αναλογούν φόρος είναι μηδέν.

5.468,40 → Φόρος 0

6. Υπολογισμός τελικού φόρου

Εφόσον ο αναλογούν φόρος είναι μηδέν, ως τελικό φόρο θα έχει την επιστροφή του παρακρατηθέντος.

Τελικός φόρος: Επιστροφή 671,79 ευρώ

Γ. ΣΥΜΨΗΦΙΣΜΟΣ ΤΕΛΙΚΩΝ ΦΟΡΩΝ ΤΩΝ ΔΥΟ ΣΥΖΥΓΩΝ

671,79-356,99=314,80 ΠΙΣΤΩΤΙΚΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο :
ΤΙ ΙΣΧΥΕΙ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΙΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΤΟΥ
Ν. 3091/2002 ΠΟΥ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΟΥΝ ΤΑ
ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΕΞΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΦΟΡΟΥ
ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ.

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Τις τελευταίες δεκαετίες πολλές φορές η κυβέρνηση στα πλαίσια της λεγόμενης φορολογικής μεταρρύθμισης, επιχείρησε με τροποποιήσεις και του παλαιότερου νόμου 3323/55 και του Ν. 2238/94, να εξομαλύνει τις αδυναμίες που προέκυψαν ιδιαίτερα στους τομείς των φοροαπαλλαγών και υπολογισμού καθαρών κερδών επιχειρήσεων αλλά και να προσπαθήσει να βρει τον καταλληλότερο τρόπο εξαγωγής φόρου είτε με βάση το δηλωμένο εισόδημα του φορολογούμενου, είτε με τα τεκμήρια δαπανών διαβίωσης. Στα πλαίσια της προσπάθειας αυτής δημοσιεύτηκε στις 24/12/2002 στην εφημερίδα της κυβερνήσεως ο νέος τροποποιητικός νόμος 3091/2002 με τίτλο «Απλουστεύσεις και βελτιώσεις στη φορολογία εισοδήματος και κεφαλαίου και άλλες διατάξεις», ο οποίος έχει σαν βασικό στόχο την αναμόρφωση του τρόπου υπολογισμού του τελικού φόρου του φορολογούμενου, αλλά και την σταθεροποίηση εμπιστοσύνης ανάμεσα στις επιχειρήσεις και τη φορολογούσα αρχή, με την καταρχήν αποδοχή των οικονομικών αποτελεσμάτων με βάση τα λογιστικά βιβλία των εκατοντάδων χιλιάδων μικρομεσαίων επιχειρήσεων που τηρούν βιβλία Β' κατηγορίας.

Στη συνέχεια θα αναλύσουμε εκείνα τα σημεία των διατάξεων του τροποποιητικού νόμου 3091/2002 έτσι ώστε να δοθεί η δυνατότητα σύγκρισης των συστημάτων εξαγωγής φόρου που υπήρξαν τις τελευταίες δύο δεκαετίες.

Σημαντικό στοιχείο που πρέπει να γνωρίζει ο αναγνώστης είναι ότι οι ρυθμίσεις που περιέχονται στις νέες διατάξεις, ισχύουν από 1/1/2003.

3.1 Φορολογία επιχειρήσεων, έκπτωση δαπανών από τα ακαθάριστα έσοδα

Με τις νέες διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 5 του Ν. 3091/2002, ο λογιστικός προσδιορισμός των καθαρών κερδών, δηλαδή με έκπτωση από τα ακαθάριστα έσοδα των δαπανών, γίνεται από εμπορικές επιχειρήσεις που τηρούν Β' και Γ' κατηγορίας βιβλία και στοιχεία του ΚΒΣ τα οποία κρίνονται επαρκή και ακριβή.

Σημειώνεται ότι στη ρύθμιση αυτή δεν εμπίπτουν οι τεχνικές επιχειρήσεις που τηρούν βιβλία Β' κατηγορίας του ΚΒΣ (επιχειρήσεις πώλησης ανεγειρόμενων οικοδομών, επιχειρήσεις που ασχολούνται με την κατασκευή τεχνικών έργων, γενικώς, καθώς και με την εκτέλεση μηχανολογικών και ηλεκτρολογικών εγκαταστάσεων), για τις οποίες ο προσδιορισμός των κερδών τους θα εξακολουθεί να γίνεται τεκμαρτά, δηλαδή εφαρμόζοντας στα ακαθάριστα έσοδά τους, τους οικείους συντελεστές καθαρών κερδών (15%- 10%, 12%, 25%).

Επίσης με τις νέες διατάξεις περιλαμβάνονται πλέον στις εκπιπτόμενες δαπάνες των εταιρειών περιορισμένης ευθύνης, οι μισθοί και οι κάθε είδους απολαβές που καταβάλλουν στους εταίρους τους, εφόσον τα εν λόγω πρόσωπα, για τις υπηρεσίες που παρέχουν σε αυτές, έχουν ασφαλισθεί σε οποιονδήποτε ασφαλιστικό οργανισμό ή ταμείο, ενώ με βάση τις προϊσχύσασες διατάξεις οι εν λόγω δαπάνες δεν εξέπιπταν από τα ακαθάριστα έσοδα των εταιρειών αυτών.

Κατά συνέπεια, οι μισθοί που καταβάλλει εταιρεία περιορισμένης ευθύνης προς τους εταίρους της, αναγνωρίζονται πλέον προς έκπτωση από τα ακαθάριστα έσοδα αυτής, ως δαπάνη μισθοδοσίας προσωπικού, εφόσον βέβαια συντρέχουν και οι προβλεπόμενες από τον νόμο λοιπές προϋποθέσεις

αναγνώρισης της σχετικής δαπάνης (παραγωγικότητα της δαπάνης, καταβολή των ασφαλιστικών εισφορών, ύπαρξη νόμιμων δικαιολογητικών κλπ).

Με τις διατάξεις της παραγράφου 3 του ίδιου άρθρου δεν περιλαμβάνονται πλέον τα ακίνητα που μεταβιβάζονται λόγω δωρεάς προς το δημόσιο, τους δήμους και τις κοινότητες του κράτους, τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα, τα κρατικά και δημοτικά νοσηλευτικά ιδρύματα, τα νοσοκομεία που αποτελούν νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου και επιχορηγούνται από τον Κρατικό Προϋπολογισμό, καθώς και το ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων. Επομένως, η αξία των ακινήτων που δωρίζουν οι επιχειρήσεις προς τα προαναφερθέντα νομικά πρόσωπα, δεν εκπίπτει από τα ακαθάριστα έσοδα, προκειμένου για τον προσδιορισμό των φορολογητέων κερδών τους.

Με τις διατάξεις της παραγράφου 4 τροποποιήθηκαν οι περιορισμοί ως προς το ύψος των εκπιπτόμενων ασφαλιστρών που καταβάλλουν οι επιχειρήσεις για ομαδική ασφάλιση ζωής του εργατοϋπαλληλικού προσωπικού τους.

Συγκεκριμένα, αντί του περιορισμού που ίσχυε για έκπτωση μέχρι το πέντε τοις εκατό (5%) των ετήσιων ακαθάριστων αμοιβών για κάθε εργαζόμενο και μέχρι 441 ευρώ, προβλέπεται πλέον ότι το ποσό της έκπτωσης για τα εν λόγω ασφαλίστρα δεν μπορεί να υπερβαίνει το ποσοστό (10%) δέκα τοις εκατό του αφορολόγητου ποσού, που ισχύει για μισθωτό χωρίς παιδιά, δηλαδή το ποσό των χιλίων (1000) ευρώ για κάθε ένα ασφαλιζόμενο, χωρίς περαιτέρω να τίθεται κανένας άλλος περιορισμός ως προς το ύψος της εκπιπόμενης δαπάνης για τα εν λόγω ασφαλίστρα.

Με τις διατάξεις της παραγράφου 5 σε όσες επιχειρήσεις που τηρούν ακριβή και επαρκή βιβλία και στοιχεία Β' κατηγορίας του ΚΒΣ, δεν υπάρχει υποχρέωση σύνταξης απογραφής για την κρινόμενη χρήση είτε λόγω του

αντικειμένου των εργασιών της επιχείρησης (απαλλαγή με σχετικές αποφάσεις του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών), είτε λόγω ύψους ακαθάριστων εσόδων, για την εξεύρεση του κόστους πωληθέντων (λογιστικός προσδιορισμός καθαρών κερδών) λαμβάνεται ως απογραφή έναρξης ποσοστό δέκα τοις εκατό (10%) των αγορών (εμπορευμάτων ή πρώτων υλών κλπ) της προηγούμενης χρήσης και ως απογραφή λήξης λαμβάνεται ποσοστό δέκα τοις εκατό (10%) αυτών των αγορών της τρέχουσας χρήσης.

Με τις ίδιες διατάξεις προβλέπεται ότι στις περιπτώσεις που δεν υπάρχει υποχρέωση σύνταξης απογραφής (έναρξης- λήξης) ως αποθέματα έναρξης και λήξης λαμβάνονται αυτά που προκύπτουν από τις προαιρετικές απογραφές (πραγματικά αποθέματα) και όχι αυτά που προσδιορίζονται με την εφαρμογή του ποσοστού δέκα τοις εκατό (10%) επί των αγορών (τεκμαρτά αποθέματα).

Αν επιλεχθεί η προαιρετική σύνταξη απογραφής, τότε δημιουργείται για την επιχείρηση η υποχρέωση σύνταξης τέτοιας απογραφής για μια τριετία από την σύνταξη της πρώτης προαιρετικής απογραφής λήξης, διαφορετικά επιβάλλονται οι προβλεπόμενες από τις διατάξεις του Ν. 2523/97 κυρώσεις για την μη σύνταξη απογραφής.

Για παράδειγμα, αν συνταχθεί για πρώτη φορά προαιρετική απογραφή λήξης στις 31/12/2003, τότε η επιχείρηση υποχρεώνεται να ξενεργεί συνεχείς απογραφές μέχρι την απογραφή λήξης της 31/12/2006.

3.2. Προσδιορισμός καθαρού εισοδήματος ορισμένων επιχειρήσεων

Με τις διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 7 του Ν. 3091/2002 ο προσδιορισμός των καθαρών κερδών εξωλογιστικώς δηλαδή με πολλαπλασιασμό των ακαθάριστων εσόδων της επιχείρησης με ειδικούς κατά

γενικές κατηγορίες επιχειρήσεων συντελεστές καθαρού κέρδους γίνεται στις πιο κάτω περιπτώσεις:

- Όσες επιχειρήσεις τηρούν βιβλία και στοιχεία πρώτης κατηγορίας του ΚΒΣ
- Όσες επιχειρήσεις δεν τηρούν βιβλία και στοιχεία
- Όσες επιχειρήσεις τηρούν βιβλία και στοιχεία κατώτερης κατηγορίας της προσήκουσας
- Όσες επιχειρήσεις τηρούν ανακριβή ή ανεπαρκή καθιστά αδύνατη τη διενέργεια των ελεγκτικών επαληθεύσεων.

Με τις διατάξεις της παραγράφου 4 του άρθρου 7 ορίζεται η διατήρηση και στις χρήσεις 2002 και 2003 του τεκμαρτού προσδιορισμού του καθαρού εισοδήματος με τα ποσά και τις διατάξεις όπως ίσχυαν κατά τη χρήση 2001 για τους εκμεταλλευτές επιβατικών αυτοκινήτων δημόσιας χρήσης (ΤΑΞΙ) και εκμεταλλευτών λεωφορείων ενταγμένων ή μη στα Κ.Τ.Ε.Λ., όταν δεν τηρούν ή τηρούν βιβλία δεύτερης κατηγορίας του ΚΒΣ.

Με τις διατάξεις της παραγράφου 5 του άρθρου 7 ορίζεται ότι για τις χρήσεις 2002 και 2003 στις επιχειρήσεις εκμετάλλευσης φορτηγών αυτοκινήτων δημόσιας χρήσης όταν δεν τηρούν ή τηρούν βιβλία δεύτερης κατηγορίας του ΚΒΣ επιβάλλεται κατά αποκοπή Φορολογία με καταβολή φόρου ανάλογα με τους τόνους του ωφέλιμου φορτίου του αυτοκινήτου ως εξής για την χρήση 2002:

1. Για αυτοκίνητα με ωφέλιμο φορτίο μέχρι 5 τόνους, 500 ευρώ με οδηγό τον ιδιοκτήτη και 350 ευρώ με οδηγό τρίτο
2. Για αυτοκίνητα με ωφέλιμο φορτίο πάνω από 5 και μέχρι 11 τόνους, 700 ευρώ με οδηγό τον ιδιοκτήτη και 500 ευρώ με οδηγό τρίτο
3. Για αυτοκίνητα με ωφέλιμο φορτίο πάνω από 11 και μέχρι και 16,5 τόνους, 1200 ευρώ με οδηγό τον ιδιοκτήτη και 800 ευρώ με οδηγό τρίτο και

-
4. Για αυτοκίνητα με ωφέλιμο φορτίο πάνω από 16,5 τόνους, 1500 ευρώ με οδηγό τον ιδιοκτήτη και 1000 ευρώ με οδηγό τρίτο.

Τα παραπάνω ποσά μειώνονται, προκειμένου για επιχειρήσεις που εκμεταλλεύονται φορτηγά αυτοκίνητα δημόσιας χρήσης και έχουν την έδρα τους σε πόλεις με πληθυσμό κάτω από είκοσι χιλιάδες (20.000) κατοίκους, κατά ποσοστό είκοσι τοις εκατό (20%).

Τα πιο πάνω ποσά φόρου για τη χρήση 2003 προσαυξάνονται κατά ποσοστό οκτώ τοις εκατό (8%).

Σε περίπτωση έναρξης λειτουργίας ή διακοπής των εργασιών των επιχειρήσεων αυτών μέσα στη κρινόμενη περίοδο, τα προαναφερθέντα ποσά φόρου δεν περιορίζονται σε δωδέκατα.

Με απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών ορίζονται οι προθεσμίες καταβολής του φόρου των επιχειρήσεων αυτών και άλλα σχετικά διαδικαστικά θέματα. (Σχετ. η. 1007884/189/Α0012/ΠΟΛ. 1013/28.1.2003 απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών).

Δαπάνες που αφορούν τη δραστηριότητα αυτή, καθώς και εισφορές που καταβάλλονται σε ταμεία ασφάλισης λόγω της δραστηριότητας αυτής, δεν εκπίπτουν από άλλα εισοδήματα του φορολογούμενου.

Διευκρινίζεται ότι για τον υπολογισμό του τέλους χαρτοσήμου στα κέρδη των προαναφερόμενων επιχειρήσεων, θα λαμβάνονται υπόψη τα καθαρά κέρδη που προκύπτουν από τα βιβλία και στοιχεία αυτών, καθώς από τις ανωτέρω διατάξεις δεν προσδιορίζονται κατά ειδικό τρόπο καθαρά κέρδη για την επιβολή φόρου εισοδήματος.

Με τις διατάξεις της παραγράφου 6 του άρθρου 7 ορίζεται πως από τη χρήση 2004 προβλέπεται η εξεύρεση του καθαρού εισοδήματος λογιστικώς, για τις επιχειρήσεις που ασχολούνται με την εκμετάλλευση επιβατικών αυτοκινήτων δημόσιας χρήσης (ΤΑΞΙ), επιβατικών λεωφορείων ενταγμένων ή

μη στα Κ.Τ.Ε.Λ. και φορτηγών αυτοκινήτων δημόσιας χρήσης που υποχρεούνται να τηρούν βιβλία δεύτερης κατηγορίας του ΚΒΣ.

Επίσης με τις ίδιες διατάξεις, από την χρήση 2003 προβλέπεται ο λογιστικός προσδιορισμός για τις επιχειρήσεις αποκλειστικά πλανόδιων λιανοπωλητών και επιχειρήσεις αποκλειστικά λιανοπωλητών σε κινητές λαϊκές αγορές, που υποχρεούνται να τηρούν βιβλία δεύτερης κατηγορίας του ΚΒΣ, οι οποίες επομένως για την χρήση 2003 δεν θα καταβάλλουν κατά αποκοπή ποσά φόρου. Αντίθετα οι λοιποί λιανοπωλητές παραμένουν στο καθεστώς της κατά αποκοπή φορολογίας και με τα ίδια ποσά φόρου που κατέβαλλαν το έτος 2001 (Σχετ.η. 1003085/25/A0012/13.1.2003 διαταγή μας).

Με τις νέες διατάξεις της παραγράφου 7 του άρθρου 7 ο προσδιορισμός του καθαρού γεωργικού εισοδήματος με βάση την αντικειμενική μέθοδο όπως περιγράφεται από το άρθρο αυτό, γίνεται από οποιαδήποτε γεωργική δραστηριότητα στην περίπτωση που δεν τηρούνται βιβλία τρίτης κατηγορίας του ΚΒΣ.

Σημειώνεται ότι σε περίπτωση που μια γεωργική επιχείρηση τηρεί Γ' κατηγορίας βιβλία τα οποία κρίνονται ακριβή και επαρκή, ο προσδιορισμός των καθαρών κερδών της θα γίνει μόνο λογιστικά, ενώ στην ίδια περίπτωση που τα βιβλία της κριθούν ανακριβή ή ανεπαρκή, τα καθαρά της κέρδη θα προσδιοριστούν εξωλογιστικά.

Με τις ίδιες διατάξεις της παραγράφου 8 του άρθρου 7 καταργείται:

1. Ο ειδικός προσδιορισμός του καθαρού εισοδήματος των εμπορικών επιχειρήσεων
2. ο ειδικός προσδιορισμός του καθαρού εισοδήματος από την άσκηση του επαγγέλματος ελεύθερου επαγγελματία και

-
3. οι τριμελείς επιτροπές, οι οποίες προσδιόριζαν τεκμαρτά το εισόδημα των ελεύθερων επαγγελματιών ύστερα από αίτηση του αρμοδίου Προϊστάμενου της ΔΟΥ.

3.3. Κατάργηση επιχειρηματικής αμοιβής εταίρων- διαχειριστών ΕΠΕ και συναφείς διατάξεις.

Με τις διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 8 δεν συμπεριλαμβάνονται πλέον στα εισοδήματα από εμπορικές επιχειρήσεις η επιχειρηματική αμοιβή διαχειριστών- εταίρων ΕΠΕ λόγω της κατάργησής της.

Με τις διατάξεις της παραγράφου 2 του άρθρου 8 προβλέπεται ότι ο μισθός ή οι απολαβές που καταβάλλονται από ΕΠΕ σε εταίρους της λόγω των υπηρεσιών που αυτοί παρέχουν στην εταιρεία (π.χ. λογιστής, προϊστάμενος πωλήσεων κλπ) θα αποτελεί εισόδημα από εμπορικές επιχειρήσεις εφόσον όμως οι δικαιούχοι είναι ασφαλισμένοι για τις υπηρεσίες αυτές σε οποιονδήποτε ασφαλιστικό οργανισμό ή ταμείο εκτός του ΙΚΑ. Δηλαδή με τις νέες φορολογικές διατάξεις επέρχεται κατά κάποιο τρόπο φορολογική εξομοίωση με τους μισθούς που καταβάλλονται στα μέλη του ΔΣ ανώνυμης εταιρείας.

3.4. Τεκμήρια δαπανών διαβίωσης

Σύμφωνα με τις νέες διατάξεις του Ν. 3091/2002 όσον αφορά τον προσδιορισμό της συνολικής ετήσιας τεκμαρτής δαπάνης του φορολογούμενου, της συζύγου του και των προσώπων που συνοικούν και των βαρύνουν λαμβάνονται υπόψη τα εξής:

Καθιερώνεται το ετήσιο τεκμαρτό μίσθωμα για ιδιοκατοικούμενη ή μισθωμένη κύρια κατοικία άνω των διακοσίων (200) τ.μ. ως στοιχείο προσδιορισμού της ετήσιας δαπάνης διαβίωσης και παράλληλα αυξάνεται η συνολική επιφάνεια των δευτερευουσών κατοικιών, το τεκμαρτό μίσθωμα των οποίων λαμβάνεται υπόψη για τον προσδιορισμό της συνολικής ετήσιας δαπάνης, από εκατό (100) σε εκατόν πενήντα (150) τ.μ. Σε περίπτωση που υπάρχουν περισσότερες από μια δευτερεύουσες κατοικίες είτε αυτές είναι μισθωμένες, είτε ιδιοκατοικούμενες για την εφαρμογή του παραπάνω τεκμηρίου αθροίζονται οι επιφάνειες όλων των δευτερευουσών κατοικιών.

Για την εφαρμογή των παραπάνω δεν λαμβάνεται υπόψη για δευτερεύουσα κατοικία με επιφάνεια μέχρι 150 τ.μ. που βρίσκεται σε χωριό ή πόλη με πληθυσμό κάτω από πέντε χιλιάδες (5.000) κατοίκους και η οποία προήλθε από κληρονομιά, προίκα ή γονική παροχή. Εκτός από τις κατοικίες που βρίσκονται σε περιοχές που χαρακτηρίζονται κατά την κείμενη νομοθεσία ως τουριστικοί τόποι.

Το ετήσιο τεκμαρτό μίσθωμα τόσο για την κύρια όσο και για την δευτερεύουσα κατοικία, πολλαπλασιάζεται με συντελεστή δύο (2) ενώ το τεκμαρτό μίσθωμα μιας ή περισσότερων εξοχικών κατοικιών υπολογίζεται σε κάθε μια από αυτές για τρεις (3) μήνες το έτος.

Με τις νέες διατάξεις επεκτείνεται η εφαρμογή της ετήσιας τεκμαρτής δαπάνης διαβίωσης που προκύπτει από επιβατικά αυτοκίνητα ιδιωτικής χρήσης και στα αλλοδαπά νομικά πρόσωπα που δεν έχουν εγκατάσταση στη χώρα αλλά υποχρεούνται σε υποβολή δήλωσης στην Ελλάδα.

Πιο συγκεκριμένα εάν ένα αλλοδαπό νομικό πρόσωπο που δεν έχει εγκατάσταση στην Ελλάδα αλλά έχει υποχρέωση υποβολής φορολογικής δήλωσης στην χώρα, επειδή έχει ακίνητο στην Ελλάδα του αφοφέρει είτε όχι εισόδημα, έχει στην ιδιοκτησία ή κατοχή του επιβατικά αυτοκίνητα ιδιωτικής

χρήσης, η ετήσια τεκμαρτή δαπάνη που προκύπτει από τα αυτοκίνητα αυτά τα βαρύνει το πρόσωπο που εκπροσωπεί στην Ελλάδα το αλλοδαπό αυτό νομικό πρόσωπο.

Όσον αφορά την ετήσια τεκμαρτή δαπάνη σκαφών αναψυχής ιδιωτικής χρήσης κυριότητας ή κατοχή του φορολογούμενου, της συζύγου και των προσώπων που τον βαρύνουν με τις νέες διατάξεις περίπου διπλασιάζονται τα ποσά της ετήσιας τεκμαρτής δαπάνης μηχανοκίνητων σκαφών ανοικτού τύπου, ταχύπλων και μη. Συγκεκριμένα ή ετήσια τεκμαρτή δαπάνη προκειμένου για μηχανοκίνητα σκάφη ανοικτού τύπου, ταχύπλοα και μη, ολικού μήκους μέχρι τρία (3) μέτρα διαμορφώνεται από χίλια διακόσια ενενήντα ευρώ (1.290) σε δύο χιλιάδες εξακόσια ευρώ (2.600) και προσαυξάνεται με το ποσό των χιλίων τριακοσίων ευρώ (1.300) για κάθε μέτρο μήκους πάνω από τα τρία (3) μέτρα. Έτσι για παράδειγμα, η ετήσια τεκμαρτή δαπάνη μηχανοκίνητου σκάφους ανοικτού τύπου μήκους τεσσεράμισι μέτρων (4,5) ανέρχεται στο ποσό των πέντε χιλιάδων διακοσίων ευρώ (5.200).

Προκειμένου για ιστιοφόρα ή μηχανοκίνητα ή μικτά σκάφη, με χώρο ενδιαίτησης η τεκμαρτή δαπάνη σύμφωνα με τις νέες διατάξεις και βάση μέτρων ολικού μήκους του σκάφους το ποσό διπλασιάζεται και ο σχετικός πίνακας με τα ποσά των δαπανών διαμορφώνεται ως εξής:

Πίνακας 11: Κλίμακα για ιστιοφόρα ή μηχανοκίνητα ή μικτά σκάφη

Μήκος σκάφους	Ετήσια τεκμαρτή δαπάνη διαβίωσης (σε ευρώ)
Μέχρι 8 μέτρα	21.000
Πάνω από 8 και μέχρι 10	38.000
Πάνω από 10 και μέχρι 12	55.600
Πάνω από 12 και μέχρι 14	74.400
Πάνω από 14 και μέχρι 16	95.000
Πάνω από 16 και μέχρι 18	117.800
Πάνω από 18 και μέχρι 20	144.200
Πάνω από 20 και μέχρι 22	174.800
Πάνω από 22 και μέχρι 24	210.000
Πάνω από 24 και μέχρι 26	250.000
Πάνω από 26 και μέχρι 28	295.800
Πάνω από 28 και μέχρι 30	348.000
Πάνω από 30 και μέχρι 32	407.200
Πάνω από 32	455.400

Εξαιρούνται από τον διπλασιασμό αυτόν, δηλαδή παραμένουν ως ποσά τεκμηρίου τα ποσά που ισχύουν για τη χρήση 2002 τα ιστιοφόρα ναυταθλητικά σκάφη που χρησιμοποιούνται για ναυταθλητικούς αγώνες καθώς και τα ξύλινα σκάφη που προέρχονται από την Ελληνική ναυτική παράδοση.

Με τις νέες διατάξεις τα ποσά της ετήσιας δαπάνης για αεροσκάφη και ελικόπτερα διπλασιάζονται, ενώ καταργείται η ετήσια τεκμαρτή δαπάνη για ανεμόπτερα. Πιο συγκεκριμένα, τα ποσά της ετήσιας τεκμαρτής δαπάνης για

αεροσκάφη και ελικόπτερα κυριότητας ή κατοχής του φορολογούμενου, της συζύγου του ή των προσώπων που συνοικούν μαζί του διαμορφώνονται ως εξής:

1. Για αεροσκάφη με κινητήρα κοινό, εσωτερικής καύσης και στροβιλοελικοφόρα, καθώς και ελικόπτερα στο ποσό των εξηνταπέντε χιλιάδων (65.000) ευρώ για τους εκατόν πενήντα (150) πρώτους ίππους ισχύος του κινητήρα τους, που προσαυξάνεται με το ποσό των πεντακοσίων ευρώ (500) για κάθε ίππο πάνω από τους 150 ίππους.
2. Για αεροσκάφη αεριοπρωθούμενα (JET) στο ποσό των διακοσίων (200) ευρώ για κάθε λίμπρα ώθησης.

Προκειμένου για τον προσδιορισμό τεκμαρτής δαπάνης εξωτερικής δεξαμενής, τα ποσά διπλασιάζονται και η κλίμακα με βάση την επιφάνεια της δεξαμενής διαμορφώνεται ως εξής:

Πίνακας 12: Κλίμακα δεξαμενών κολύμβησης

Επιφάνεια δεξαμενής κολύμβησης (σε τ.μ.)	Ετήσια τεκμαρτή δαπάνη διαβίωσης εξωτερικής δεξαμενής (σε ευρώ)
Από 25 μέχρι και 60	11.600
Πάνω από 60 και μέχρι 120	29.200
Πάνω από 120	46.800

Για εσωτερική δεξαμενή κολύμβησης, τα ποσά τεκμαρτής δαπάνης αυτής της περίπτωσης προσαυξάνονται κατά ποσοστό 50%.

3.5. Τεκμήριο απόκτησης περιουσιακών στοιχείων

Με τις νέες διατάξεις αυξάνεται η αξία των κινητών πραγμάτων για τα οποία πάνω από την αξία αυτή εφαρμόζεται το τεκμήριο αγοράς, ενώ παράλληλα απαλείφεται η απαλλαγή από το τεκμήριο αγοράς του αρδευτικού εξοπλισμού γεωργικής εκμετάλλευσης.

Πιο συγκεκριμένα το τεκμήριο αγοράς ή χρηματοδοτικής μίσθωσης αυτοκινήτων, δίτροχων ή τρίτροχων αυτοκινούμενων οχημάτων, πλοίων αναψυχής και λοιπών σκαφών αναψυχής και όλων των κινητών πραγμάτων μεγάλης αξίας θα εφαρμόζεται σε περίπτωση που η αξία τους υπερβαίνει το ποσό των πέντε χιλιάδων (5.000) ευρώ. Αν η αξία κάθε πράγματος είναι μικρότερη του ποσού αυτού, τα αγορασθέντα όμως πράγματα αποτελούν κατά τις συναλλαγματικές αντιλήψεις ενιαίο σύνολο, τότε για τον προσδιορισμό της αξίας λαμβάνεται υπόψη η αξία όλων αυτών των πραγμάτων, εφόσον υπερβαίνει το ποσό των πέντε χιλιάδων (5.000) ευρώ. Κατά την εφαρμογή των διατάξεων αυτής της περίπτωσης δεν λαμβάνονται υπόψη τα χρηματικά ποσά που διατίθενται για την αγορά κινητών πραγμάτων που αποτελούν το άμεσο αντικείμενο της ασκούμενης εμπορικής δραστηριότητας.

Με τον Ν. 3091/02 καταργήθηκε το τεκμήριο αγοράς επιχειρήσεων, το τεκμήριο σύστασης και αύξησης του κεφαλαίου επιχειρήσεων που λειτουργούν ατομικώς ή με τη μορφή ομόρρυθμης ή ετερόρρυθμης ή περιορισμένης ευθύνης ως ετήσια τεκμαρτή δαπάνη.

Με τις νέες διατάξεις αυξάνεται από 35 τ.μ. σε εβδομήντα (70) τ.μ. η συνολική επιφάνεια άλλης κατοικίας ή οικιών που μπορεί να έχει άγαμος ή διαζευγμένος ή χήρος ώστε και η επόμενη κατοικία που θα αποκτήσει να μπορεί να θεωρηθεί πρώτη και να έχει απαλλαγή από το τεκμήριο αγοράς

μέχρι τα εκατόν είκοσι (120) τ.μ. Εξομοιώνεται δηλαδή η συνολική επιφάνεια οικίας ή οικιών που έχει άγαμος ή διαζευγμένος ή χήρος (και δεν πληροί τις στεγαστικές του ανάγκες) με την συνολική επιφάνεια οικίας ή οικιών που έχει ο άγαμος φορολογούμενος χωρίς παιδιά.

Επίσης αυξάνεται η προσαύξηση της επιφάνειας οικίας ή οικιών που δικαιούται έγγαμος φορολογούμενος ,με τρία και πάνω τέκνα. Έτσι η προσαύξηση αυξάνεται από 20 σε 25 τ.μ. για κάθε τέκνο πάνω από το δεύτερο, όταν υπάρχουν τρία και πάνω τέκνα του υπόχρεου ή του άλλου συζύγου, ενώ παραμένει στα είκοσι (20) τ.μ. για κάθε τέκνο, όταν υπάρχουν μέχρι δύο τέκνα του υπόχρεου ή του άλλου συζύγου.

3.6. Μη εφαρμογή του τεκμηρίου

Με τις νέες διατάξεις καταργείται η ετήσια τεκμαρτή δαπάνη διαβίωσης που προκύπτει από την κυριότητα ή κατοχή ενός επιβατικού αυτοκινήτου ιδιωτικής χρήσης μέχρι και δεκατέσσερις (14) φορολογήσιμους ίππους (2.000 κυβικά). Η παραπάνω εξαίρεση από την ετήσια τεκμαρτή δαπάνη ισχύει για ένα και μόνο αυτοκίνητο μέχρι και 14 φορολογήσιμους ίππους, που ανήκει στην κυριότητα ή κατοχή του υπόχρεου και για δύο (2) αυτοκίνητα μέχρι και 14 φορολογήσιμους ίππους αν προκύπτει για οικογένεια, με την προϋπόθεση ότι το κάθε αυτοκίνητο ανήκει στην κυριότητα ή κατοχή του κάθε συζύγου ή ανήκει από κοινού και στους δύο συζύγους. Εάν ο υπόχρεος έχει στην κυριότητά ή κατοχή του περισσότερα από 1 ένα αυτοκίνητα ιδιωτικής χρήσης μέχρι και 14 φορολογήσιμους ίππους, το τεκμήριο δεν εφαρμόζεται για εκείνο το αυτοκίνητο με την μεγαλύτερη τεκμαρτή δαπάνη. Επισημαίνεται ότι ο κύριος ή ο κάτοχος αγροτικού αυτοκινήτου τύπου Jeep προκειμένου να τύχει

της απαλλαγής από την ετήσια τεκμαρτή δαπάνη, θα ερευνάται αν είναι πράγματι κατά κύριο επάγγελμα αγρότης.

Επίσης, η απαλλαγή από το τεκμήριο διαβίωσης για ένα επιβατικό αυτοκίνητο ιδιωτικής χρήσης εφαρμόζεται ανάλογα και στις περιπτώσεις που το φυσικό πρόσωπο βαρύνεται με την τεκμαρτή δαπάνη αυτοκινήτων ομορρύθμων, ετερορρύθμων, περιορισμένης ευθύνης, ανώτερων ή αστικών εταιρειών καθώς επίσης και κοινωνιών ή κοινοπραξιών που ασκούν επιχείρηση ή επάγγελμα, επιχειρήσεων εκπαίδευσης οδηγών αυτοκινήτων και επιχειρήσεων ενοικίασης αυτοκινήτων. Δηλαδή στην περίπτωση αυτή εξαιρείται ένα (1) αυτοκίνητο μέχρι 14 ίππους, αυτό με την μεγαλύτερη τεκμαρτή δαπάνη.

Προκειμένου για σκάφος αναψυχής μήκους μέχρι δέκα (10) μέτρα που δεν έχει ναυτολογημένο πλήρωμα για ολόκληρο ή μέρος του έτους καταργείται η ετήσια τεκμαρτή δαπάνη που προκύπτει από αυτό. Η απαλλαγή αυτή ισχύει για ένα μόνο σκάφος αναψυχής το οποίο πληροί ταυτόχρονα και τις δύο προϋποθέσεις, δηλαδή είναι μέχρι 10 μέτρα και δεν έχει ναυτολογημένο πλήρωμα. Σε περίπτωση συζύγων που έχουν στην κυριότητα ή κατοχής τους περισσότερα του ενός τέτοια σκάφη η απαλλαγή θα εφαρμοστεί πάλι μόνο για ένα σκάφος και συγκεκριμένα για αυτό με την μεγαλύτερη τεκμαρτή δαπάνη.

Ακόμα απαλλάσσεται από το τεκμήριο η δαπάνη για την αγορά πάγιου εξοπλισμού επαγγελματικής χρήσης από πρόσωπα που ασκούν επιχείρηση ή επάγγελμα ελεύθερο μέχρι ποσού δέκα χιλιάδων (10.000) ευρώ, αν η δαπάνη πραγματοποιείται μέσα στο έτος έναρξης άσκησης της δραστηριότητας και στα δύο επόμενα έτη και μέχρι ποσού που αντιστοιχεί σε ποσοστό 50% των καθαρών κερδών που δηλώθηκαν για το προηγούμενο έτος με αρχική δήλωση, η οποία υποβλήθηκε μέχρι το τέλος του οικείου οικονομικού έτους,

για δαπάνες που πραγματοποιούνται στα επόμενα έτη. Διευκρινίζεται ότι οι διατάξεις της περίπτωσης αυτής θα έχουν εφαρμογή και για επιχειρήσεις που έχουν πραγματοποιήσει έναρξη δραστηριότητας πριν από την έναρξη ισχύος του νόμου.

Τέλος με τις νέες διατάξεις του Ν.3091/02 καταργούνται:

1. Η ετήσια τεκμαρτή δαπάνη δίτροχων ή τρίτροχων ιδιωτικής χρήσης αυτοκινούμενων οχημάτων ανεξαρτήτως κυβικών
2. Η ετήσια τεκμαρτή δαπάνη που καταβάλλεται για οικιακούς βοηθούς, οδηγούς αυτοκινήτων, δασκάλους και λοιπό προσωπικό
3. Το τεκμήριο αγοράς επιχειρήσεων οποιασδήποτε νομικής μορφής, το τεκμήριο σύστασης και αύξησης κεφαλαίου ατομικών επιχειρήσεων, ομορρυθμών, ετερορρυθμών, περιορισμένης ευθύνης και αστικών εταιρειών, κοινωνιών και κοινοπραξιών, το τεκμήριο αγοράς εταιρικών μεριδίων και χρεογράφων γενικώς και κατά συνέπεια και η αγορά μετοχών μη εισηγμένων στο Χρηματιστήριο, καθώς και το τεκμήριο χορήγησης δανείων και των προσωρινών διευκολύνσεων ή καταθέσεων στις ατομικές επιχειρήσεις, εταιρείες, κοινοπραξίες ή κοινωνίες από μέλη τους ή μετόχους τους.
4. Η απαλλαγή από το τεκμήριο διαβίωσης επιβατικού αυτοκινήτου ιδιωτικής χρήσης μέχρι και 14 φορολογήσιμους ίππους που ίσχυε για πολύτεκνους με τρία (3) και πάνω τέκνα, δεδομένου ότι η απαλλαγή αυτή καθιερώνεται για όλους τους φορολογούμενους
5. Η απαλλαγή από το τεκμήριο αγοράς ομολόγων του δημοσίου ή τίτλων εταιρειών στις οποίες μετέχει το δημόσιο κατά ποσοστό τουλάχιστον πενήντα τοις εκατό (50%), μετοχών εισηγμένων στο Χρηματιστήριο ή μετοχών που έχει εγκριθεί η εισαγωγή τους σε

αυτό ύστερα από έγκριση της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, εντόκων γραμματίων του δημοσίου και γενικά τίτλων του Δημοσίου, αμοιβαίων κεφαλαίων, καθώς και κάθε άλλου τίτλου που είναι διαπραγματεύσιμος στο Χρηματιστήριο, δεδομένου ότι καταργείται πλέον από το τεκμήριο η δαπάνη αγοράς όλων των εταιρικών μεριδίων και χρεογράφων γενικώς.

3.7. Κλίμακες υπολογισμού του φόρου

Με την διάταξη του Ν. 3091/2002 ισχύει ότι:

1. Ορίζονται δύο φορολογικές κλίμακες: μία για μισθωτούς-συνταξιούχους και για μισθωτούς-επαγγελματίες και
2. Αυξάνεται το αφορολόγητο ποσό εισοδήματος του πρώτου κλιμακίου της κλίμακας: σε 10.000 ευρώ για τους μισθωτούς-συνταξιούχους (από 8.400 ευρώ που ήταν το 2002) και σε 8.400 ευρώ για τους μη μισθωτούς-επαγγελματίες (από 7.400 ευρώ που ήταν το 2002) με αντίστοιχη μείωση του δεύτερου κλιμακίου.

3.7.1. Δύο φορολογικές κλίμακες (για φορολογούμενους χωρίς τέκνα)

Ειδικότερα με τις διατάξεις του Ν. 2238/1994, όπως ισχύουν σήμερα, μετά την αντικατάστασή τους, κατά τα προεκτεθέντα, ορίζονται ως εξής:

1. Το εισόδημα που απομένει μετά την αφαίρεση των δαπανών από το συνολικό εισόδημα του φορολογούμενου υποβάλλεται σε φόρο με βάση την ακόλουθη κατά περίπτωση κλίμακα:

Πίνακας 13: Κλίμακα μισθωτών- συνταξιούχων (ισχύει από 1/1/2003)

Κλιμάκιο εισοδήματος (ευρώ)	Φορολογικός συντελεστής %	Φόρος κλιμακίου (ευρώ)	ΣΥΝΟΛΟ	
			Εισοδήματος (ευρώ)	Φόρου (ευρώ)
10.000	0	0	10.000	0
3.400	15	510	13.400	510
10.000	30	3.000	23.400	3.510
Υπερβάλλον	40			

Πίνακας 14 : Κλίμακα μη μισθωτών- επαγγελματιών (ισχύει από 1/1/2003)

Κλιμάκιο εισοδήματος (ευρώ)	Φορολογικός συντελεστής %	Φόρος κλιμακίου (ευρώ)	ΣΥΝΟΛΟ	
			Εισοδήματος (ευρώ)	Φόρου (ευρώ)
8.400	0	0	8.400	0
5.000	15	750	13.400	750
10.000	30	3.000	23.400	3.750
Υπερβάλλον	40			

Μισθωτός ή συνταξιούχος που αποκτά εισόδημα και από άλλη πηγή: Όταν στο εισόδημα του μισθωτού ή συνταξιούχου περιλαμβάνεται και εισόδημα από άλλη πηγή το επιπλέον αφορολόγητο ποσό των χιλίων εξακοσίων (1.600) ευρώ του πρώτου κλιμακίου της κλίμακας (1), σε σχέση με το αφορολόγητο ποσό του πρώτου κλιμακίου της κλίμακας (2), περιορίζεται στο ποσό του μισθού ή της σύνταξης που δηλώνεται, εφόσον το ποσό του

μισθού ή της σύνταξης είναι μικρότερο από το επιπλέον αυτό αφορολόγητο ποσό.

3.7.2. Φορολογικές κλίμακες (για φορολογούμενους με τέκνα)

Με τη διάταξη του Ν. 2238/1994, όπως ίσχυε το έτος 2002 προβλεπόταν για τον φορολογούμενο που τον βαρύνουν τέκνα, η έκπτωση από τον φόρο που προέκυπτε από τη φορολογική κλίμακα ενός ποσού (ευρώ) αναλόγως προς τον αριθμό των τέκνων που τον βαρύνουν. Με τη νέα διάταξη του Ν.3091/2002 τροποποιήθηκε η ως άνω διάταξη του Ν. 2238/1994 και επήλθαν οι εξής αλλαγές:

1. Αυξήθηκε το αφορολόγητο όριο εισοδήματος του πρώτου κλιμακίου των φορολογικών κλιμάκων (1) και (2) που προαναφέρθηκαν, αναλόγως προς τον αριθμό των τέκνων του φορολογούμενου με αντίστοιχη μείωση του δευτέρου κλιμακίου ή και των επόμενων και
2. Καταργήθηκε αντιστοίχως η μείωση του φόρου με την έκπτωση ενός ποσού για τα τέκνα.

Με τις εν λόγω αλλαγές τα αφορολόγητα ποσά των πρώτων κλιμακίων των φορολογικών κλιμακίων διαμορφώνονται ως εξής:

- Μισθωτός- συνταξιούχος: το αφορολόγητο ποσό του πρώτου κλιμακίου της κλίμακας αυξάνεται για μισθωτό συνταξιούχο σε 11.000 ευρώ, όταν τον βαρύνει (1) τέκνο, σε 12.000 ευρώ ότα' τον βαρύνουν δύο τέκνα και σε 20.000 ευρώ όταν τον βαρύνουν (3) τέκνα και πάνω.

Ειδικότερα με τις διατάξεις του Ν.2238/1994, όπως ισχύουν σήμερα, μετά την αντικατάστασή τους, κατά τα προεκτεθέντα ορίζεται ως εξής:

- 2) Το αφορολόγητο ποσό του πρώτου κλιμακίου των κλιμάκων (1) και (2) της παραγράφου 1 αυξάνεται κατά χίλια (1000) ευρώ εάν ο φορολογούμενος έχει

ένα τέκνο που τον βαρύνει, κατά δύο χιλιάδες (2.000) ευρώ εάν έχει δύο τέκνα που τον βαρύνουν, κατά δέκα χιλιάδες ευρώ (10.000) εάν έχει τρία τέκνα που τον βαρύνουν και κατά χίλια ευρώ (1000) για καθένα τέκνο πάνω από τα τρία.

Το ποσό με το οποίο προσαυξάνεται το αφορολόγητο ποσό του πρώτου κλιμακίου, σύμφωνα με τις διατάξεις του προηγούμενου εδαφίου, μειώνει το ποσό του δεύτερου κλιμακίου και αν αυτό δεν επαρκεί το ποσό του τρίτου κλιμακίου.

Εάν ο ένας σύζυγος δεν έχει εισόδημα ή αυτό που έχει είναι μικρότερο από το αφορολόγητο ποσό του πρώτου κλιμακίου της κλίμακας, το αφορολόγητο ποσό που αφορά τα τέκνα ή η διαφορά που προκύπτει και μέχρι το αφορολόγητο ποσό που αφορά τα τέκνα προστίθεται στο αφορολόγητο ποσό του άλλου συζύγου.

Βάση των προαναφερθέντων για τους φορολογούμενους που τους βαρύνουν τέκνα, οι κλίμακες φόρου εισοδήματος διαμορφώνονται, κατά περίπτωση ως ακολούθως:

Πίνακας 16: Κλίμακα μισθωτών- συνταξιούχων (με ένα τέκνο)

Κλιμάκιο εισοδήματος (ευρώ)	Φορολογικός συντελεστής %	Φόρος κλιμακίου (ευρώ)	ΣΥΝΟΛΟ	
			Εισοδήματος (ευρώ)	Φόρου (ευρώ)
11.000	0	0	11.000	0
2.400	15	360	13.400	360
10.000	30	3.000	23.400	3.360
Υπερβάλλον	40			

Πίνακας 17: Κλίμακα μισθωτών- συνταξιούχων (με δύο τέκνα)

Κλιμάκιο εισοδήματος (ευρώ)	Φορολογικός συντελεστής %	Φόρος κλιμακίου (ευρώ)	ΣΥΝΟΛΟ	
			Εισοδήματος (ευρώ)	Φόρου (ευρώ)
12.000	0	0	12.000	0
1.400	15	210	13.400	210
10.000	30	3.000	23.400	3.210
Υπερβάλλον	40			

Πίνακας 18: Κλίμακα μισθωτών- συνταξιούχων (με τρία τέκνα)

Κλιμάκιο εισοδήματος (ευρώ)	Φορολογικός συντελεστής %	Φόρος κλιμακίου (ευρώ)	ΣΥΝΟΛΟ	
			Εισοδήματος (ευρώ)	Φόρου (ευρώ)
20.000	0	0	20.000	0
3.400	30	1.020	23.400	1.020
Υπερβάλλον	40			

Πίνακας 19: Κλίμακα μη μισθωτών- επαγγελματιών (με ένα τέκνο)

Κλιμάκιο εισοδήματος (ευρώ)	Φορολογικός συντελεστής %	Φόρος κλιμακίου (ευρώ)	ΣΥΝΟΛΟ	
			Εισοδήματος (ευρώ)	Φόρου (ευρώ)
9.400	0	0	9.400	0
4.000	15	600	13.400	600
10.000	30	3.000	23.400	3.600
Υπερβάλλον	40			

Πίνακας 20: Κλίμακα μη μισθωτών- επαγγελματιών (με δύο τέκνα)

Κλιμάκιο εισοδήματος (ευρώ)	Φορολογικός συντελεστής %	Φόρος κλιμακίου (ευρώ)	ΣΥΝΟΛΟ	
			Εισοδήματος (ευρώ)	Φόρου (ευρώ)
10.400	0	0	10.400	0
3.000	15	450	13.400	450
10.000	30	3.000	23.400	3.450
Υπερβάλλον				

Πίνακας 21: Κλίμακα μη μισθωτών- επαγγελματιών (με τρία τέκνα)

Κλιμάκιο εισοδήματος (ευρώ)	Φορολογικός συντελεστής %	Φόρος κλιμακίου (ευρώ)	ΣΥΝΟΛΟ	
			Εισοδήματος (ευρώ)	Φόρου (ευρώ)
18.400	0	0	18.400	0
5.000	30	1.500	23.400	1.500
Υπερβάλλον	40			

Σημείωση: Σε όλες τις άνω κλίμακες το αφορολόγητο ποσό του πρώτου κλιμακίου αυξάνεται κατά 1000 ευρώ για καθένα τέκνο πάνω από τα τρία (3).

3.8. Μειώσεις φόρου με ορισμένες δαπάνες

Μέχρι και το έτος 2002, η διάταξη του Ν.2238/1994 προέβλεπε την έκπτωση από το εισόδημα του φορολογούμενου ορισμένων δαπανών και μέχρι ορισμένου ποσού, προκειμένου να προσδιορισθεί το φορολογητέο εισόδημα του, βάσει της φορολογικής κλίμακας. Με τις νέες διατάξεις του Ν.3091/2002 προβλέπεται ότι δαπάνες για νοσηλεία, για ενοίκια κύριας κατοικίας και κατοικίας των τέκνων που σπουδάζουν, για ιδιαίτερα μαθήματα και φροντιστήρια, για τόκους δανείων για απόκτησης πρώτης κατοικίας που λαμβάνονται από 1/1/2003, καθώς και δαπάνες αγαθών και υπηρεσιών εκπίπτουν κατά ποσοστό 15% από το φόρο, αντί της έκπτωσης των εν λόγω δαπανών από το εισόδημα που ίσχυε μέχρι 31/12/2002.

Έτσι με τις νέες διατάξεις, οι εκπτώσεις από το εισόδημα ορισμένων δαπανών μετατρέπονται σε μειώσεις από το φόρο ως ακολούθως.

3.8.1. Μείωση φόρου για νοσηλεία

Κατά ποσοστό δεκαπέντε τοις εκατό (15%) του συνολικού ετήσιου ποσού των εξόδων ιατρικής και νοσοκομειακής περίθαλψης του φορολογούμενου και των λοιπών προσώπων που τον βαρύνουν. Το ποσό της μείωσης δεν μπορεί να υπερβεί τα έξι χιλιάδες (6.000) ευρώ.

Ως έξοδα ιατρικής και νοσοκομειακής περίθαλψης θεωρούνται μονό:

1. Οι αμοιβές που καταβάλλονται για ιατρικές επισκέψεις και εξετάσεις γενικά, στις οποίες περιλαμβάνονται και οι ακτινολογικές και μικροβιολογικές εξετάσεις, καθώς και η δαπάνη για οδοντοθεραπεία και οδοντοπροσθετική.
2. Τα έξοδα νοσηλείας που καταβάλλονται σε νοσηλευτικά ιδρύματα ή ιδιωτικές κλινικές στα οποία περιλαμβάνονται και τα έξοδα για φαρμακευτική περίθαλψη στο νοσοκομείο ή στη κλινική.
3. Οι αμοιβές που καταβάλλονται σε νοσοκόμο για την παροχή υπηρεσιών σε ασθενή κατά την νοσηλεία του στο νοσοκομείο ή κλινική ή στο σπίτι.
4. Η δαπάνη για την αντικατάσταση μελών του σώματος με τεχνητά μέλη, καθώς και η δαπάνη για την αγορά ή τοποθέτηση στο σώμα του ασθενούς οργάνων, τα οποία είναι αναγκαία για τη φυσιολογική λειτουργία του ανθρώπινου οργανισμού.
5. Τα έξοδα νοσοκομειακής περίθαλψης των τέκνων που είναι άγαμα ή διαζευγμένα ή τελούν σε κατάσταση χηρείας, εφόσον το ετήσιο φορολογούμενο και απαλλασσόμενο εισόδημα τους δεν υπερβαίνει το ποσό των δύο χιλιάδων πεντακοσίων (2.500) ευρώ και πάσχουν από ανίατο νόσημα, καθώς επίσης και με τις ίδιες προϋποθέσεις η δαπάνη για τη περίθαλψη με οποιονδήποτε τρόπο των τυφλών, κωφάλαλων ή διανοητικά καθυστερημένων τέκνων του φορολογούμενου, όπως και τη δαπάνη τους για

δίδακτρα ή τροφεία που καταβάλλονται για αυτά τα τέκνα σε ειδικές για τη πάθηση τους, σχολές ή θεραπευτήρια.

6. Ποσό ίσο με το πενήντα τοις εκατό (50%) των δαπανών που καταβάλλεται σε επιχειρήσεις περίθαλψης ηλικιωμένων, οι οποίες λειτουργούν νόμιμα.

Στις δαπάνες αυτές περιλαμβάνονται και οι δαπάνες για έξοδα ιατρικής και νοσοκομειακής περίθαλψης των προσώπων, τα οποία συνοικούν με τον φορολογούμενο και παρουσιάζουν αναπηρία 67% και πάνω, από νοητική καθυστέρηση, φυσική αναπηρία ή ψυχική πάθηση με βάση τη γνωμάτευση της οικείας πρωτοβάθμιας υγειονομικής επιτροπής που εδρεύει σε κάθε νόμο ή είναι τυφλοί που είναι γραμμένοι στο γενικό μητρώο τυφλών που τηρείται στην οικεία νομαρχία, στην περίπτωση κατά την οποία έχουν αποκτήσει ετήσιο εισόδημα πάνω από δύο χιλιάδες πεντακόσια (2.500) ευρώ κατά το ποσό που τα έξοδα αυτά υπερβαίνουν το πραγματικό φορολογούμενο ή απαλλασσόμενο ετήσιο καθαρό εισόδημα των προσώπων αυτών.

3.8.2. Μείωση φόρου για μισθώματα κύριας κατοικίας και κατοικίας τέκνων που σπουδάζουν

Κατά ποσοστό δεκαπέντε τοις εκατό (15%) των εξής δαπανών:

1. Του ποσού του μισθώματος που καταβάλλεται ετησίως για κύρια κατοικία του φορολογούμενου και της οικογένειάς του. Δεν δικαιούνται την έκπτωση αυτή όσοι παίρνουν στεγαστικό επίδομα. Ομοίως, δεν δικαιούνται τη μείωση οι φορολογούμενοι όταν οι ίδιοι ή οι σύζυγοί τους ή τα τέκνα που τους βαρύνουν έχουν πλήρη κυριότητα ή κατοχή εξ' ολοκλήρου σε οικία με επιφάνεια τουλάχιστον ίση με εκείνη της μισθωμένης κύριας κατοικίας, η οποία βρίσκεται στον ίδιο νομό με τη μισθωμένη. Το προηγούμενο εδάφιο εφαρμόζεται και όταν η πιο πάνω οικία ανήκει εξ' αδιαίρετου είτε στον

φορολογούμενο και στη σύζυγό του και στα τέκνα τους που τους βαρύνουν είτε στη σύζυγο του και στα τέκνα τους που τους βαρύνουν.

Του ποσού του μισθώματος που καταβάλλει ετησίως για τα τέκνα του ο φορολογούμενος που μισθώνει κατοικίες για την ικανοποίηση των στεγαστικών αναγκών τους, τα οποία φοιτούν σε αναγνωρισμένα σχολεία ή σχολές του εσωτερικού, εφόσον αυτά τον βαρύνουν και εφόσον οι κατοικίες που βρίσκονται στην πόλη που έχει την έδρα της η σχολή ή το σχολείο που φοιτούν τα τέκνα του και αυτός ή τα τέκνα του δεν έχουν άλλη κατοικία σε αυτή τη πόλη. Η περιοχή της Νομαρχίας Αθηνών, οι δήμοι Βούλας, Βουλιαγμένης, της Νομαρχίας Ανατολικής Αττικής, οι δήμοι Αγίου Ιωάννη Ρέντη, Δραπετσώνας, Κερατσινίου, Κορυδαλλού, Νίκαιας, Πειραιώς, Περάματος της Νομαρχίας Πειραιά θεωρείται ως μια πόλη.

3.8.2.1. Προϋποθέσεις αναγνώρισης έκπτωσης

Η έκπτωση αναγνωρίζεται μόνο όταν ο φορολογούμενος αναγράψει στις οικείες ενδείξεις της ετήσιας δήλωσης του φόρου εισοδήματος τον αριθμό φορολογικού μητρώου του εκμισθωτή. Αν πρόκειται για εκμισθωτές που δεν κατοικούν ούτε διαμένουν στη Ελλάδα, μπορεί να αναγράφεται ο αριθμός φορολογικού μητρώου του πληρεξούσιου ή νόμιμου εκπρόσωπου τους. Για τους ανήλικους εκμισθωτές που δεν έχουν αριθμό φορολογικού μητρώου, αναγράφεται το αντίστοιχο στοιχείο του προσώπου που έχει την επιμέλεια του ανηλίκου.

3.8.3. Μείωση φόρου για φροντιστήρια και ξένες γλώσσες

Του ποσού της δαπάνης για παράδοση κατ' οίκον ιδιαίτερων μαθημάτων ή για φροντιστήρια οποιασδήποτε αναγνωρισμένης εκπαιδευτικής βαθμίδας ή ξένων γλωσσών, το οποίο καταβάλλει ετησίως ο φορολογούμενος για κάθε τέκνο που τον βαρύνει ή για τον ίδιο.

Το ποσό της κάθε δαπάνης, επί της οποίας υπολογίζεται η μείωση δεν μπορεί να υπερβεί το ποσοστό δέκα τοις εκατό (10%) του αφορολόγητου ποσού του πρώτου κλιμακίου της κλίμακας (1) που ισχύει για μισθωτό χωρίς τέκνα. Για τον υπολογισμό των ποσών μείωσης του φόρου οι δαπάνες λαμβάνονται διακεκριμένα για τον φορολογούμενο και για κάθε τέκνο που το βαρύνει. Το ποσό της κάθε δαπάνης, η οποία υπολογίζεται αθροιστικά και για τους δύο συζύγους, μειώνει τον φόρο μόνο εφόσον έχει περιληφθεί στην αρχική δήλωση και μερίζεται μεταξύ των συζύγων ανάλογα με το ύψος του εισοδήματος του καθενός που φορολογείται με τις γενικές διατάξεις, όπως αυτό δηλώθηκε με την αρχική δήλωση.

3.8.4. Μείωση φόρου για τόκους δανείων για απόκτηση πρώτης κατοικίας

Κατά ποσοστό 15% του ποσού των δεδουλευμένων τόκων που καταβάλλονται από τον φορολογούμενο για:

1. στεγαστικά δάνεια για απόκτηση πρώτης κατοικίας που χρησιμοποιούνται στον φορολογούμενο με υποθήκη ή προσημείωση από τράπεζες, το ταμείο παρακαταθηκών και Δανείων, τα Ταχυδρομικά Ταμιευτήρια και λοιπούς πιστωτικούς οργανισμούς, εφόσον οφείλονται από αυτόν και η υποθήκη ή προσημείωση έχει εγγραφεί σε ακίνητό του ή του άλλου συζύγου ή των τέκνων που τους βαρύνουν.

Σε περίπτωση σύναψης νέου δανείου από ένα από τα ανωτέρω νομικά πρόσωπα, ανεξάρτητα αν είναι το ίδιο με αυτό που χορήγησε το αρχικό δάνειο ή όχι με σκοπό την εξόφληση από τον υπόχρεο του παλαιού δανείου, οι δεδουλευμένοι τόκοι του νέου δανείου που αντιστοιχούν στο τμήμα αυτού που διατέθηκε για την εξόφληση του ανεξόφλητου υπολοίπου του παλαιού στεγαστικού δανείου, εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις που αναφέρονται στο προηγούμενο εδάφιο, αναγνωρίζονται για μείωση του φόρου για το χρονικό διάστημα που υπολείπεται από τη χορήγηση του νέου δανείου μέχρι την λήξη του παλαιού δανείου. Για την αναγνώριση της μείωσης πρέπει το δανειστικό συμβόλαιο του νομικού προσώπου που χορήγησε το νέο δάνειο να αναγράφονται απαραίτητως, ο σκοπός του δανείου, το ανεξόφλητο ποσό του παλαιού δανείου, ο χρόνος λήξης του παλαιού δανείου και ότι έχει εγγραφεί υποθήκη ή προσημείωση με τις ίδιες προϋποθέσεις που ίσχυαν και για το παλαιό δάνειο.

2. Στεγαστικά δάνεια για απόκτηση πρώτης κατοικίας που χορηγούνται από ασφαλιστικές επιχειρήσεις στους υπαλλήλους τους, εφόσον οφείλονται από αυτούς και η υποθήκη ή προσημείωση έχει εγγραφεί σε ακίνητό τους ή του άλλου συζύγου ή των τέκνων που τους βαρύνουν.

3. Προκαταβολές που χορηγούνται από τα ταμεία Αλληλοβοήθειας Στρατού, Ναυτικού και Αεροπορίας κατά τις διατάξεις του Ν.Δ. 398/974 (ΦΕΚ 116/Α') για απόκτηση πρώτης κατοικίας από τους βοηθηματούχους αυτών.

Κατά την εφαρμογή των προηγούμενων υποπεριπτώσεων δεν θεωρείται ότι αποκτάται πρώτη κατοικία, αν ο υπόχρεος, ο άλλος σύζυγος και τα τέκνα που τους βαρύνουν, έχουν δικαίωμα πλήρους κυριότητας ή ισόβιας επικαρπίας ή οίκησης, εξ' ολοκλήρου ή επί ιδανικού μεριδίου, σε άλλη οικία ή οικίες, εφόσον το άθροισμα της συνολικής επιφάνειας που τους αντιστοιχεί υπερβαίνει τα εβδομήντα (70) τ.μ. Η επιφάνεια αυτή προσαυξάνεται κατά

είκοσι (20) τ.μ. για καθένα από τα δύο πρώτα τέκνα και κατά εικοσιπέντε (25) τ.μ. για το τρίτο και καθένα από τα επόμενα τέκνα που βαρύνουν τον υπόχρεο ή τον άλλο σύζυγο. Αν η επιφάνεια της πρώτης κατοικία υπερβαίνει τα εκατόν είκοσι (120) τ.μ. το ποσόν της δαπάνης που μειώνει το φόρο περιορίζεται στο μέρος που αναλογεί επιμεριστικά στην μέχρι των εκατόν είκοσι (120) τ.μ. επιφάνεια της κατοικίας.

3.8.4.1. Αναστήλωση, επισκευή διατηρητέων κτισμάτων

Δάνεια που χορηγούνται στον φορολογούμενο από τράπεζες, το Ταμείο Παρακαταθηκών και δανείων, τα Ταχυδρομικά Ταμιευτήρια και λοιπούς πιστωτικούς οργανισμούς, εφόσον οφείλονται από αυτόν για αναστήλωση ή εξωραϊσμό διατηρητέων κτισμάτων, καθώς και κτισμάτων που βρίσκονται σε περιοχές χαρακτηριζόμενες ως παραδοσιακά τμήματα πόλεων ή παραδοσιακοί οικισμοί. Το ποσοστό της μείωσης της περίπτωσης αυτή υπολογίζεται στους τόκους που αντιστοιχούν στο τμήμα του δανείου ως διακόσιες χιλιάδες (200.000) ευρώ. Το ποσό της δαπάνης της περίπτωσης αυτής δεν πρέπει να έχει εκπέσει με βάση άλλη διάταξη του παρόντος.

Οι διατάξεις αυτής της περίπτωσης ισχύουν για τόκους από συμβάσεις δανείων που συνάπτονται, καθώς και προκαταβολές που χορηγούνται από 1^{ης} Ιανουαρίου και μετά.

3.8.5. Μείωση φόρου για δαπάνες αγοράς αγαθών και υπηρεσιών από μισθωτούς και συνταξιούχους

Κατά ποσοστό δεκαπέντε τοις εκατό (15%) του συνολικού ετήσιου ποσού των οικογενειακών δαπανών στις οποίες υποβάλλεται ο φορολογούμενος, η σύζυγός του και τα τέκνα που τους βαρύνουν, για αγορά αγαθών και υπηρεσιών γενικώς, εφόσον ο φορολογούμενος ή η σύζυγος του ή και οι δύο δηλώνουν εισόδημα από μισθούς ή συντάξεις. Το ποσό της μείωσης δεν μπορεί να υπερβεί τα εβδομήντα πέντε (75) ευρώ και για τους δύο συζύγους.

Εάν μόνο ο ένας σύζυγος αποκτά εισόδημα από μισθούς ή συντάξεις, ολόκληρο το ποσό της μείωσης των 75 ευρώ το δικαιούται αυτός. Αν αποκτούν και οι δύο σύζυγοι εισόδημα από μισθούς ή συντάξεις, το ποσό της μείωσης μοιράζεται μεταξύ τους ανάλογα με τα εισοδήματα τους που φορολογούνται με τις γενικές διατάξεις, όπως αυτά δηλώθηκαν με την εμπρόθεσμη δήλωση, δεν μπορεί να γίνει αυτή η μείωση. Για να γίνει η μείωση αυτή είναι απαραίτητο το ποσό των δαπανών για αγαθά και υπηρεσίες να αναγράφεται στην αρχική εμπρόθεσμη δήλωση. Τα δικαιολογητικά των δαπανών αυτών δεν συνοποβάλλονται με τη δήλωση φορολογίας εισοδήματος, αλλά φυλάσσονται για τρία έτη από το φορολογούμενο, ώστε να μπορεί να τα επιδείξει όταν του τα ζητήσει η ΔΟΥ. Για το τι αναγνωρίζεται ως οικογενειακές δαπάνες για αγαθά και υπηρεσίες καθώς και τις προϋποθέσεις για την έκπτωση ποσοστού αυτών από το φόρο που προκύπτει, εξακολουθούν να ισχύουν όσα ίσχυαν μέχρι τώρα.

3.8.6. Μείωση φόρου μισθωτών παραμεθόριων περιοχών

Για τον φορολογούμενο που αποκτά εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες, εφόσον αυτός προσφέρει υπηρεσίες ή κατοικεί για εννέα (9) τουλάχιστον μήνες μέσα στο έτος που απέκτησε το εισόδημα αυτό στους νομούς Ξάνθης, Ροδόπης, Έβρου, Λέσβου, Χίου, Σάμου και Δωδεκανήσου καθώς και σε περιοχή των νομών Θεσπρωτίας, Ιωαννίνων, Καστοριάς, Φλώρινας, Πέλλης και Κιλκίς, Σερρών και Δράμας, η οποία περιλαμβάνεται σε ζώνη βάθους είκοσι (20) χιλιομέτρων από τη μεθοριακή γραμμή, κατά τριάντα (30) ευρώ για κάθε τέκνο που τον βαρύνει.

3.8.7. Μειώσεις φόρου με ορισμένες δαπάνες (από 1/1/2003)

Πίνακας 22: Συγκεντρωτικός πίνακας με τις μειώσεις φόρου με ορισμένες δαπάνες

Α/Α ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΔΑΠΑΝΩΝ		ΜΕΙΩΣΗ ΦΟΡΟΥ	
		ΚΑΤΑ ΠΟΣΟΣΤΟ (%) ΤΗΣ ΕΤΗΣΙΑΣ ΔΑΠΑΝΗΣ	ΠΟΣΟ ΜΕΙΩΣΗΣ ΦΟΡΟΥ
1	Νοσηλεία: Έξοδα ιατρικής περίθαλψης του φορολογούμενου και των προσώπων που τον βαρύνουν	15%	Το ποσό της μείωσης δεν μπορεί να υπερβεί τα 6.000 ευρώ
2	Μισθώματα: Α) κύριας κατοικίας Β) κατοικίας τέκνων που σπουδάζουν σε σχολές του εσωτερικού	15% 15%	
3	Ιδιαίτερα μαθήματα και ξένες γλώσσες: δαπάνη ιδιαίτερων μαθημάτων ή φροντιστηρίων ξένων γλωσσών του φορολογούμενου και των τέκνων του	15%	Το ποσό της κάθε δαπάνης επί της οποίας υπολογίζεται η μείωση δεν μπορεί να υπερβεί το 10% του αφορολόγητου πασσού του 1 ^{ου} κλιμακίου της κλίμακας (1) που ισχύει για μισθωτούς χωρίς τέκνα δηλαδή 1000 Ε
4	Δεδουλευμένοι τόκοι δανείων για αγορά πρώτης κατοικίας: Α) στεγαστικά δάνεια του φορολογούμενου Β) στεγαστικά δάνεια που χορηγούν ασφαλιστικές επιχειρήσεις στους υπαλλήλους τους Γ) προκαταβολές των ταμείων Αλληλοβοήθειας Στρατού, Ναυτικού και Αεροπορίας στους βοηθηματούχους τους Δ) δάνεια για την αναστήλωση κλπ διατηρητέων κτισμάτων (από 1/1/2003)	15% 15% 15% 15%	Η μείωση υπολογίζεται στους τόκους που αντιστοιχούν στο τμήμα του δανείου έως 200.00 Ε
5	Μισθωτοί-συνταξιούχοι: δαπάνες αγαθών και υπηρεσιών	15%	Το ποσό της μείωσης δεν μπορεί να υπερβεί τα 75 Ε και για τους δύο συζύγους
6	Μισθωτός παραμεθωρίων περιοχών: για τα τέκνα που τον βαρύνουν	15%	30 Ε για κάθε τέκνο που το βαρύνει

3.9. Απαλλαγές από το φόρο- έκπτωση δαπανών

Σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 7 του άρθρου 2 του Ν. 3091/2002 αυξάνεται από 2.350 ευρώ σε 2.500 ευρώ το όριο του εισοδήματος για τα πρόσωπα με αναπηρία 67% και πάνω από διανοητική καθυστέρηση ή φυσική αναπηρία, προκειμένου να θεωρούνται προστατευόμενα μέλη του.

Επίσης σύμφωνα με τη παράγραφο 9 διατηρείται η έκπτωση από το συνολικό εισόδημα του φορολογούμενου της δαπάνης για ασφάλιστρα ζωής κλπ, με τη διαφορά όμως ότι αλλάζει ο τρόπος έκπτωσης της δαπάνης αυτής.

Έτσι, με τις νέες διατάξεις το ποσό που αφαιρείται από το εισόδημα του φορολογούμενου δεν μπορεί να υπερβεί τα χίλια ευρώ (1000).

Το ποσό της δαπάνης που υπολογίζεται αθροιστικά και για τους δύο συζύγους, εκπίπτει μόνο εφόσον έχει περιληφθεί στην αρχική δήλωση και μερίζεται μεταξύ των συζύγων ανάλογα με το ύψος του εισοδήματος του καθενός που φορολογείται με τις γενικές διατάξεις όπως αυτό δηλώθηκε με την αρχική δήλωση.

Με τις διατάξεις της παραγράφου 10 του ίδιου άρθρου εκπίπτουν από το συνολικό εισόδημα του φορολογούμενου μόνο τα χρηματικά ποσά που καταβάλλονται από το φορολογούμενο λόγω δωρεάς στο δημόσιο, στους Ο. Τ. Α. , Ιερούς Ναούς κλπ. Καταργείται δηλαδή η έκπτωση από το εισόδημα της αξίας των ακινήτων που μεταβιβάζονται λόγω δωρεάς στους παραπάνω φορείς.

Σύμφωνα με την παράγραφο 11 τα χρηματικά ποσά των δωρεών ή χορηγιών εκπίπτουν μόνο εφόσον υπερβαίνουν συνολικά ετησίως τα εκατό (100) ευρώ. Εάν στην δήλωση του εισοδήματος του ο φορολογούμενος αναγράψει συνολικό ποσό για δωρεές και χορηγίες μέχρι 100 ευρώ το ποσό αυτό δεν θα αφαιρεθεί από το εισόδημα του.

Η νέα διάταξη της παραγράφου 12 ισχύει μόνο για τόκους από συμβάσεις δανείων που συνάπτονται, καθώς και προκαταβολές που χορηγούνται μέχρι 31^η Δεκεμβρίου 2002. Για να ισχύει δηλαδή το καθεστώς της έκπτωσης των τόκων από το συνολικό εισόδημα του φορολογούμενου απαιτείται η σύμβαση του δανείου για απόκτηση πρώτης κατοικίας κλπ.

Τέλος με τις διατάξεις της παραγράφου 16 καταργήθηκαν οι διατάξεις που προβλέπουν:

1. Έκπτωση από το συνολικό εισόδημα του φορολογούμενου των δαπανών ιατρικής περίθαλψης, των οικογενειακών δαπανών και της δαπάνης αγοράς μεριδίων ημεδαπών μετοχικών και μεικτών αμοιβαίων κεφαλαίων
2. την μεταφορά της δαπάνης ιατρικής περίθαλψης μεταξύ του εισοδήματος των συζύγων
3. τη μεταφορά έκπτωσης των εξόδων ιατρικής περίθαλψης αναπήρων στο εισόδημα του φορολογούμενου με τον οποίο συγκατοικούν και ο οποίος τα καταβάλλει
4. την έκπτωση της δαπάνης αγοράς και εγκατάστασης συσκευών χρήσης φυσικού αερίου ενόψει της καθιέρωσης έκπτωσης ποσοστού των δαπανών ιατρικής περίθαλψης και οικογενειακών δαπανών από το φόρο και κατάργησης της έκπτωσης αγοράς μετοχικών μεριδίων, αμοιβαίων κεφαλαίων και αγοράς και εγκατάστασης συσκευών χρήσης φυσικού αερίου και
5. την εξαίρεση από την επιβολή πρόσθετου φόρου στη συμπληρωματική δήλωση τεκμαρτού εισοδήματος από ιδιοκατοίκηση, ενόψει της κατάργησης του φόρου ιδιοκατοίκησης, για λόγους νομοτεχνικής τακτοποίησης.

ΛΥΣΗ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΟΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟΝ Ν. 3091/2002

A. ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΣΥΖΥΓΟΥ

1. Υπολογισμού δηλούμενου εισοδήματος

Από ελεύθερα επαγγέλματα 12.325,00

Από ακίνητα + 3.360,00

15.685,00

Ο φορολογούμενος διαμένει σε οικία 180τ.μ. Βάση του νόμου 3091/2002 απαλλάσσεται μέχρι 200τ.μ., επομένως δεν θα προστεθεί στο συνολικό δηλούμενο εισόδημά του, η ιδιοκατοίκηση.

2. Υπολογισμός καθαρού εισοδήματος

Μείωση από εκμίσθωση κατοικίας 3.360,00 x10% =336,00.

Οπότε καθαρό εισόδημα=15.685,00-336,00=15.349,00

3. Σύγκριση δηλούμενου με τεκμαρτή δαπάνη

Η τεκμαρτή δαπάνη συγκρίνεται με το δηλούμενο εισόδημα του φορολογούμενου προσαυξημένο κατά 20% και αν η διαφορά είναι μεγαλύτερη προστίθεται ολόκληρη στο δηλούμενο εισόδημα. Επομένως:
 $15.349,00 \times 1,20 = 18.418,80 > 9.900,00$.

Επειδή η διαφορά είναι μικρότερη του 20% θα λάβουμε ως εισόδημα προς φορολόγηση το δηλούμενο καθαρό εισόδημα δηλαδή τα 15.349,00 ευρώ.

Επιμερισμός: Οι δαπάνες για ασφάλιστρα ζωής μειώνουν το καθαρό εισόδημα και επιμερίζονται ανάλογα με τη συμμετοχή των δύο συζύγων στο οικογενειακό εισόδημα.

$$\text{Συμμετοχή της συζύγου: } \frac{5.760,00}{5.760,00 + 15.685,00} = 0,27 \text{ ή } 27\%$$

Συμμετοχή του συζύγου = 73%

Σύμφωνα με το νόμο, το ποσό των ασφαλιστρών δεν μπορεί να υπερβαίνει τα 1000 ευρώ.

Παρατηρείται ότι: Ασφάλιστρα=950,00<1000

Επομένως: Αναλογία του συζύγου: 950,00x73%=693,50

Αναλογία της συζύγου: 950,00x27% = 256,50

4. Υπολογισμός φορολογητέου εισοδήματος

Ποσά δαπανών που αφαιρούνται από το φορολογητέο εισόδημα:

- Εισφορές σε ταμεία	900,00
- Ασφάλιστρα	<u>+693,50</u>
Σύνολο :	1.593,50

Άρα φορολογητέο εισόδημα: 15.349,00-1.593,50=13.755,50

5. Υπολογισμός αναλογούντος φόρου

Ο φορολογούμενος είναι ελεύθερος επαγγελματίας και έχει δύο παιδιά οπότε θα υπολογίσουμε το φόρο με βάση την κλίμακα μη μισθωτών επαγγελματιών με δύο τέκνα.

<u>ΕΙΣΟΔΗΜΑ</u>	<u>ΦΟΡΟΣ</u>
13.400,00	450,00
<u>+355,50x30%</u>	<u>+106,65</u>
13.755,50	556,65

Επιμερισμός: Οι δαπάνες για δίδακτρα μειώνουν το ποσό του φόρου και επιμερίζονται ανάλογα με τη συμμετοχή των δύο συζύγων στο οικογενειακό εισόδημα.

Βάση του νόμου το ποσό της δαπάνης αυτής δεν μπορεί να υπερβαίνει τα 1.000,00 ευρώ, όμως $1.600,00 > 1.000,00$ έτσι θα λάβουμε ως δαπάνη για δίδακτρα τα 1.000,000 ευρώ.

Αναλογία του συζύγου: $1000,00 \times 73\% = 730,00$

Αναλογία της συζύγου: $1000,00 \times 27\% = 270,00$

6. Μειώσεις από το φόρο

Βάση του νόμου λαμβάνουμε για τα έξοδα ιατρικής περίθαλψης και τους τόκους δανείων ποσοστό 15% των δαπανών αντί όλου του ποσού:

Ποσά μείωσης:

- Έξοδα ιατρικής περίθαλψης 195,00

($1.300,00 \times 15\%$)

- Τόκοι δανείων 127,50

($850,00 \times 15\%$)

- Δίδακτρα φροντιστηρίων +730,00

Σύνολο 1.052,50

Φόρος $1.052,50 - 556,65 = 495,85$ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟ

7. Τελικός φόρος

Ο φορολογούμενος έχει εισόδημα από ακίνητα, επομένως υπολογίζεται συμπληρωματικός φόρος 1,5%.

Επομένως $1,5\% \times 3.360,00 = 50,40$

Αρα τελικός φόρος $= 495,85 - 50,40 = 445,45$ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟ

B. ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΦΟΡΟΥ ΤΗΣ ΣΥΖΥΓΟΥ

1. Υπολογισμού δηλούμενου εισοδήματος

Από μισθωτές Υπηρεσίες 5.760,00

Δηλούμενο: 5.760,00

2. Υπολογισμός καθαρού εισοδήματος

Δεν υπάρχουν μειώσεις επομένως:

Καθαρό εισόδημα 5.760,00

3. Σύγκριση δηλούμενου με τεκμαρτή δαπάνη

Η φορολογούμενη δεν έχει τεκμαρτές δαπάνες οπότε ως εισόδημα προς φορολόγηση θα πάρουμε το δηλούμενο καθαρό εισόδημα δηλαδή τα 5.760,00 ευρώ.

4. Υπολογισμός φορολογητέου εισοδήματος

Ποσά δαπανών που αφαιρούνται από το εισόδημα:

- Ασφάλιστρα 256,50

Φορολογητέο: $5.760,00 - 256,50 = 5.503,50$

5. Υπολογισμός αναλογούντος φόρου

Βάση του νόμου φορολογούμενος που αποκτά εισοδήματα από μισθωτές υπηρεσίες απαλλάσσεται από το φόρο μέχρι το ποσό των 10.000,00 ευρώ. Η φορολογούμενη έχει φορολογητέο εισόδημα 5.503,50 ευρώ.

Επομένως ο αναλογούν φόρος είναι μηδέν.

5.503,50 Φόρος \rightarrow 0

6. Ποσά μειώσεων του φόρου

Δίδακτρα 230,00 Ε

Επομένως φόρος 230 ΠΙΣΤΩΤΙΚΟ

7. Τελικός φόρος

Θα έχει επίσης επιστραφεί του παρακρατηθέντος φόρου.

Άρα: ΤΕΛΙΚΟΣ ΦΟΡΟΣ $671,79 + 230 = \underline{901,79}$ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟ

Γ. ΣΥΜΨΗΦΙΣΜΟΣ ΤΕΛΙΚΩΝ ΦΟΡΩΝ ΤΩΝ ΔΥΟ ΣΥΖΥΓΩΝ

Φόρος του συζύγου 445,45 (πιστωτικό)

Φόρος της συζύγου 901,79 (πιστωτικό)

1.347,24 ΠΙΣΤΩΤΙΚΟ

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Το συμπέρασμα που βγήκε από την έρευνα που έγινε για τη διεξαγωγή της εργασίας είναι ότι ουσιαστικά οι φορολογικοί νομοί που ψηφίστηκαν τα τελευταία έτη δεν αποτελούν φορολογικές μεταρρυθμίσεις. Δεν ήταν τίποτε άλλο παρά φορολογικά μπαλώματα στους αρχικούς νόμους ή αποσπασματικά μέτρα.

Όλοι πίστεψαν ότι ο νέος Νόμος 3091/2002, θα έφερνε μια ριζική αλλαγή στο ισχύον σύστημα, μια βαθιά τομή, διότι κατά γενική ομολογία το υπάρχον σύστημα ήταν αναχρονιστικό. Τελικώς όμως ελάχιστες από τις προτεινόμενες μεταρρυθμίσεις έλαβε υπόψη της η Κυβέρνηση, η οποία προχώρησε σε διάφορες φοροελαφρύνσεις που γίνονται κάθε χρόνο με τους εκατοντάδες μέχρι τώρα φορολογικούς νόμους.

Με τις νέες ρυθμίσεις που αποφάσισε η Κυβέρνηση επέρχονται συνοπτικά οι εξής αλλαγές στην φορολογία εισοδήματος:

1. Αυξάνεται το αφορολόγητο όριο για μισθωτούς-συνταξιούχους από 8400 ευρώ στα 10000 ευρώ και για τους λοιπούς φορολογούμενους από 7400 ευρώ στα 8400 ευρώ. Για τις οικογένειες με παιδιά ορίζεται πρόσθετο αφορολόγητο ποσό, καταργουμένων των tax credits.
2. Καταργείται το κλιμάκιο με συντελεστή 5% και παραμένουν αμετάβλητοι οι συντελεστές φορολογίας 15%, 30%, και 40%.
3. καταργείται ο φόρος ιδιοκατοίκησης για κύρια και δευτερεύουσα κατοικία, αλλά θεσπίζεται νέο ειδικό τεκμήριο διαβίωσης για κύρια κατοικία άνω των 200τ.μ.
4. Καταργούνται τα τεκμήρια δαπανών διαβίωσης για αυτοκίνητα έως 2000 κυβικά εκατοστά, καθώς και το τεκμήριο για οικιακό και βοηθητικό προσωπικό. Επίσης καταργείται το τεκμήριο για σκάφη αναψυχής χωρίς προσωπικό μέχρι 10 μέτρα, όπως επίσης και το τεκμήριο για τα τζετ-σκι. Καταργείται το τεκμήριο για δευτερεύουσες κατοικίες μέχρι 150 τ.μ. καθώς και το τεκμήριο για αγορά επιχειρήσεων, εταιρικών μεριδίων, σύσταση ή αύξηση κεφαλαίου ατομικών επιχειρήσεων και εταιρειών. Επίσης καταργείται το τεκμήριο για δάνεια και προσωρινές διευκολύνσεις, καθώς και το τεκμήριο για αγορά εξοπλισμού για επαγγελματική χρήση. Διπλασιάζονται τα τεκμήρια για σκάφη αναψυχής άνω 10 μέτρων, καθώς επίσης το τεκμήριο για ελικόπτερα και το τεκμήριο για πισίνες.
5. Καταργείται η υποχρέωση υποβολής φορολογικής δήλωσης για τους φορολογούμενους που αποκτούν εισοδήματα μόνο από μια πηγή.
6. Καταργείται η έκπτωση δαπανών από το συνολικό εισόδημα για αγορά ηλεκτρονικού υπολογιστή, συσκευών φυσικού αερίου και ηλιακού θερμοσίφωνα.
7. Καταργείται το χαρτόσημο 3,6% στις ασφαλιστικές αποζημιώσεις.
8. Αυξάνεται το όριο απαλλαγής των δαπανών ασφαλιστρών ζωής στα 1000 ευρώ και η δαπάνη αφαιρείται ολόκληρη από το συνολικό εισόδημα.
9. Μεταβάλλεται ο τρόπος με τον οποίο υπολογίζεται η έκπτωση από το συνολικό εισόδημα της δαπάνης για ενοίκιο πρώτης κατοικίας και Κατοικίας σπουδαζόντων τέκνων.

-
10. Περιορίζεται στα 500 ευρώ η δαπάνη με αποδείξεις αγοράς αγαθών που εκπίπτει από το φόρο. Επιπλέον το μέτρο αυτό θα ισχύσει μόνο για μισθωτούς και συνταξιούχους και θα εκπίπτει από τον φόρο μόνο το 15%.
 11. Μεταβάλλεται ο τρόπος εκπτώσεως των δαπανών ιατρικής και νοσοκομειακής περίθαλψης. Με τα νέα μέτρα θα εκπίπτει το 15% της δαπάνης από τον φόρο και όχι από το συνολικό εισόδημα.
 12. Καταργείται ο εξωλογιστικός προσδιορισμός του καθαρού εισοδήματος των επιχειρήσεων και των ελευθέρων επαγγελματιών που τηρούν ακριβή και επαρκή βιβλία δεύτερης και τρίτης κατηγορίας του Κ.Β.Σ.
- Όπως στην αρχή του παρόντος σημειώματος επισημάναμε, με τα ανωτέρα μέτρα, παρά τα όποια θετικά στοιχεία τους, δεν επιτυγχάνεται πραγματική τομή στο ισχύον φορολογικό μας σύστημα και συνεπώς δεν πρόκειται για φορολογική μεταρρύθμιση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. «Κωδικοποίηση Φορολογίας Εισοδήματος Φυσικών και Νομικών Προσώπων», ΙΡΙΡΟΤΙΚΙ 2003.
2. Βιβλίο Φορολογική Λογιστικής, Β' Τάξης, 1^{ου} Κύκλου ΤΕΕ, Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
3. Περιοδικό «Λογιστής», Τεύχος 577, Απρίλιος 2003.
4. Περιοδικό «Λογιστής», Τεύχος 575, Φεβρουάριος 2003.
5. Περιοδικό «Έψιλον 7», Ένθετο Κυριακάτικης Καθημερινής
6. «Ερμηνεία των διατάξεων του Ν.3091/2002», Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών πρωτ: 1021577/10206/Β0012, Γενική Διεύθυνση Φορολογίας, Γενική Διεύθυνση Φορολογικών Ελέγχων (ΦΕΚ 330^Α/ 24/12/2002)

